

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายจรัล สาระนาค

ปม. ทช.

ณ เมรุวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๑๑๑๙๒

สำนักพระราชวัง

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

นายจรัล สาระนาค ป.ม. อายุ ๗๔ ปี ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงการคลัง ถึงอนิจกรรมด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองแตก ณ โรงพยาบาลสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร เมื่อวันอังคาร ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เวลา ๒๓.๐๐ น.

วันพุธ ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศตั้งประดับ ณ ศาลาหม่อมจันทร์ วัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศโถ พร้อมด้วยฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ

ประถมรัตน์/พิมพ์/ ๑๕๒ /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายจรัล สาระนาค เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๑๒๔๑๓

สำนักพระราชวัง

๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๓

พระราชทานเพลิงศพ นายจรัล สาระนาค ป.ม. ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงการคลัง ณ เมรุวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร

วันพุธ ที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. เจ้าพนักงานเชิญหีบศพออกจากสุสานมาตั้งบำเพ็ญกุศล ณ ศาลาวัดธาตุทอง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศโถ พร้อมด้วยฉัตรเบญจาตั้งประดับ

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุแล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๓๐ น. พระราชทานเพลิง.

ประถมรัตน์ พิมพ์

ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายจรัล สาระนาค เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติเจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ข้าพระพุทธเจ้า พร้อมด้วย ธิดา ของ นายจรัล สาระนาค ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมกราบถวายบังคม ณ เบื้องยุคลบาท ในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ เครื่องเกียรติยศประกอบศพ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำหลวง พระราชทานโกศโถประกอบศพ พร้อมด้วยฉัตรเบญจาตั้งประดับตามเกียรติยศ

พระมหากรุณาธิคุณนานัปการที่กล่าวมาแล้วนั้น หาก นายจรัล สาระนาค หยั่งทราบ โดยญาณวิถีใด คงปีติโสมนัส และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เพราะผู้วายชนม์เป็นผู้ที่รักและเคารพในเกียรติยศของวงศ์ตระกูลยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด

ข้าพระพุทธเจ้าขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายบังคม ณ เบื้องยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อม และขอถวายความจงรักภักดีตราบเท่าชีวิต

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า **นางประยงค์ สาระนาค**

ขอเดชะ

นายจรัล สาระนาค ปม. ทช.

ชาตะ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๔๙

อนิจกรรม ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

ปริญญา B.S. Commerce

National University Phillipines.

พ.ศ. ๒๔๗๕

ประวัติ นายจรัล สาระนาค

นายจรัล สาระนาค เป็นบุตรพระยาสวัสดิโกษา (เข็ม สาระนาค) อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง และ คุณหญิงเจิม เกิดวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๔๙ ที่บ้านตรอกพระยาสุนทร แขวงหัวลำโพง เขตปทุมวัน กทม.

เริ่มการศึกษาเบื้องต้นที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ แล้วย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญจนจบชั้นมัธยมบริบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ และได้สมัครเข้ารับราชการในกรมศุลกากร จนถึงปี ๒๔๗๑ จึงได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ THE NATIONAL UNIVERSITY กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ในขณะที่ศึกษาอยู่ ได้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมนักเรียนไทยในฟิลิปปินส์ด้วย

หลังจากได้รับปริญญา B.S. COMMERCE เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้สมัครเข้ารับการฝึกงานที่ AMERICAN TRADE COMMISSIONER ณ ประเทศฟิลิปปินส์ และออสเตรเลียและได้รับประกาศนียบัตรทางทูตการค้าอเมริกัน การศุลกากรอเมริกัน

เมื่อกลับจากต่างประเทศแล้ว ได้เข้ารับราชการในกรมศุลกากรในตำแหน่งหัวหน้าแผนก กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง เมื่อ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๓ เข้ารับการศึกษาที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๓ หมายเลขประจำตัว ๑๓๕ โดยมี พล.อ.อ. หะริน หงสกุล เป็นประธานรุ่น

นายจรัล สาระนาค ได้สมรสกับ คุณประยงค์ สุวรรณบาตร ผู้เป็นหลานคุณปู่ พระยาราชฤทธานนท์ ต้นตระกูลสุวรรณบาตร เจ้าเมืองแพร่

นายจรัล สาระนาค มีธิดา.—

นางมยุรี สาระนาค

นางจารุณี ปาละนันทน์ (สมรสกับ นาวาตรี สมโภชน์ ปาละนันทน์)

น.ส. ทิตยาภรณ์ สาระนาค

รับราชการในกรมศุลกากร

ที่ ๒๑๗๓๗/๒๕๐๖ ๑ เมษายน ๒๕๐๖

เรียน ผู้อำนวยการกอง, ศุลกากรเขตพิเศษ, หัวหน้ากอง, ศุลกากรเขต และนายด่านศุลกากรทุกแห่ง เพื่อทราบตามสำเนาต่อไปนี้.

(นายเชิญ อภิบาลศรี)
เลขานุการกรม ลงนามแทน
อธิบดีกรมศุลกากร.

๒๙ มี.ค.๐๖

(สำเนา)

กรมศุลกากรรับที่ ๐๘๕๘๐ ลงวันที่ ๒๘ มี.ค.๒๕๐๖

ที่ ๗๙๗๘/๒๕๐๖

ให้เจ้าพนักงานกรมศุลกากรทราบตามสำเนาต่อไปนี้

กระทรวงการคลัง
๒๘ มีนาคม ๒๕๐๖
(ลงชื่อ) สิทธิ์ศุริตภาษ
(หลวงสิทธิ์ศุริตภาษ)
รองปลัดกระทรวง ลงนามแทน
ปลัดกระทรวง.

สำนักงานปลัดกระทรวงการคลังรับที่ ๖๕๑๙ วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๐๖

ที่ กค.๓๖๐๒/๒๕๐๖ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๒๖ มีนาคม ๒๕๐๖

เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการพลเรือน

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

อ้างถึง หนังสือที่ ๔๓๖๕/๒๕๐๖ ลงวันที่ ๑๘กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

ตามที่เสนอขอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งให้ **นายจรัล สาระนาค** ข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ ตำแหน่งผู้อำนวยการกองพิธีการนำเข้าและส่งออก ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมศุลกากร นั้น

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖ ลงมติเห็นชอบด้วยและให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งได้

บัดนี้ สำนักราชเลขาธิการแจ้งว่า ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ ได้แนบสำเนาประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีมาพร้อมนี้และได้แจ้งให้สำนักงาน ก.พ.ทราบด้วยแล้ว.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) ตุ๋ย เหล่าสุนทร

(นายตุ๋ย เหล่าสุนทร)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ลงนามแทนเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทราบ ผมขอแสดงความยินดีด้วย.

(ลงชื่อ) สุนทร หงส์ลดารมภ์

๒๗ มี.ค.๐๖

ขอประทานเสนอ

เพื่อโปรดทราบและจะได้แจ้งให้ทราบทั่วกัน.

(ลงชื่อ) เสถียร. เชิญ.

๒๙ มีนาคม ๒๕๐๖

ทราบแล้ว ฯ

(ลงชื่อ) อรรถสิทธิ์.

๒๙ มี.ค.๒๕๐๖

สำเนาถูกต้อง

๒๙ มีนาคม ๒๕๐๖

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการพลเรือน

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้นายจรัล สาระนาค ผู้อำนวยการกองพิธีการนำเข้าและส่งออก ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๐๖ เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๐๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ถ. กิตติขจร

รองนายกรัฐมนตรี

ตำแหน่งหน้าที่ในกรมศุลกากร

ศุลการักษ์	๒ ม.ค. ๒๔๗๐
พนักงานชั่งข้าว ชั้น ๔ กองตรวจ	๑ มิ.ย. ๒๔๗๐
ลาไปศึกษาต่อ ณ ประเทศฟิลิปปินส์	๑ ต.ค. ๒๔๗๑
ผู้ช่วยพนักงานตีราคา	๑๔ มี.ค. ๒๔๗๕
ปลัดกรม ชั้น ๒ กองกลาง	๑ มี.ค. ๒๔๗๖
หัวหน้าแผนก แผนกสินค้าขาออก	๑ มี.ค. ๒๔๗๗
สารวัตร กองสารวัตร (หัวหน้าแผนกชั้นโท)	๑ ม.ค. ๒๔๘๐
สารวัตร ชั้น ๑ กองสารวัตร ชั้นเอก	๑๖ ก.ย. ๒๔๘๗
สารวัตร ชั้น ๑ กองตรวจสินค้า	๑๖ ต.ค. ๒๔๙๕
รักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากอง กองสถิติ	๒๕ ก.พ. ๒๔๙๗
สารวัตร ชั้น ๑ กองตรวจสินค้า	มี.ค. ๒๔๙๗
ช่วยราชการกองสถิติ	๘ เม.ย. ๒๔๙๗
รักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากอง กองตรวจสินค้า	๓๑ ธ.ค. ๒๔๙๘
หัวหน้ากองตรวจสินค้าขาเข้า	๑๔ เม.ย. ๒๔๙๙
เลื่อนขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นพิเศษ	๕ ก.ค. ๒๔๙๙
ผู้อำนวยการกอง กองตรวจสินค้าขาเข้า	๒๕ ก.ค. ๒๔๙๙
รักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากองตรวจสินค้าทางอากาศ และไปรษณีย์ อีกตำแหน่งหนึ่ง	๑ ม.ค. ๒๕๐๒
ดำรงตำแหน่งประจำกรม กรมศุลกากร	๑๖ เม.ย. ๒๕๐๕
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกองพิธีการนำเข้าและส่งออก	๑๑ ต.ค. ๒๕๐๕
ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี กรมศุลกากร	๑๙ มี.ค. ๒๕๐๖

พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ราชการเนื่องจากเกษียณอายุ เมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ รวมอายุราชการ ๔๑ ปี โดยเริ่มจากพลศุลการักษ์ และตำแหน่งสุดท้าย รองอธิบดี

งานพิเศษที่สำคัญ

ดำเนินการสร้างตึกกรมศุลกากร (บริเวณท่าเรือคลองเตย) ซึ่งเกี่ยวกับงบประมาณวางผัง และขึ้นรูปอาคารเป็นแบบไทยสากลเป็นหลังแรก หลังจากตึกแบบไทยเดิมที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงสร้างไว้

- วางผังและดำเนินการก่อสร้างศุลกสถานท่าอากาศยานกรุงเทพ ฯ ศุลกสถานท่าเรือสินค้าผ่านแดนที่หนองคาย
- เป็นประธานกรรมการจัดทำโครงการพัฒนาการเศรษฐกิจ เพื่อถือเป็นหลักในการปรับปรุงงานของกรมศุลกากร
- แบ่งส่วนราชการกรมศุลกากร และปรับปรุงงานกองต่าง ๆ ให้เข้ากับแบบสากล และตึกที่ทำการใหม่
- เป็นกรรมการในการสำรวจ และพิจารณาการสร้างท่าเรือศรีราชา และการขุดคอคอดกระ
- เป็นผู้ตรวจการมีอำนาจและหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย เพื่อตรวจการศุลกากรทั้งในเวลาราชการ และนอกราชการ
- เป็นผู้แทนกรมศุลกากรในการประชุมศุลกากรนานาชาติ ตามแผนโคลอมโบ ครั้งที่ ๑๕ ณ กรุงเทพ ฯ
- เป็นผู้แทนกระทรวงการคลัง โดยเป็นกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงท่าเทียบเรือและขุดลอกร่องน้ำในจังหวัดภาคใต้
- เป็นประธานกรรมการพิจารณาสินค้าที่ผลิตหรือมีกำเนิด หรือซึ่งนำมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน
- เป็นประธานกรรมการควบคุมพิธีการศุลกากรเกี่ยวกับสินค้าที่นำเข้าและส่งออก
- เป็นผู้แทนกรมศุลกากรของคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าขาออก
- เป็นผู้แทนกรมศุลกากรของคณะกรรมการชิปปิ้งอินเตอเรสต์ และการท่าเรือแห่งประเทศไทย

— เป็นประธานกรรมการของคณะกรรมการพิจารณาปัญหาพิกัดอัตราศุลกากร และดำเนินการขอที่ปรึกษาพิกัดอัตราศุลกากร จากออสเตรเลีย ซึ่งได้ นายลอสัน MR. (LAWSON) ช่วยดำเนินงานปรับปรุงพิกัด ๑๙๘ อัตราของไทย (แบบอังกฤษ) มาขยายเป็นพิกัดใหม่มีประมาณ ๑,๐๐๐ อนุอัตรา และเป็นหัวหน้าแปลพิกัดใหม่เป็นภาษาไทยใช้ในกรมศุลกากร
— นำพิกัดอัตราศุลกากร แบบโนเมนคลาเชอร์ (NOMENCLATURE TARIFF) ที่ใช้เป็นสากลมาใช้ในกรมศุลกากร
— เป็นผู้แทนกรมศุลกากรของคณะกรรมการปัญหาชายแดน พม่า—ไทย

งานโครงการ วิทยานิพนธ์

— ศุลกเขตท่าอากาศยานเสรีที่แสดงสินค้า, ศุลกเขตท่าเรือเสรีที่รวมสินค้า
— สินค้าขาออก ผิดคุณภาพ ผิดมาตรฐาน ควรจัดทำเป็นแบบทันสมัย
— ข้าวไทยเสื่อมคุณภาพผิดมาตรฐาน ทั้งค่าขนส่งสูง และการแก้ไข
— ท่าเรือแม่น้ำ ท่าเรือเสรีศรีราชา ท่าเรือเสรีเกาะสีชัง มีผลได้ไม่มาก
— วิทยานิพนธ์ให้วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เรื่อง การขุดคลองสงขลาและมีศุลกเขตท่าเรือเสรีที่สงขลา และที่สตูล (แทนคอคอดกระซึ่งไม่มีผลดี) จะมีผลได้ทาง.— เรือใหญ่ผ่านคลอง เรือใหญ่เข้าท่า สินค้าผ่านท่า ซึ่งแบ่งค่าระวางช่วงต่อให้แก่.— เรือใหญ่ไทยเข้าออกกับท่ากรุงเทพ—เรือใหญ่อินโดนีเซียเข้าออกกับท่ายากาต้า ฯลฯ เรือใหญ่พม่าเข้าออกกับท่าย่างกุ้ง (แบบแบ่งเอางานของสิงคโปร์ ฮ่องกง มาให้ที่คลองสงขลา) จะมี ผลดีทาง.— ลงทุน อุตสาหกรรม ธนาคาร ประกันภัย สังคม ทหาร

เขียนเรื่อง

— กองเรือพาณิชย์ไทย ให้สำนักบริหารของนายกรัฐมนตรี
— การประมงของจังหวัดระนองที่กินทุนไปด้วยค่าใช้จ่าย ให้กรรมการชายแดนพม่า—ไทย

— เรือกลุ่มไทย—ยุโรป ขึ้นค่าระวางและการแก้ไขให้ ก.ส.อ.
— เหตุที่สินค้าคับคั่งในโรงพักสินค้าของการท่าเรือแห่งประเทศไทย และการแก้ไขให้ สภาการค้า

การดูงานต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๙๕, พ.ศ. ๒๕๐๐, พ.ศ. ๒๕๐๓ และในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้ไปดูงานร่วมกับ พลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร อธิบดีกรมศุลกากร

สรุปดูงานศุลกากรของประเทศในยุโรป อเมริกา เอเซีย **รวมทั้งหมด** ๔๐ ประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงงานของศุลกากรไทย ให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกับนานาประเทศ

งานหลังจากเกษียณอายุ

แยกเป็น.—

๑. **ธุรกิจ** ได้รับเชิญเป็นที่ปรึกษา.—
สมาคมอุตสาหกรรมไทย
บริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด
บริษัทซัมมิทอินดรัสตรี จำกัด
บริษัทกลุ่มที่ปรึกษาไทย จำกัด
บริษัทยูไนเต็ดไซโลแอนด์เซอวิส จำกัด
บริษัทยูไนเต็ดฟลาวมิลล์ จำกัด
บริษัทในเครือของบริษัทศรีกรุงพัฒนา จำกัด
บริษัทเดอะไลออนแฟตแอนด์ออยส์ (ไทยแลนด์) จำกัด

๒. **งานด้านการเมือง** จัดทำโครงการศาลหรือคณะกรรมการ ฯ ทางภาษีอากรและค่าธรรมเนียม

๓. **งานอดิเรก** สนใจค้นคว้าเรื่อง.—

ก. เขียนโครงการคอคอดสงขลา และท่าเรือเสรีสงขลา และสตูล

ข. เขียนโครงการท่าเรือขาออกเกาะขามข้างเกาะสีชัง

๔. **งานสงเคราะห์**

ให้คำแนะนำเรื่อง.—

การขนส่ง การค้า การอุตสาหกรรม

การใช้เครื่องทุ่นแรง การศุลกากร

วางผังและดำเนินการสร้างท่าเทียบเรือเอกชน ขนาด ๑๐,๐๐๐ ตัน

รวม ๒ แห่ง

รับทำการขนส่งขาเข้าและขาออกกับต่างประเทศ แบบคิดค่าขนส่งลดลงได้

ดำเนินงานใช้เครื่องลำเลียงแก่สินค้าขาออกแบบ BULK CARGO เพื่อลดค่าขนส่ง

ประชุมศุลกากรนานาชาติ

ตรวจ-เยี่ยม งานศุลกากร

ดูงานต่างประเทศ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

ปี่กลองชนะประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ

การบำเพ็ญกุศล
และสวดพระอภิธรรม

พุธ ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
ภรรยา ธิดา	เจ้าภาพ
พฤหัส ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
ภรรยา ธิดา	เจ้าภาพ
ศุกร์ ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
บริษัทยูไนเต็ดฟลาวมิลล์ จำกัด	เจ้าภาพ
เสาร์ ที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
กรมศุลกากร	เจ้าภาพ
อาทิตย์ ที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
บริษัทไต้แซ จำกัด	เจ้าภาพ
จันทร์ ที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
สมาคมอุตสาหกรรมไทย กองอัตรากำลัง การท่าเรือ ฯ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สากลเคหะ จำกัด	เจ้าภาพ
อังคาร ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๓	
กองตรวจสินค้าขาเข้า กรมศุลกากร	เจ้าภาพ

กราบขอบพระคุณ

ทุกท่านที่ได้กรุณาจัดพวงมาลาไปวางเป็นเกียรติ

แก่ คุณจรัล สาระนาค

ในวันบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม

ระหว่างวันที่ ๑๘-๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

พณ ฯ จอมพลอากาศ ฟื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี
พลอากาศเอก หะริน หงสกุล และคุณหญิง
พลตรี ประมาณ อดิเรกสาร และคุณหญิง
พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์
พลเอก เล็ก แนวมาลี และคุณหญิง
พลเรือเอก ชินะวัต—คุณวิจิตรา วงษ์เพ็ญศรี
พลตรี ไพศาล—คุณกัลยาณ์ รุ่งแสง
คุณเกษม—คุณหญิงพรทิพย์ ณรงค์เดช
ดร. สิริลักขณ์ จันทรางศุ และคุณหญิง
คุณกำจร—คุณพาณี สถิรกุล
คุณสมศักดิ์—คุณสุวลักษณ์ จันทนะศิริ
คุณประสิทธิ์ ณรงค์เดช
คุณอรพรรณ—คุณเปล่งศักดิ์ ประกาศเภสัช
คุณเชาว์ เชาว์ขวัญยืน
ดร. ถาวร พรประภา บริษัทสยามกลการ จำกัด
กรมศุลกากร
พลตำรวจโท สุทัศน์ สุขุมวาท
พลตรี ประสาน—คุณละออ ประศาสน์สารกิจ
สมาคมอุตสาหกรรมไทย
บริษัทยูไนเต็ดฟลาวมิลล์ จำกัด
บริษัทไลอ้อน จำกัด
บริษัทยนตรกิจ จำกัด
บริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด

กองป้องกันและปราบปราม กรมศุลกากร
คณะกรรมการสมาคมชิปปิ้ง
ห้างหุ้นส่วนจำกัด กุลธร เอนจิเนียริง
บริษัทศรีกรุงวัฒนา
สาขาอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษ
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์อินเตอร์เครดิตแอนด์ทรัสต์ จำกัด
บริษัทศิริวิวัฒน์ จำกัด ๒๕๑๕
พ.อ. มล. ชวนชื่น กำภู
คุณยุกต์ ณ ถลาง
สาขาไฟฟ้า
คุณฉลาด—คุณสิรี พิทักษ์บุรี
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น ๓ และครอบครัว
กองตรวจสินค้าขาเข้า กรมศุลกากร
คุณเกษม—คุณสมานจิตต์ อ่อนรัศมี
คุณชัยรัตน์—คุณรวยรื่น
คุณยงศิลป์—คุณโขมพัตร เรืองศุข
คุณทวีลาภ—คุณพรรณี โอสถานนท์
คุณกุณฑลา สันติประภพ
ฝ่ายการบุคคล การท่าเรือแห่งประเทศไทย
แผนกสารบรรณ ฝ่ายการบุคคล การท่าเรือแห่งประเทศไทย
กองอัตรากำลัง ฝ่ายการบุคคล การท่าเรือแห่งประเทศไทย
กองการตู้สินค้า การท่าเรือแห่งประเทศไทย
ศูนย์รักษาความปลอดภัย การท่าเรือแห่งประเทศไทย

แผนกรักษาความปลอดภัย การท่าเรือแห่งประเทศไทย

คุณบรรเทอญ อมาตยกุล

คุณจงกลนี เวชส่งเสริม

เพื่อนเซนตโยเซฟคอนแวนต์ รุ่น ๒๔๘๖

คุณสุวิช–คุณวีณา สุวรุจิพร

คุณอนันต์–คุณเปรมศรี เกตุวงศ์

พันตำรวจเอก บี่ยะ ปรัชญนันทน์ กก. ๑ กองทะเบียน

คุณปรีดี สมิตินันทน์

คุณอนันต์ สมบุญ

คณะเทพ ฯ ตำหนักแสนสุข

ห้องเสริมสวยสุขุมวิท

คุณกัญญา ปฐมบูรณา

คุณสุ่น สุนทราภา

นายแพทย์แผ้ว–คุณผูกใจ มีคุณเอี่ยม

คุณสาลี่ บุนนาค และครอบครัว

คุณจรูญ เรืองวิเศษ

แพทย์หญิง ประพิทย์ สุคนธปฏิภาค

คุณสุดา จำนงค์กิจ

หมออยู่พ้ง แซ่หลิ่ม

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สากลเคหะ จำกัด

บริษัทไต้แซ จำกัด

กรรมกร กองตรวจสินค้าขาออก

คุณเพ็ญศรี เฉลิมเตียรณ
คุณจรัส ชลวิบูลย์
คุณรดี–คุณกำพล ชูชาติ
คุณสมมาทย์–คุณเสาวณี สุขยางค์
บ้านมะโนทัย–สุขจิต
คุณประทินทิพย์ จึงศิริ
น้อง–หลาน สาระนาค
หลาน ๆ บ้านสุขจิต
คุณสมพร ณ สงขลา
คุณนิพนธ์–คุณบุญมี ฤทธิแผลง

งานสวดพระอภิธรรม

ภรรยา-ธิดา และหลาน

ท่านประธานรัฐสภา พล.อ.อ.หะริน หงสกุล

พล.อ.อ. หะริน หงสกุล
พล.อ. เล็ก แนวมาลี

พณฯ จอมพลอากาศ ฟื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี

อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม พ.อ.พล เริงประเสริฐวิทย์

กองตรวจสินค้าขาเข้า
กรมศุลกากร

หัวหน้าฝ่ายการบุคคล
เลขานุการคณะกรรมการ การท่าเรือแห่งประเทศไทย

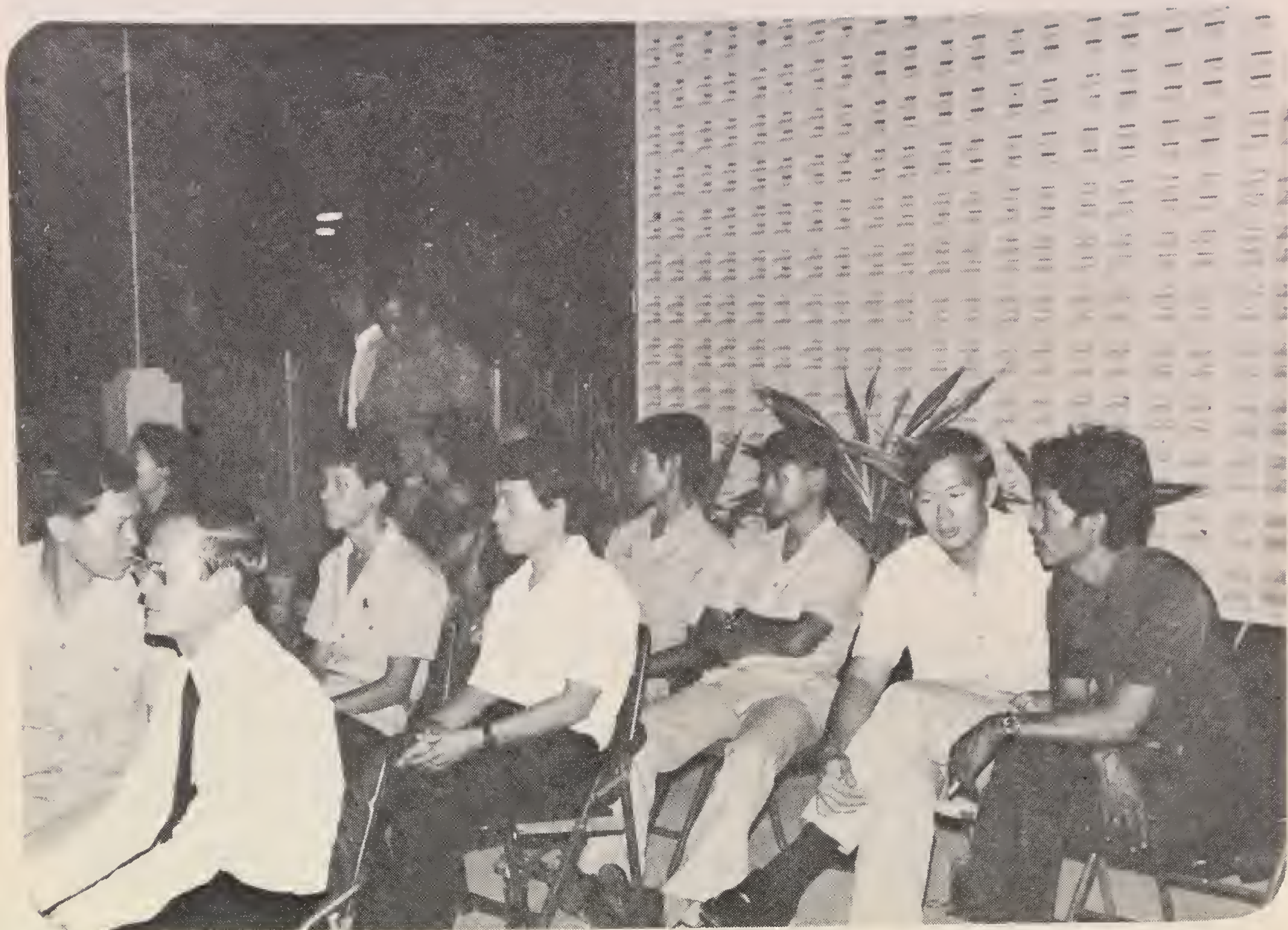
พนักงานกองอัตรากำลัง การท่าเรือฯ ร่วมทำบุญ 7 วัน

บริษัทยูไนเต็ดฟลาวมิลล์ จำกัด

คุณช้วนฯ ผู้จัดการบริษัทไต้แซ จำกัด

คุณชิน วุฒินาวิน ผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงาน

คุณกัลยาณ์ รุ่งแสง

คำไว้อาลัย
ของ
พล.ต.ต. หลวงวรสิทธิ์ สิทธิสุนทร

ข้าพเจ้ากับคุณพรหมรัล สาระทาค เคยร่วมงานกันที่กรมศุลกากร ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยข้าพเจ้าได้ถูกโอนจากตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรใน ให้ไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร ตามความประสงค์ของรัฐบาล ซึ่งขณะนั้นคุณพรหมรัล สาระทาค รับราชการอยู่ที่กรมศุลกากร มีตำแหน่งสูงอยู่แล้ว

ระหว่างที่รับราชการร่วมกันอยู่ ข้าพเจ้ากับคุณพรหมรัล สาระทาค ได้สนิทชิดเชื้อ ให้เดินทางไปดูงานศุลกากรต่างประเทศ ต่างๆ ครั้งใหญ่ เกือบ... อีก และ... เรื่อย เป็นเวลา ๖ เดือนเศษ

ข้าพเจ้าเห็นว่า การจัดแบ่งงานและการจัดระบบบริหาร เป็นเรื่องสำคัญในเบื้องแรก เพราะ! ถ้าไม่มีการจัดแบ่งงานและจัดระบบบริหารที่เหมาะสมกับหลักวิชาและสถานการณ์แล้ว แม้จะมีข้าราชการดี มีความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความศรัทธาในหน้าที่ดีพร้อมสักเพียงใด ก็จะปฏิบัติงานไปไม่ได้ผลเท่าที่ควร

เพราะการจัดแบ่งระบบงานและจัดระ-
-บบบริหารที่ไม่รัดกุมและสิ้นเปลือง การ-
ทำงานจะไม่คล่องตัว มากไปน้อยไป
×ซ้ำซ้อนกัน ไม่สัมพันธ์กัน ขาดการ
×ไม่สมดุลย์กัน
ติดต่อกัน ขาดการประสานงานและ
ร่วมมือกัน ขาดจุดรวมทางปกครอง
มากคนมากเรื่อง บังคับบัญชา [illegible]
การติดตามผลงาน [illegible]
ผลงาน และการ [illegible]
[illegible]
[illegible]
-ทาน และได้ผล [illegible]

ข้าพเจ้าได้เห็น [illegible]
[illegible]
และการ [illegible]
[illegible]
[illegible] และ—
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ดังนั้น กรมการปกครองจึงจัดแบ่งระบบงาน
และจัดระบบบริหาร [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
-การ [illegible]

ไว้เป็นอนุสรณ์แด่คุณชวลิต สระทด

ข้าพเจ้ายอมรับและภูมิใจเป็นพิเศษ ที่คุณชวลิต สระทด มีอยู่ในร่างกายที่เป็นนักคิด นักแก้ปัญหา และมีศิลปะในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความรู้ในงานด้านศิลปกรรม และการตกแต่ง และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ เมื่อครั้งเขียนหนังสือตกแต่งหนังสือแล้ว จึงได้เขียนจดหมายฉบับนี้ขึ้น ให้คุณชวลิต สระทด เป็นที่ระลึกมาของเขาเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นก็ได้ให้ความช่วยเหลือหลายอย่างที่ไม่ได้กล่าวถึง

การที่คุณชวลิต สระทด เป็นแต่ผู้รอบรู้ ข้าพเจ้าในงานที่มีความเชี่ยวชาญในทุกด้านเป็นอย่างดีในงานทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์แล้ว ก็ยังมีความสามารถในการเขียนหนังสือที่ได้รับความนิยมอย่างมาก และเป็นที่นับถือของคนทั่วไป

ผลงานเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นนักคิดที่มีความรอบรู้ของคุณชวลิต สระทด คงไม่สูญหายไปแล้ว

คติพจน์

นักคิดเพ่งพุดตาน มีศิลป์
ประดิษฐ์ที่ประสิทธิ์ สร้างได้
ศิลปะต่อชีวิน กล่อมโลก
ยิ่งยุ่งศึกษาไว้ ความเป็นวิไล

ไว้อาลัย

แด่ คุณจรัส สาระนาค

เจ้าภาพได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณจรัส สาระนาค ซึ่งข้าพเจ้ามีความยินดีสนองความประสงค์ และในโอกาสนี้ขอแสดงความเสียใจต่อครอบครัวของคุณจรัส สาระนาคไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

เมื่อปี พ.ศ. 2494 ข้าพเจ้าไปรับตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร จึงได้มีโอกาสร่วมงานกับคุณจรัส สาระนาค ในระยะนั้นกรมศุลกากรกำลังสร้างอาคารที่ทำการใหม่ในบริเวณท่าเรือคลองเตย และสร้างเสร็จในปีต่อมา เป็นอาคารแบบทรงไทยสากล ใช้งบประมาณการก่อสร้าง 50ล้านบาท คุณจรัส สาระนาค เป็นกรรมการเจ้าหน้าที่ควบคุมการก่อสร้างเริ่มตั้งแต่การตั้งงบประมาณ ออกแบบและวางผัง จนสร้างเสร็จเปิดใช้งาน ได้ทำหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมายเป็นที่เรียบร้อยและได้รับความชมเชยจากกรมศุลกากร และคุณจรัส สาระนาคก็มีความภาคภูมิใจในผลงานชิ้นนี้เป็นอย่างมาก

คุณจรัส สาระนาค ได้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมศุลกากรก่อนครบเกษียณอายุในปี 2510 และเมื่อครบเกษียณอายุแล้วก็ยังได้รับเชิญเป็นที่ปรึกษาของสถาบันธุรกิจหลายแห่ง มีสมาคมอุตสาหกรรมไทยและบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย เป็นต้น

คุณจรัส สาระนาค เป็นบุคคลที่รักการทำงานเป็นชีวิตจิตใจ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา มีความสุขอยู่กับการทำงาน ฉนั้นในบั้นปลายของชีวิตถึงแม้สุขภาพจะเสื่อมโทรมลง แต่ก็มีความสุขเพราะมีงานทำ ดังนั้นคุณจรัส สาระนาคได้จากญาติ มิตรไปอย่างมีความสุข ขออำนาจผลแห่งความดีที่ได้สร้างสมไว้ จงเป็นปัจจัยนำดวงวิญญาณไปสู่ความสงบสุขในสัมปรายภพเทอญ.

(หลวงชาติตระการโกศล)

๖ มี.ค. 2524.

พลอากาศเอก หะริน หงสกุล

ประธานวุฒิสภา และ ประธานรัฐสภา

<u>คุณจรัล - เพื่อนที่แสนดี</u>

คุณจรัล สาระนาค เข้ามาอยู่ร่วมกับพวกเราในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ ถึงแม้ส่วนมากจะรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน ก็ยังเกรง ๆ อยู่ เพราะคุณจรัลอยู่ในกลุ่มนักศึกษารุ่นผู้ใหญ่ทางวัยวุฒิ และวางมาดเคร่งขรึมสมเป็นผู้ใหญ่จริง ๆ

แต่พออยู่ร่วมกันไปได้ไม่ถึงเดือน คุณจรัลก็แสดงให้พวกเราทั้ง ๖๕ คนเห็นว่าเป็นเพื่อนที่น่าคบ เปิดเผย สนุกสนาน มีทั้งอารมณ์เย็นและอารมณ์ขัน จนขาดไม่ได้ในวงสนทนา ถ้าขาดคุณจรัลไป การคุย การเล่านิทานหรือการหยอกล้อกันดูจะจืด ๆ ไป

ในด้านการเรียน แม้จะมาเรียนเมื่ออายุมากแล้ว คุณจรัลก็ตั้งอกตั้งใจเรียนจริง ๆ นำประสบการณ์ในทางราชการมาช่วยแนะนำเพื่อนฝูงในการถกแถลงและเขียนวิทยานิพนธ์ ส่วนการดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ คุณจรัลไม่เคยขาด เรื่องการสังคมแล้วต้องยกนิ้วให้ เพราะแม้เมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ในการเลี้ยงประจำเดือนซึ่งต่อมากลายเป็นประจำสามเดือน แล้วก็ยืดมาเป็นหกเดือน ตามความชราภาพของพวกเรา คุณจรัลจะมาร่วมแทบทุกครั้ง เพราะเป็นศูนย์รวมของความสนุกระหว่างเพื่อนฝูง

หากจะย้อนไปเปิดหนังสือที่ระลึกเมื่อจบการศึกษาของ วปอ. ชุดที่ ๓ จะเห็นได้ว่าชื่อคุณจรัลถูกอ้างถึงมากที่สุด ไม่ว่าจะในข้อเขียนของใคร เป็นการแสดงให้เห็นว่าคุณจรัลเป็นกันเองกับทุกคน และเป็นเพื่อนที่ทุกคน

พลอากาศเอก หะริน หงสกุล

ประธานวุฒิสภา และ ประธานรัฐสภา

นิยมชมชอบมากที่สุดคนหนึ่ง

ฉะนั้น เมื่อคุณจรัลมาจากพวกเราไปก่อนเวลาที่พวกเราเห็นว่าสมควร จึงอดอาลัยและเสียดายไม่ได้ ความรู้และประสบการณ์ของคุณจรัลยังจะเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองอีกมาก เพื่อให้คนรุ่นหลังปรึกษาหารือ

คุณจรัลเกิดมาเป็นบุตรที่ดีของท่านเจ้าคุณสวัสดิ์โกษา เป็นสามีที่ดีของคุณประยงค์ เป็นบิดาที่ดีของบุตร และเป็นเพื่อนที่ดีของพวกเราทั้งหลาย นับเป็นกัลยาณชนที่หาได้ยากคนหนึ่งที่ได้สะสมกรรมดีไว้มาก เชื่อได้ว่าวิญญาณของคุณจรัลต้องไปสู่สุคติเป็นที่แน่นอน พวกเรา วปอ. ๓ ขอตั้งจิตอธิษฐานอุทิศกุศลผลบุญทั้งหลายที่ได้บำเพ็ญมาแล้ว และจะบำเพ็ญต่อไป ให้แก่วิญญาณของคุณจรัล สาระนาค เพื่อนที่แสนดีของเรา ขอให้มีความสุขอันควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพเถิด

พลอากาศเอก (ลงชื่อ)

(หะริน หงสกุล)

ในนามของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ชุดที่ ๓

คำไว้อาลัย

คุณจรัล สาระนาค อดีตรองอธิบดีกรมศุลกากร และที่ปรึกษาด้านศุลกากรของสมาคมอุตสาหกรรมไทย เป็นผู้หนึ่งที่ได้สร้างสรรความเจริญก้าวหน้าให้แก่วงการศุลกากรควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเป็นอย่างมาก ตลอดจนริเริ่มและปรับปรุงงานของกรมศุลกากรมาตั้งแต่ในสมัยอดีตนายก ฯพณฯ ท่าน จอมพล ป. พิบูลสงคราม และ ฯพณฯ ท่าน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจัดตั้งเขตปลอดภาษีเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการส่งออกของไทยในสมัยนั้น

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสรู้จักคุ้นเคยกับคุณจรัล ฯ เมื่อสมัยข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกสมาคมอุตสาหกรรมไทย ซึ่งขณะนั้นคุณจรัล ฯ ได้เกษียณราชการออกมาอาสาเป็นที่ปรึกษาด้านศุลกากรของสมาคมอุตสาหกรรมไทย เป็นเวลาถึง ๑๓ ปี จนถึงวันถึงแก่อนิจกรรม นับเป็นข้าราชการบำนาญที่มิได้ยอมหยุดอยู่นิ่ง ตลอดเวลาที่รับราชการอยู่และพ้นอายุราชการแล้วก็ตาม ผลงานและคุณความดีที่ได้เพียรสร้าง จนเกิดความสำเร็จให้แก่ส่วนรวมและครอบครัว ดังที่ประจักษ์อยู่แล้วนั้น นับได้ว่าเป็นตัวอย่างอันดีงามควรได้รับการสรรเสริญ ซึ่งผู้อื่นควรอย่างยิ่งที่จะประพฤติปฏิบัติตามเพื่อสร้างสรรความเจริญให้แก่สังคมที่อยู่ร่วมกัน

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณจรัล สาระนาค ได้นำความโศกเศร้ามาสู่ครอบครัวญาติพี่น้องตลอดจนผู้ใกล้ชิด และผู้เคยร่วมงานกันมา ขอให้อานิสงส์ของการเพียรบำเพ็ญสร้างแต่กรรมดี จงดลบรรดาลให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้น เทอญ

พลตรี ประมาณ อดิเรกสาร

ประมาณ อดิเรกสาร

รองนายกรัฐมนตรี

นายกกิตติมศักดิ์สมาคมอุตสาหกรรมไทย

คำไว้อาลัย

ของ

ผู้อำนวยการการท่าเรือแห่งประเทศไทย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ผมเข้าศึกษาอยู่ใน ร.ร. เสนาธิการทหารเรือ ต้องทำเอกสารการวิจัยส่วนบุคคล ผมได้ตั้งชื่อเรื่องว่า การขุดคลองเดินเรือผ่านตอนใต้ประเทศไทย เรือในที่นี้คือเรือสินค้าต่างประเทศ ซึ่งแน่ละ ต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาทางศุลกากร ขณะนั้นผมไม่มีความรู้เลย มีผู้แนะให้ผมมาพบกับ คุณจรัล สาระนาค รองอธิบดีกรมศุลกากร เพื่อขอความรู้ผมได้มาพบกับท่าน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่าผมมาก แต่ผมได้รับการต้อนรับอย่างดี ได้ความรู้ทุกอย่างที่ผมต้องการ และยังกรุณาช่วยเหลือแนะนำอีกหลายสิ่งหลายอย่างอันเป็นประโยชน์แก่การทำเอกสารวิจัยของผมเป็นอย่างยิ่ง

นับเป็นการรู้จักท่านครั้งแรกที่ผมประทับใจมาก ต่อมาต้นปี ๒๕๐๖ ผมมาทำงานที่การท่าเรือแห่งประเทศไทย ก็ได้ไปเยี่ยมคำนับท่านในฐานะที่มีงานเกี่ยวข้องร่วมกัน นับแต่นั้นมา ผมมีโอกาสสนิทสนมกับท่านมากขึ้น ทำงานหลายอย่างเกี่ยวข้องกัน ได้ประชุมร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างศุลกากรและท่าเรือร่วมกัน จำได้เสมอว่า เวลามีปัญหาท่านมีอำนาจอย่างเต็มที่ที่จะเรียกผมไปพบ แต่ท่านก็มาหาผมเองทุกครั้ง ด้วยความสนิทสนมเป็นกันเอง แม้ท่านเกษียณไปแล้ว ไปทำงานส่วนตัว เมื่อมีโอกาสท่านก็มาหามาคุยด้วย ผมนับถือท่านมากเพราะท่านเป็นคนขยัน มีความคิดดี และขยันเขียนโครงการต่าง ๆ ซึ่งเหตุผลของท่านน่าศึกษาและเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน บุคคลอย่างท่านหายาก ด้วยเหตุนี้ ท่านกับผมจึงมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอด้วยความรักใคร่เคารพนับถือจนวาระสุดท้าย

กรรมดีทั้งหลายทั้งปวงที่ท่านได้ทำไว้ จงเป็นพลวปัจจัยให้ดวงวิญญาณของท่านสู่สุคติ ณ สัมปรายภพด้วยเทอญ

นาวาเอก ลาโภ อิศรางกูร

(ลาโภ อิศรางกูร ณ อยุธยา)

ผู้อำนวยการการท่าเรือแห่งประเทศไทย

คำไว้อาลัย
คุณจรัล สาระนาค

ในโอกาสที่ผมได้เข้าศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ ๓ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น ได้มีโอกาสรู้จักและคุ้นเคยกับคุณจรัล สาระนาค ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้เข้าศึกษาในรุ่นเดียวกัน คุณจรัล ขณะนั้นเป็นรองอธิบดีกรมศุลกากร นับว่าเป็นผู้มีอาวุโสสูงผู้หนึ่ง และเป็นผู้ที่เพื่อนฝูงรักใคร่นับถือมาก เพราะเป็นผู้มีนิสสัยเยือกเย็น ร่าเริง สนุกสนาน ทั้งมักจะมีเรื่องขันชวนหัวเราะมาเล่าสู่กันฟังเสมอ ทำให้บรรยากาศครึกครื้นเมื่อมีคุณจรัลเข้าร่วมวงสนทนา เนื่องจากเครื่องแบบศุลกากรมีลักษณะคล้ายทหารเรือ เพื่อนเลยเย้าว่าเป็นนายพลทหารเรือพม่า ซึ่งคุณจรัลก็ยิ้มรับด้วยความสบายใจ เมื่อจบการศึกษาแล้ว วปอ. รุ่นที่ ๓ นี้ก็ยังมีการพบปะรับประทานอาหารร่วมกันเป็นครั้งคราว คุณจรัลก็เป็นผู้หนึ่งที่ไปร่วมโดยสม่ำเสมอ นับว่าเป็นผู้มีน้ำใจรักเพื่อนฝูงอย่างเสมอต้นเสมอปลาย แม้ว่าเมื่อคุณจรัลจะพ้นจากราชการไปแล้วก็ยังมีการงานรัดตัวอยู่มาก เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง จึงต้องมีภาระเป็นที่ปรึกษาของบริษัทสมาคมและหอการค้าถึง ๑๓ แห่ง

การที่คุณจรัล ต้องมาจากพวกเราเสียเช่นนี้ทำให้ผมและเพื่อนร่วมรุ่นทุกคน มีความเสียใจ และเสียดายเป็นอย่างมาก ที่ต้องสูญเสียผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชาติไปอีกท่านหนึ่ง

ขออำนาจคุณความดีที่คุณจรัล สาระนาค ได้ประกอบไว้รวมทั้งอานุภาพกุศลบุญราศี ที่คุณจรัลได้ทำไว้ ตลอดทั้งครอบครัวและญาติมิตรที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญอุทิศให้ จงเป็นพลวปัจจัยอำนวยให้ดวงวิญญาณของคุณจรัล สาระนาค ประสบความเกษมสุขตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ

พลเอก เล็ก แนวมาลี

(เล็ก แนวมาลี)

คำไว้อาลัย

คุณจรัล สาระนาค อดีตรองอธิบดีกรมศุลกากร ฝ่ายต่างประเทศ ผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ ได้รู้จักคุ้นเคยกับผม และคณะ วปอ. รุ่นที่ ๓ ตั้งแต่ครั้งเมื่อเราได้ร่วมศึกษาอยู่ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นเดียวกัน คือรุ่นที่ ๓ ปี ๒๕๐๓ มีนักศึกษาร่วมรุ่น ๖๕ คน มี พล.อ. สนิท สนิทยุทธการ ไทยานนท์ เป็นประธานรุ่น ขณะนี้ได้ล่วงลับดับขันธ์กันไปโดยลำดับ จนถึงคุณจรัลเป็นคนที่ ๑๗ แล้ว ในปัจจุบันคงมีพวกเราเหลืออยู่ ๔๘ คน และมี พอ.อ.อ. หะริน หงสกุล เป็นประธานรุ่น

ในระหว่างเป็นนักศึกษาอยู่ด้วยกันก็ดี เมื่อสำเร็จออกมาแล้วก็ดี ปรากฏว่าคุณจรัลเป็นคนดีสำหรับเพื่อนฝูงคนหนึ่ง เพื่อนฝูงรักใคร่ คุณจรัลเป็นคนคุยสนุก ใครจะพูดหยอกล้ออย่างไรไม่เคยโกรธ ยิ้มตอบอยู่เสมอ เวลามีนัดชุมนุมรุ่นร่วมรับประทานอาหาร หรือการรื่นเริงเพื่อความสามัคคี ไม่ว่าเมื่อใด คุณจรัลมักไม่ขาด และเป็นผู้ทำให้เพื่อนฝูงสนุกสนานผู้หนึ่ง ผมยังจำได้ดี

ผมขอเล่าเป็นเกล็ดฝากไว้เล็กน้อยเท่าที่จำได้ว่า สมัยเป็นนักศึกษาอยู่ จำไม่ได้ว่าใครคนหนึ่งในพวกเรา ได้ไปเห็นคุณจรัล แต่งเครื่องแบบศุลกากร (เครื่องใหญ่) ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง ก็เก็บเอาไปพูดล้อเลียนต่อหน้าว่าคุณจรัลแต่งเครื่องแบบแล้วสมาร์ทมาก แทบจำไม่ได้ครั้งแรกดูคล้ายทหารเรือ แต่ดู ๆ ไปไม่ยักเหมือนทหารเรือไทย กลับไปเหมือน "ทหารเรือพม่า" ดังนี้ คุณจรัลฟังแล้ว ก็ตอบเพื่อนอย่างอารมณ์ดีว่า "ใช่แล้ว ผมมันเหมือนทหารเรือพม่า แข็งแรงพร้อมรบเสมอ" เราก็เลยตั้งฉายาคุณจรัลว่า "ทหารเรือพม่า" พร้อมกับบรรยายสรรพคุณทหารเรือพม่าประกอบอีกมากมายมาตั้งแต่นั้น

ในการปฏิบัติราชการ พวกเราก็ได้ทราบข่าวอยู่ ว่าคุณจรัลเป็นคนตรง เข้มแข็งเด็ดขาด ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามผู้ลักลอบขนสินค้าหนีภาษี ลูกน้องเคารพยำเกรง แต่พวกเราบางคนก็หาทางที่จะหยอกล้อจนได้ หากมีโอกาส เผอิญในปลายสมัยของการศึกษานั้นเอง เกิดมีโอกาสขึ้นมา นั่นคือคณะนักศึกษา วปอ. รุ่นที่ ๓ ได้รับอนุมัติจากกระทรวงกลาโหม ให้เดินทางไปทัศนศึกษา ณ ต่างประเทศ คือประเทศออสเตรเลีย

คณะเรามี พล.ท. ทักษ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา ผู้อำนวยการวิทยาลัย เป็นหัวหน้า ได้เดินทางไปและกลับโดยเครื่องบินไทย ไปดูงานเกี่ยวแก่การป้องกันราชอาณาจักร เป็นแขกของกระทรวงกลาโหมที่นั่น มีกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เป็นเจ้าภาพต้อนรับอย่างดีได้ดูงานทั้งที่เมืองซิดนีย์ เมลเบอรน และแคนเบอรา รวมเวลาราว ๒ สัปดาห์ เสร็จแล้วเดินทางกลับแวะสิงคโปร์ ๑ คืน เพื่อเที่ยวและซื้อของฝากทางบ้านบ้าง

ขณะบินอยู่ใกล้จะลงสิงคโปร์ เพื่อนเราคนหนึ่งจะเป็นทหารหรือพลเรือนจำไม่ได้แน่เห็นเป็นโอกาสจะแหย่คุณจรัลได้อีกครั้ง ก็พูดขึ้นดัง ๆ ทำนองว่า "พรุ่งนี้จะถึงบ้านกันแล้ว ใครต้องการจะซื้ออะไรจากสิงคโปร์ไปสักเท่าใด ก็เชิญตามสบาย เพราะเที่ยวนี้พิเศษ มีนายด่านใหญ่ศุลกากรมาด้วย ลงดอนเมืองผ่านด่านได้สะดวก ไม่ต้องห่วงเรื่องภาษี" พวกเราก็เฮฮาเห็นด้วย เมื่อโดนแหย่เข้าไม้นี้ แทนที่จะงงหรืออึกอัก คุณจรัลกลับยืนขึ้นตอบ อย่างเสียงดังฟังชัดเช่นเดียวกันว่า "ใช่แล้ว เที่ยวนี้พิเศษจริง ๆ ล้วนผู้ใหญ่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีคนคิดว่าจะเลี้ยงลูกช้างไว้ดูเล่นต่อไปก็เชิญเลยครับ" ดังนี้ ก็ทำให้ได้เฮฮาสนุกสนานกันอีกจนถึงสิงคโปร์ และเมื่อเอาเข้าจริงวันเดินทางกลับจากสิงคโปร์ ก็ไม่เห็นมีใครซื้ออะไรมาอย่างผิดปกติ เพราะความจริง บ้านเราก็มีของมากกว่าสิงคโปร์เสียซ้ำ และโดยเหตุนี้กระมัง เมื่อร่ำลาจากกันที่ดอนเมืองวันมาถึงนั้น คุณจรัลจึงกล่าวทิ้งท้ายอย่างยิ้ม ๆ ว่า "พวกเราก็ดีแต่ปากทั้งนั้น ไม่เห็นมีคนจริงสักคน" ดังนี้ ผมยังไม่ลืม

บัดนี้ คุณจรัล เพื่อนที่ดีคนหนึ่งของเรา ได้ปลิดฉากชีวิตจากไปแล้วโดยไม่มีวันกลับ แม้ครอบครัวและญาติมิตรจะมีความเศร้าโศกเสียใจ รู้สึกระลึกถึงและอาลัยเพียงใดก็สุดที่จะเหนี่ยวรั้ง เพราะเป็นธรรมดาของสังขารทั้งหลาย ต้องเป็นเช่นนี้ทั้งนั้น

ในวาระสุดท้ายนี้ ขอตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้ดวงวิญญาณของคุณจรัล สาระนาค วปอ. ๓ ผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ.

(นายสุวรรณ รื่นยศ)
วปอ. ๓

๖๖ ซอยร่วมมิตร ถนนดินแดง
กรุงเทพมหานคร

คำไว้อาลัย

แด่

คุณจรัล สาระนาค อดีตรองอธิบดีกรมศุลกากร

พวกเราคณะ ว.ป.อ. รุ่น ๓ รู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อได้ทราบข่าวมรณกรรมอย่างกะทันหันของคุณจรัล สาระนาค ด้วยกันทุกคน เพราะคุณจรัล สาระนาคเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและเสียสละ มาร่วมชุมนุมรับประทานอาหารร่วมกับคณะว.ป.อ.๓ ทุกครั้ง คุณจรัลเป็นผู้มีความรอบรู้ประสบการณ์ และเคยเดินทางไปดูงานในด้านศุลกากรในต่างประเทศมามาก เวลาผมมีปัญหาเกี่ยวกับงานด้านศุลกากรทั้งในด้านกฎหมายและด้านพิธีการ ผมต้องไปหารือหรือโทรศัพท์ไปสอบถามคุณจรัลเสมอ และได้รับความอนุเคราะห์ให้คำแนะนำและส่งเอกสารต่าง ๆ ให้เสมอ เวลาคุณจรัลมีปัญหาหรือลูกสาวของคุณจรัลมีความประสงค์จะทราบความรู้ในบางเรื่องเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียงความก็ได้โทรศัพท์ไปยังผมเสมอ จึงทำให้รู้สึกว่า เมื่อขาดคุณจรัลไป เราขาดเพื่อนที่ดีที่สุดคนหนึ่งไป และเพื่อนร่วมรุ่น ว.ป.อ. ๓ รู้สึกสลดใจและอาลัยในคุณจรัลเป็นอย่างมาก แต่การจากไปของคุณจรัลเช่นนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ด้วยเดชะบุญกุศลและคุณงามความดีทั้งหลายที่คุณจรัลได้ประกอบไว้ ขอจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณจรัล จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ

วิทย์ ยอดสินรัตน์

๔๐๖๗ ถนนพระรามที่ ๔ พระโขนง กรุงเทพ ฯ ๑๑

รำลึกถึงท่านรองฯ จรัล สาระนาค

การจากไปของท่านรองฯ จรัล สาระนาค ทำให้กระผมเศร้าใจและแสนอาลัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะท่านเป็นผู้บังคับบัญชาอันเป็นที่รักและเคารพนับถือของข้าราชการกรมศุลกากรทุกคน สำหรับตัวกระผมเองเป็นคนหนึ่งในจำนวนหลายคน ซึ่งนอกจากจะได้รับความกรุณาในฐานะที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านแล้วยังได้รับความเมตตาประดุจพี่ชายตลอดมาอีกด้วย ท่านรองฯ จรัล เป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลทั่วไป ไม่มีความพยาบาทมาทร้ายต่อผู้หนึ่งผู้ใด สำหรับในด้านการงานของท่าน ไม่เพียงแต่จะรอบรู้ในงานศุลกากรเท่านั้นยังสันทัดจัดเจนในเรื่องอื่น ๆ อีก อาทิเช่น การวางแผนผัง การก่อสร้าง แม้ตึกของกรมศุลกากรที่อยู่ขณะนี้ก็มาจากความคิดและฝีมือของท่านรองฯ จรัล ท่านมีความคิดริเริ่มและก้าวหน้าประกอบด้วยอุดมคติและหลักการอันสูงส่งในด้านการศุลกากรต่างประเทศ ท่านเป็นผู้ที่ได้รับความนิยมยิ่งนัก ไม่ว่าข้าราชการผู้ใหญ่ของกรมศุลกากรประเทศใดพบปะกับข้าราชการศุลกากรไทย ก่อนอื่นจะต้องถามถึง "มิสเตอร์ซาราน่าก้า" หวลรำลึกถึงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ท่านรองฯ จรัล ได้ไปตรวจการที่สำนักงานศุลกากรสิงคโปร์ กระผมซึ่งปฏิบัติงานอยู่ ณ สำนักงานในระยะนั้น ได้พาท่านรองฯ จรัล ไปเยี่ยมคำนับอธิบดีกรมศุลกากรสิงคโปร์ซึ่งยังเป็นชาวอังกฤษอยู่สิงคโปร์กำลังออกแบบก่อสร้างท่าอากาศยานใหม่ เมื่อสนทนากันถึงงานศุลกากรที่เกี่ยวข้องกับผู้โดยสารเข้าออกทางท่าอากาศยาน ท่านรองฯ จรัล ได้อธิบายชี้ข้อสังเกตในแบบแปลนที่จัดทำนั้นว่าอย่างใดเหมาะสม อย่างใดจะเป็นอุปสรรคต่องานศุลกากร อธิบดีฯได้เรียกผู้เขียนแบบแปลนให้แก้ไขตามข้อสังเกตของท่านรองฯ จรัล ทันที

นับตั้งแต่ท่านรองฯ จรัล มีตำแหน่งเป็นรองอธิบดีกรมศุลกากร ทุกคนไม่ว่าข้าราชการหรือพ่อค้าเรียกท่านว่า "ท่านรองฯ จรัล" จนติดปาก แม้กระทั่งท่านเกษียณอายุแล้วก็ตาม ถึงจะเกษียณอายุไปแล้ว ท่านรองฯ จรัล ก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่งานกรมศุลกากรและงานธุรกิจในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมหลายประการ ก่อนท่านรองฯ จะจาก

พวกเราไปไม่นานนัก ก็ยังริเริ่มที่จะแนะนำระบบศาลภาษีอากรมาใช้ในประเทศไทย โดยได้เขียนบทความเรื่อง "วิชาการทางศาล หรือคณะกรรมการภาษีอากร" เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ยังมีหนังสือตอบท่านรองฯ จรัล ว่า "เป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาและค้นคว้าวิจัยเป็นอย่างมาก"

แม้ว่าความตายเป็นของธรรมดาใครๆ ย่อมทราบ แต่เมื่อคนดีมีประโยชน์ต้องจากไปเช่นนี้ก็เป็นที่อาลัยรักโดยทั่วกัน ขอให้กุศลผลบุญแห่งความดีทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ท่านรองฯ จรัล ประสพแด่ความสุขในสัมปรายภพทุกประการ.

สมศักดิ์ จันทนะศิริ
ผู้ตรวจราชการกระทรวง (ชั้น ๑)
กระทรวงการคลัง

คำไว้อาลัย

แด่

คุณจรัล สาระนาค

เมื่อผมได้เข้ามารับราชการในกรมศุลกากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ก็ได้รู้จักข้าราชการศุลกากร ผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ซึ่งมีนิสสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้น้อย พูดจาโอภาปราศัยด้วยน้ำเสียงที่แฝงด้วยความเมตตากรุณา ท่านผู้นี้คือ คุณจรัล สาระนาค ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งสารวัตรชั้น ๑ (ชั้นเอก) กองสารวัตร กรมศุลกากร กองสารวัตรในสมัยนั้นเป็นกองที่ใหญ่มากกองหนึ่ง ซึ่งมีขอบข่ายของงานเท่ากับกองป้องกันและปราบปราม กองตรวจสินค้าขาเข้า กองตรวจสินค้าขาออก และด่านศุลกากรท่าอากาศยาน-กรุงเทพ ฯ ในปัจจุบันรวมกัน

นอกจากงานในหน้าที่โดยปกติแล้ว คุณจรัลยังได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมศุลกากรผู้บังคับบัญชา ให้ช่วยปฏิบัติงานพิเศษหลายอย่างหลายประการ อาทิ เช่น เป็นประธานอบรมวิชาการศุลกากรแก่นายร้อยและนายสิบของกรมสารวัตรทหาร เพื่อเข้ารับราชการในกรมศุลกากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ และเป็นผู้หนึ่งในคณะริเริ่มและดำเนินการก่อสร้างตึกกรมศุลกากรปัจจุบัน ซึ่งได้วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ และทำพิธีเปิดตึกโดย พณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยเฉพาะงานก่อสร้างตึกกรมศุลกากรนี้ คุณจรัลท่านมีความสนใจและเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินการเป็นอย่างมาก ท่านได้พยายามติดตามเอาใจใส่ควบคุมดูแลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งการก่อสร้างสำเร็จ ดังนั้น ตึกกรมศุลกากรซึ่งพวกเราได้ใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติราชการอยู่ในปัจจุบันนี้ จึงเป็นอนุสรณ์ที่ทำให้ระลึกถึงคุณจรัล สาระนาคตลอดไป

คุณจรัลเป็นผู้ที่มีความวิริยะอุตสาหะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นอย่างดี ท่านจึงได้มีความก้าวหน้าจนได้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมศุลกากรฝ่ายต่างประเทศ แล้วจึงเกษียณอายุพ้นจากราชการระหว่างที่ท่านรับราชการเป็นระยะเวลาอันยาวนานนั้น ท่าน

ก็ได้วางตนเป็นผู้ใหญ่ ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ คุณสมบัติที่เด่นอย่างหนึ่งของท่านนั้นก็คือ ขันติธรรม ผู้ใดก็ตามที่เคยไม่พอใจท่านหรือโกรธเคืองท่าน แต่เมื่อประสบกับความไม่โกรธตอบของท่าน นานไปเข้าผู้นั้นก็ต้องเลิกโกรธท่านและกลับมามีไมตรีจิตมิตรภาพกับท่านดังเดิม คุณสมบัติข้อนี้ของท่านจึงตรงกับพุทธภาษิตที่ว่า "อกฺโกเธน ชิเน โกธํ—พึงชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธตอบ" ดังนี้

เมื่อเกษียณอายุพ้นจากราชการแล้ว คุณจรัลก็ยังได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม โดยได้เป็นที่ปรึกษาบริษัทใหญ่ ๆ หลายแห่ง ตลอดจนมีส่วนช่วยเหลือในกิจการของสมาคมอุตสาหกรรมไทยด้วย ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ในวงการธุรกิจดังกล่าวเป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งเป็นวันที่ท่านถึงแก่อนิจกรรม

คุณจรัลได้จากพวกเราชาวศุลกากรไปแล้ว แต่คุณงามความดีที่ท่านได้บำเพ็ญไว้ในระหว่างที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ยังคงเป็นสิ่งที่ประทับอยู่ในความทรงจำของพวกเราชาวศุลกากรได้โดยไม่รู้ลืม

ขอให้กุศลผลบุญที่คุณจรัล สาระนาคได้บำเพ็ญไว้ จงเป็นอานิสงส์ส่งให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วย เทอญ.

บุญชู อังศุสิงห์

(นายบุญชู อังศุสิงห์)
รองอธิบดีกรมศุลกากร

คำไว้อาลัย

ท่านรอง ฯ จรัล สาระนาค นับเป็นลูกศุลกากรที่รักงานศุลกากรโดยแท้ เพราะท่านรับราชการศุลกากรมาตั้งแต่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ และท่านเป็นผู้หนึ่งในจำนวนน้อยคนนักที่คอยคิดอ่านปรับปรุงแก้ไขงานอยู่ตลอด แม้จะออกจากราชการไปแล้ว ก็ยังห่วงใยคอยมาให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ จนแทบจะถึงวันสุดท้ายแห่งชีวิต จินตนาการของท่านในบางเรื่องพวกเราส่วนใหญ่ในชั้นแรกมักจะรู้สึกว่าเป็นความฝัน แต่จินตนาการเหล่านั้นก็ปรากฏเป็นความจริงขึ้นมาเป็นส่วนใหญ่ แม้ท่านจะจากพวกเราไปแล้วในทางกายภาค แต่จินตนาการของท่านจะยังคงอยู่กับชาวศุลกากรทุกคนตลอดไป อุดมการที่มุ่งแต่จะสร้างสรรความก้าวหน้าเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม จะคอยเตือนให้พวกเราทุกคนมุ่งทำดีกันต่อไป และความดีที่จะไม่มีวันหมดไปของท่านนี้ย่อมจะส่งจิตของท่านไปสู่สุคติโดยแน่นอน

กำจร สถิรกุล

อาลัยที่ปรึกษา

ในการจากไปของท่านที่ปรึกษาของสมาคม ฯ คุณจรัล สาระนาค เหมือนเป็นการจากไปของญาติผู้หนึ่งของข้าพเจ้า ความทุกข์ความเศร้าโศก ในเวลาพลัดพรากจากกันและกันนั้น เป็นธรรมดาที่ทุกคนต้องประสบ แม้จะเตรียมใจเอาไว้ล่วงหน้าว่า เป็นสภาพที่เที่ยงของสังขารร่างกาย ข้าพเจ้าก็ยังอดใจหายไม่ได้เมื่อท่านที่ปรึกษาสมาคม ฯ ต้องพลัดพรากจากกันไป โดยไม่มีโอกาสพบกันอีก

ข้าพเจ้ารู้จักหญิงและชายหลายคนหวาดกลัวมรณะ เที่ยวหาหมอพระมาทำพิธีสะเดาะเคราะห์ต่ออายุในขณะที่มีชีวิตอยู่ แทนที่จะทำให้ชีวิตนั้นกระปรี้กระเปร่า แจ่มใสและภาคภูมิใจด้วยการบำเพ็ญกรณีสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ทั่วไป หรืออย่างน้อยที่สุดก็ในสังคมที่ตนอยู่ร่วมด้วย

สำหรับท่านที่ปรึกษาของสมาคม ฯ คุณจรัล สาระนาค แล้ว ท่านเป็นผู้บำเพ็ญกุศลในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยยึดหลักแห่งความเหมาะสมและเป็นกุศลสาธารณประโยชน์ไม่ได้มุ่งหวังผลเป็นเครื่องตอบแทน เพราะถือว่าสิ่งที่ท่านกระทำนั้นมีค่าพอเพียงแล้วนั่นเอง ท่านเป็นผู้ที่เสมอต้นเสมอปลาย มีความซื่อสัตย์ต่อหน่วยงานอย่างสูง การทำงานของท่าน ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก แม้ท่านจะมีอายุมากแล้ว แต่ก็ยังมีความคิดสร้างสรรอยู่ตลอดเวลา ลักษณะประจำตัวที่น่าเคารพของท่าน คือ รักษาคำพูดตรงต่อเวลา เป็นผู้ที่รู้จักให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งแก่ผู้อ่อนอาวุโสกว่า

งานชิ้นสุดท้ายของท่านที่ปรึกษาสมาคม ฯ คุณจรัล สาระนาค คือ เป็นผู้ริเริ่มความคิดให้มีศาล หรือคณะกรรมการภาษีอากร เป็นแบบบริหาร ดำเนินในแบบตุลาการขึ้นต่อกระทรวงการคลัง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จะช่วยให้เกิดความเที่ยงธรรมแก่นักอุตสาหกรรมรวมทั้งจะช่วยเสริมสร้างภาพพจน์ให้แก่งานด้านศุลกากรเป็นอย่างดี

ในขณะที่ท่านที่ปรึกษา คุณจรัล สาระนาค ท่านเคยพูดกับข้าพเจ้าว่า

"สำหรับคนที่มีความมุ่งหมายในชีวิต วัยชรา และความตาย ไม่ใช่สิ่งที่น่าหวาดกลัวและหวั่นเกรง มันเป็นการผจญภัยและกำไรในการที่จะได้ศึกษา ในการที่จะได้เรียนรู้และในการครองชีวิตอยู่ ด้วยการทำให้ทุกวินาทีมีค่าจากบทเรียนและประสบการณ์ที่ผ่านมา สำหรับผมเองเมื่อความตายมาถึง ผมจะยิ้มรับกับมันด้วยความสุขและภาคภูมิใจที่ไม่เสียทีที่เกิดมาชาติหนึ่ง ไม่ตายไปอย่างคนรกโลก"

คำพูดของท่านเป็นคติเตือนใจ เป็นปรัชญาในการครองชีวิตของมนุษย์ ข้าพเจ้าคิดว่าปรัชญาดังกล่าวจะใช้ได้ทุกกาลสมัย

ด้วยกุศลแห่งคุณงามความดี และด้วยบารมีของคุณพระรัตนตรัยและด้วยเดชะคุณความดีซึ่งท่านที่ปรึกษาสมาคม ฯ คุณจรัล สาระนาค ได้ประกอบเป็นกุศลกรรมตลอดมา ขอจงได้ดลบันดาลให้วิญญาณของท่านจงประสบความสุขในสัมปรายภพและทุกชาติเทอญ

(อร่าม โกฏิกุล)
ผู้จัดการ
สมาคมอุตสาหกรรมไทย

คุณพ่อที่เคารพรัก

ครอบครัวของคุณพ่อได้เตรียมตัวเตรียมใจมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ที่ได้ทราบว่าคุณพ่อเป็นโรคหัวใจ นอกเหนือจากเป็นเบาหวานที่เรื้อรังมาสิบกว่าปีแล้ว แม่—ลูกทราบว่าไม่วันใดวันหนึ่ง คุณพ่อก็คงจากพวกเราไปตามกฎธรรมชาติ แต่ก็มิได้คาดฝันว่าการจากของคุณพ่อจะเป็นการจากอย่างกะทันหัน โดยไม่ให้โอกาสแก่แม่--ลูก—หลานที่จะได้เฝ้าพยาบาลสนองพระคุณอย่างเต็มที่แก่คุณพ่อเป็นครั้งสุดท้าย ดังเช่นที่คุณพ่อไปนอนป่วยหรือผ่าตาที่โรงพยาบาลตำรวจ

ก่อนวันที่คุณพ่อจะจากพวกเราไป สุขภาพสมบูรณ์ดีทุกอย่าง ไม่มีอาการผิดปกติใดที่แสดงว่าเจ็บป่วย วันอังคารเช้าที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ คุณพ่อซึ่งปกติตื่นนอนเวลา ๐๕.๐๐ น. เพื่อออกกำลังกาย เมื่อลูกตื่นนอนเตรียมตัวไปทำงานตามปกติเวลา ๐๖.๐๐ น. คุณพ่อก็เรียกลูกไปพูดว่า "พ่อ, แม่, ลูก ๓ คน ในช่วงระยะเวลา ๔ เดือนนี้ จะมีเคราะห์ตามดวง ท่านอาจารย์มหาสำอางค์ วัดราชนัดดา เตือนไว้ให้ระวังตัว และให้ตักบาตรร่วมกัน ๓ คน เริ่มตั้งแต่วันอังคารที่ ๑๘ พฤศจิกายน นี้นะ" ลูกก็รับคำ และมิได้นึกสังหรณ์ใจว่า นี่จะเป็นการห่วงใยครั้งสุดท้ายที่ลูกได้รับจากคุณพ่อ

ตอนเย็นคุณพ่อกลับจากทำงาน โดยเป็นที่ปรึกษาสมาคมอุตสาหกรรมไทยตามเวลาปกติคือ ๑๖.๐๐ น. หลังจากอาบน้ำแล้ว ก็ลงไปนั่งเล่นข้างล่างรับประทานอาหารว่าง เย็นวันนั้นอากาศเย็น ฝนตกพรำ ๆ แม่ได้สังเกตเห็นว่า ตลอดเวลาที่คุณพ่อนั่งอยู่แขนซ้ายของคุณพ่องอขึ้นแนบชิดอยู่กับลำตัว คุณพ่อพยายามจุดไม้ขีดไฟเพื่อสูบบุหรี่แต่ก็ไม่สามารถใช้มือซ้ายได้ แม่และคุณพ่อก็ยังไม่สงสัยอาการผิดปกตินี้แต่อย่างใด จนกระทั่ง ๑๘.๐๐ น. แม่ชวนคุณพ่อขึ้นบ้านโดยบอกว่าอากาศเย็นจะเป็นหวัด แต่คุณพ่อก็ปฏิเสธว่า ขอนั่งชมต้นไม้เขียว ๆ ก่อน จน ๑๘.๓๐ น. แม่ก็เร่งให้คุณพ่อขึ้นบ้านอีก พอคุณพ่อจะลุกขึ้นบ้าน ปรากฏว่าขาซ้ายชาเดินไม่ได้ หลานชายในบ้าน ๒ คน พยุงคุณพ่อขึ้นบ้าน และนำมานั่งที่เก้าอี้ตัวโปรดซึ่งนั่งเป็นประจำตั้งแต่เกษียนอายุ ลูก—หลาน

ช่วยกันเอากระเป๋าน้ำร้อนประคบที่แขนซ้าย นวดขาซ้าย ระหว่างนั้นแม่ได้รีบโทรศัพท์หาพี่แป๊ะ (พ.ต.อ. พิเศษ นายแพทย์สุภัค บัณฑุรัตน์) ซึ่งรักษาคุณพ่ออย่างใกล้ชิดมาตลอด พี่แป๊ะสั่งให้แม่รีบนำคุณพ่อเข้าโรงพยาบาลตำรวจด่วน โดยจะให้รถโรงพยาบาลตำรวจมารับ คุณพ่อซึ่งขณะนั้นมีสติดีรีบห้ามแม่ว่าไม่เอา ไม่ชอบนอนโรงพยาบาล และไม่ได้เป็นอะไร แต่แม่—ลูกไม่ยอมรับฟัง ได้แต่โทรศัพท์เร่งให้พี่แป๊ะสั่งให้รถมารับคุณพ่อซึ่งแม่—ลูกทราบดีว่า โอกาสที่รถพยาบาลจะมารับคุณพ่อโดยเร็วนั้นมีน้อยมาก เพราะช่วงระยะเวลานั้นการจราจรติดขัด และเราก็ไม่สามารถพาคุณพ่อขึ้นรถของเราไปได้ เพราะพี่แป๊ะห้ามขยับเขยื้อนคุณพ่ออย่างเด็ดขาด และพี่แป๊ะก็ทราบดีว่าจะไม่ทันการ จึงเปลี่ยนแผนให้รถพยาบาลประจำเขตที่อยู่ใกล้บ้านเราที่สุดมารับคุณพ่อแทน ในช่วงแห่งการรอคอยนั้นคุณพ่อเริ่มมีอาการขั้นต่อไป คือ อาเจียน ประโยคสุดท้ายที่พูดคือ ไม่ต้องตามหมอ เพราะหมอมาก็ช่วยอะไรไม่ได้แล้ว ต่อจากนั้นก็หมดสติ ในระหว่างที่อยู่ในรถพยาบาลของโรงพยาบาลตำรวจ พี่แป๊ะได้วิทยุติดต่อกับพยาบาลประจำรถ ให้นำคุณพ่อเข้าโรงพยาบาลสุขุมวิท และนำเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. ทันที เมื่อพี่แป๊ะ—พี่ไฝมาถึงโรงพยาบาลได้ปรึกษากับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่โรงพยาบาลสุขุมวิทเชิญมาเห็นว่าไม่มีทางแล้ว เพราะเส้นเลือดใหญ่ในสมองแตก ลูก ๆ ได้ยืนเฝ้าคุณพ่อที่ริมเตียงในห้องไอ.ซี.ยู. บนบานให้คุณพระช่วยคุ้มครอง ในขณะที่พยาบาล, พี่แป๊ะช่วยนวดหัวใจเมื่อคุณพ่อมีทีท่าจะสิ้นลมกลับฟื้นขึ้นมาใหม่ แต่ในวาระสุดท้ายก็ไม่สามารถยื้อยุดฉุดดวงวิญญาณของคุณพ่อให้อยู่กับเราต่อไปได้อีก ลมหายใจคุณพ่อสงบลง เมื่อ ๒๒.๕๕ น. เราทุกคนสุดแสนที่จะอดกลั้นความเศร้าโศกไว้ได้ และในช่วงนั้นเราแทบไม่ยอมรับว่า เราได้สูญเสียคุณพ่อไปจริง ๆ แล้ว

ครอบครัวของคุณพ่อเป็นครอบครัวที่ใหญ่และอบอุ่น มีทั้งลูก—หลานอยู่รวมกันหมด เมื่อครอบครัวของตุ๊ยังไม่แยกไปจากบ้านเอกมัย คุณพ่อมีความสุขอยู่กับหลานๆ โดยเฉพาะหลานเติมซึ่งเป็นตัวตลกประจำบ้าน และเมื่อครอบครัวตุ๊แยกบ้านไปแล้ว คุณพ่อก็ยังมีแม่—ลูก—หลานอยู่ใกล้ชิด ช่วงเวลาที่คุณพ่อถือว่าสำคัญที่สุดที่จะต้องอยู่กันพร้อมหน้าคือ อาหารค่ำเวลาทุ่มตรง ถ้าลูกคนใดคนหนึ่งกลับบ้านผิดเวลาไม่ทันอาหารมื้อค่ำ

คุณพ่อจะทักท้วงพร้อมทั้งเตือนว่าไม่ควรจะกลับบ้านผิดเวลา ทำให้พ่อ—แม่ห่วงใย ในช่วงระยะเวลาอาหารมื้อค่ำนี้ คุณพ่อจะซักถามเรื่องงาน การเรียน รวมทั้งเล่าถึงประสบการณ์ปัญหาในการทำงานที่ผ่านมาให้ลูก—หลานจดจำและนำไปใช้

Mr. Lawson ที่ปรึกษาศุลกากร ซึ่งร่วมงานกับคุณพ่อในการจัดทำพิกัดอัตราศุลกากรได้มาเยี่ยมเมืองไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ และคุณพ่อได้เลี้ยงต้อนรับที่บ้าน เมื่อ Mr. Lawson เห็นชีวิตครอบครัวของคุณพ่อแล้ว ก็กล่าวกับคุณพ่อว่า โชคดีที่ลูก—หลานอยู่กันพร้อมหน้า ไม่ว้าเหว่ หรือต้องอยู่ตัวคนเดียวเช่นชีวิตของแกในขณะนี้ เพราะลูกสาวแยกครอบครัวไป ภรรยาก็เสียชีวิตแล้ว และไม่มีลูก—หลานคนใดมาอยู่ด้วย

นอกจากคุณพ่อจะให้ความห่วงใยในลูก—หลานแล้ว คุณพ่อก็เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้คำแนะนำสั่งสอนในการดำรงชีวิต ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องงานให้ลุล่วงไป เกี่ยวกับหน้าที่งานก็สอนให้ลูก—หลานซื่อสัตย์ต่อหน้าที่งาน มีความอดทน ไม่หวั่นเกรงต่อเคราะห์กรรมใดที่จะมาแผ้วพานในชีวิตหน้าที่งาน ถ้าเราใจซื่อ มือสะอาด ตั้งใจทำงานแล้ว เคราะห์กรรมนั้นย่อมผ่านพ้นไป

เมื่อลูกประสบเคราะห์กรรมในหน้าที่งาน คุณพ่อก็เป็นทุกข์แทนลูก พร่ำสอนลูกให้ปล่อยวางเสีย คำด่าว่าเสียดสีเหล่านั้นจะมาทำอะไรเราได้ ในเมื่อเรามุ่งทำงานตามหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย โดยการกระทำนั้นมิใช่เพื่อประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง หรือมีส่วนได้เสียด้วย สอนให้ลูกหัดแผ่เมตตา แล้วเราก็จะสบายใจ คุณพ่อเตือนลูก-หลานอยู่เสมอว่าให้ภูมิใจในหน้าที่งานที่ตนเป็นอยู่ขณะนี้ อย่าแข่งดี ชิงดีชิงเด่นกับใคร

คุณพ่อรับราชการมา ๔๐ กว่าปี โดยเฉพาะในกรมศุลกากร ใคร ๆ ก็คิดว่าครอบครัวเราคงร่ำรวยล้นพ้น แต่เมื่อคุณพ่อเกษียณอายุ บ้านที่เราอยู่ก็เป็นเพียงบ้านไม้มิใช่ตึกคฤหาสน์ใหญ่โต เครื่องใช้ในบ้านก็เป็นของธรรมดาที่ใช้กันทั่วไป ทั้งนี้เพราะแม่--คุณพ่อชอบความเป็นอยู่ง่าย ๆ ไม่สะสมอะไร เพราะลูก—หลานก็มีความรู้ประกอบอาชีพช่วยตัวเองได้ทุกคนแล้ว

คุณพ่อรักชื่อเสียง เกียรติยศวงศ์ตระกูลเป็นอย่างยิ่ง อะไรที่ไม่ถูกต้องทำนองคลองธรรม จะไม่ยอมแตะต้องหรือเข้าใกล้ แม้กระทั่งลูก—หลานจบการศึกษาแล้ว ก็ไม่ยอมให้มาสอบเข้าทำงานในกรมศุลกากร เพราะเกรงครหาที่มุ่งแต่จะนำลูก ญาติ พรรคพวกเข้าทำงาน

เมื่อคุณพ่อต้องจากครอบครัวไปอย่างกะทันหันในคราวนี้ ทำให้แม่—ลูก—หลานรู้สึกเสมือนหนึ่งขาดร่มโพธิ์ร่มไทร โดยเฉพาะแม่และเล็ก ซึ่งใกล้ชิดและดูแลคุณพ่อในช่วงที่คุณพ่อเกษียณอายุ เกิดความรู้สึกที่เหมือนกับว่าสูญสิ้นไปทุกอย่างแล้ว ซึ่งลูกได้พยายามชี้ให้แม่เข้าถึงความจริง ที่การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่มีใครหนีพ้น

ถึงแม้คุณพ่อจากพวกเราไปแล้ว แต่คำสอนของคุณพ่อจะเป็นที่จดจำของลูก—หลาน โดยนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป แม่—ลูก—หลานขอตั้งจิตอธิษฐานขอกุศลผลบุญและกรรมดีที่คุณพ่อได้กระทำมาตลอดชีวิตนี้ จงดลบันดาลให้คุณพ่อไปสู่สุคติในสัมปรายภพ

ลูกยุรี—ตุ๊—ผึ้ง

๒๖ ก.พ. ๒๔

คำปรารภของเจ้าภาพ

เจ้าภาพขอขอบพระคุณ และซาบซึ้งในไมตรีจิตและน้ำใจจากท่านผู้มีเกียรติที่เคารพผู้บังคับบัญชาของลูก ๆ ตลอดจนญาติและมิตรสหายทุกท่าน ที่ได้อนุเคราะห์ช่วยเหลือด้วยประการต่าง ๆ แก่งานศพ คุณจรัล สาระนาค นับตั้งแต่พิธีรดน้ำ บำเพ็ญกุศล รวมทั้งได้กรุณารับเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม ร่วมบำเพ็ญกุศลในงานสวดพระอภิธรรมบรรจุศพ และในโอกาสสุดท้ายในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณจรัล สาระนาค ในวันนี้ด้วย

หนังสือที่พิมพ์เป็นอนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ และแจกเป็นบรรณาการแก่ท่านที่ให้เกียรติมาในงานวันนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนกุศลผลบุญอุทิศให้แก่ คุณจรัล สาระนาค ผู้ล่วงลับไปแล้ว นั้น เจ้าภาพได้รับอนุญาตจากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (คุณนุกูล ประจวบเหมาะ) ให้นำบทความส่วนบุคคล เรื่องสภาวะ ปัญหา และแนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ มาพิมพ์ในงานนี้ได้ ซึ่งเจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นอย่างสูง

อีกบทความหนึ่งเกี่ยวกับ "ศาลหรือคณะกรรมการภาษีอากร" เป็นงานวิชาการที่ คุณจรัล สาระนาค ได้ค้นคว้าจัดทำขึ้นเพื่อสนองนโยบายของ พณฯ รองนายกรัฐมนตรี พลตรี ประมาณ อดิเรกสาร ที่จะให้ความเป็นธรรม อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมการค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสียภาษีอากร ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลคำนวณภาษีผิดพลาด หรือไม่ยอมยกเว้นรายได้บางประเภทในการคำนวณภาษี หรือกรณีที่รัฐบาลฟ้องขอให้ลงโทษผู้หลีกเลี่ยงภาษี ฯลฯ ทั้งนี้ เจตนารมณ์ก็เป็นไปเช่นเดียวกับศาลแรงงาน หรือศาลปกครอง เจ้าภาพจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องตามความมุ่งหมายของ คุณจรัล สาระนาค

บทความสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องเบาหวาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์อภิชาติ วิชญาณรัตน์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช ได้กรุณาเขียนให้โดยใช้สำนวนภาษาง่าย ๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจทำความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ซึ่งเจ้าภาพขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เจ้าภาพ

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

การวางผังสร้างตึกกรมศุลกากร ขึ้นรูปอาคารเป็นแบบไทยสากล เป็นหลังแรก พ.ศ. ๒๔๙๓–๒๔๙๗ ณ ถนนสุนทรโกษา คลองเตย กรุงเทพมหานคร

โดย

นายจรัล สาระนาค

อาคารที่ทำการกรมศุลกากร (พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๔๙๗)

บริเวณภายในและภายนอกอาคารที่ทำการกรมศุลกากรได้กำหนดไว้ เพื่อให้เหมาะกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศุลกากร ภายในอาคารใหญ่ประกอบด้วย :—

ที่ทำการชั้นล่างกว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๓๐๐ เมตร ใช้เป็นที่ทำงานของแผนกต่าง ๆ ที่ให้การบริการกับประชาชนผู้มาติดต่อออกของโดยตรง

ชั้นที่ ๒ จัดเป็นที่ทำงานของเจ้าหน้าที่และเตรียมไว้สำหรับให้ประชาชนได้ติดต่อสอบถามได้บ้างเล็กน้อย

ชั้นที่ ๓ เป็นที่ทำงานของหน่วยงานภายในของกรม เช่น งานสารบรรณ และอื่น ๆ

ชั้นที่ ๔ เป็นสถานที่ใช้ในงานพิมพ์โดยเฉพาะ

สำหรับอาคารตรวจสอบซึ่งอยู่หลังอาคารใหญ่ประกอบด้วยที่สำหรับตรวจสอบสินค้า ที่ทำงานของตัวแทนออกของ (ชิปปิ้ง), ห้องอาหาร ที่ทำงานยาม, โรงรถ ร้านค้า และสโมสร

รายได้ของกรมศุลกากรต่อปี ประมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท (ข้อมูล ปี ๒๔๙๓)

มีข้าราชการประมาณ ๑,๙๐๐ คน (ข้อมูล ปี ๒๔๙๓)

ภาษีทั่วไปสำหรับอากรขาเข้า ๒๕% ตามราคา (ad valorem)

สินค้าขาออกมีประมาณ ๖ รายการ (ข้อมูล ปี ๒๔๙๓ ตอนสร้างตึกศุลกากร)

อาคารที่ทำการศุลกากรนี้ นายจรัล สาระนาค เป็นผู้ควบคุมดำเนินการออกแบบและก่อสร้าง.

บทความส่วนบุคคล เรื่อง

สภาวะ ปัญหา และแนวนโยบายของรัฐ

เกี่ยวกับ

รัฐวิสาหกิจ

โดย

นายนุกูล ประจวบเหมาะ วปอ. รุ่น ๑๔

คำนำ

บทความเรื่อง สภาวะ ปัญหาและแนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจนี้ แบ่งออกเป็น ๘ ตอนด้วยกัน ใน ๔ ตอนแรก ได้สรุปความหมายของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายการจำแนกแยกแยะประเภทของรัฐวิสาหกิจออกเป็นตามลักษณะของการดำเนินงาน การควบคุมโดยกระทรวงต่าง ๆ ตามวิธีการจัดตั้ง ตามสภาพการประกอบธุรกิจ ตามผลกำไรและขาดทุน และได้สรุปความสัมพันธ์ของรัฐวิสาหกิจกับส่วนราชการต่าง ๆ ไว้ด้วย สำหรับตอนที่ ๕ และตอนที่ ๖ เป็นการสรุปผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจทั้งหมดในรอบปีบัญชี ๒๕๑๘—๒๕๒๑ และสรุปอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารและผู้ควบคุมรัฐวิสาหกิจไว้

จุดประสงค์ของข้อความในตอนที่ ๑ ถึงตอนที่ ๖ ของบทความนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง ระบบ และฐานะของรัฐวิสาหกิจในขณะนี้ดียิ่งขึ้น **แต่สาระสำคัญของบทความกล่าวอยู่ในตอนที่ ๗ ซึ่งกล่าวถึงข้อบกพร่องจุดอ่อนและปัญหาที่รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ กำลังประสบอยู่** ในตอนที่ ๘ เป็นการเสนอแนะแนวนโยบายของรัฐที่จะใช้ประกอบการพิจารณาในการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจในอนาคต

รัฐวิสาหกิจทั้ง ๗๖ แห่ง ซึ่งมีรายรับ รายจ่าย ในปีบัญชี ๒๕๒๑ รวมเป็นเงินสูงถึง ๑๑๓,๖๐๐ ล้านบาท จึงเห็นได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ในอดีตรัฐบาลยังไม่มีแนวนโยบายเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจที่แน่นอน และยังมิได้ให้ความสนใจที่ต่อเนื่องอย่างจริงจัง จึงหวังว่าบทความนี้คงจะช่วยทำให้สามารถมองเห็นปัญหาของรัฐวิสาหกิจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ใช้พิจารณาวางแนวนโยบายของรัฐในอันที่จะให้รัฐวิสาหกิจ ได้บังเกิดประโยชน์แก่ประชาชนและส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

สภาวะ ปัญหาและแนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ

๑. สาเหตุและความเป็นมาในการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ

การประกอบธุรกิจของรัฐในลักษณะรัฐพาณิชย์ปรากฏว่า ได้มีการดำเนินงานมาเป็นเวลานานแล้ว หน่วยงานของรัฐที่เป็นรัฐพาณิชย์แต่เดิมนั้นเป็นกิจการที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ เพื่อดำเนินกิจการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่จำเป็น ต่อมาภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลงได้มีการจัดตั้งรัฐพาณิชย์ใหม่เพิ่มขึ้น โดยเข้าไปดำเนินธุรกิจประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กิจการยุทธปัจจัยเพื่อการทหารและความมั่นคงของประเทศ พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมที่เป็นการริเริ่มหรือกิจการที่เอกชนยังไม่พร้อมที่จะลงทุน ตลอดจนกิจการที่ต้องใช้เงินลงทุนมากแต่มีอัตราผลตอบแทนต่ำ

๒. ความหมายของรัฐวิสาหกิจ

ได้มีการบัญญัติคำว่า "รัฐวิสาหกิจ" ไว้ในพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยมีความหมายดังนี้

(ก) เป็นองค์การของรัฐบาลหรือหน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ

(ข) เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการมีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ

(ค) เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการ และหรือรัฐวิสาหกิจ ตาม (ก) และหรือ (ข) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ

(ง) เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (ค) และหรือ (ก) และหรือ (ข) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ

(จ) เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตาม (ง) และหรือ (ก) และหรือ (ข) และหรือ (ค) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละห้าสิบ

ความหมายของคำว่ารัฐวิสาหกิจดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า รัฐวิสาหกิจหมายถึง

(๑) องค์การของรัฐ

(๒) หน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ

(๓) บริษัทหรือนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยมีรัฐบาล และหรือรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ เข้าไปร่วมทุนรวมกันเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด

๓. การจำแนกประเภท

ในปัจจุบันมีรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินงานอยู่ รวม ๗๖ แห่ง ซึ่งอาจจำแนกได้ดังนี้

๓.๑ แยกตามลักษณะงานของรัฐวิสาหกิจ (ปรากฏตามรายละเอียดหมายเลข ๑) ดังนี้

(๑) สถาบันการเงิน	จำนวน ๗ แห่ง
(๒) สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ	จำนวน ๑๖ แห่ง
(๓) อุตสาหกรรม	จำนวน ๒๘ แห่ง
(๔) พาณิชยกรรมและบริการ	จำนวน ๑๗ แห่ง
(๕) ส่งเสริมและอื่น ๆ	จำนวน ๘ แห่ง

๓.๒ แยกตามส่วนราชการที่รัฐวิสาหกิจสังกัด (ปรากฏตามรายละเอียดหมายเลข ๒) ดังนี้

(๑) สำนักนายกรัฐมนตรี	จำนวน ๖ แห่ง
(๒) กระทรวงกลาโหม	จำนวน ๗ แห่ง
(๓) กระทรวงการคลัง	จำนวน ๑๖ แห่ง
(๔) กระทรวงคมนาคม	จำนวน ๑๓ แห่ง
(๕) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	จำนวน ๘ แห่ง

(๖) กระทรวงมหาดไทย จำนวน ๙ แห่ง

(๗) กระทรวงพาณิชย์ จำนวน ๕ แห่ง

(๘) กระทรวงอุตสาหกรรม จำนวน ๙ แห่ง

(๙) กระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๑ แห่ง

(๑๐) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๑ แห่ง

(๑๑) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่ จำนวน ๑ แห่ง

๓.๓ แยกตามวิธีการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ (ปรากฏตามรายละเอียด หมายเลข ๓) ดังนี้

(๑) จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติหรือประกาศคณะปฏิวัติ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ขอบเขตและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจไว้ในกฎหมาย จำนวน ๒๕ แห่ง

(๒) จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์การของรัฐ พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขตและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจไว้ในพระราชกฤษฎีกา จำนวน ๒๑ แห่ง

(๓) จัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีฐานะตามกฎหมายเป็นบริษัทจำกัด ซึ่งกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานไว้ ตามหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท จำนวน ๒๐ แห่ง

(๔) จัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล การดำเนินงาน วัตถุประสงค์ ขอบเขต อำนาจหน้าที่กำหนดขึ้นตามข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานโดยส่วนราชการที่สังกัดเป็นผู้ควบคุม จำนวน ๑๐ แห่ง

๓.๔ แยกตามสภาพของการประกอบธุรกิจ (ปรากฏตามรายละเอียด หมายเลข ๔) ดังนี้

(๑) กิจการผูกขาดเพื่อหารายได้ จำนวน ๔ แห่ง

(๒) กิจการผูกขาดเพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรืออนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน ๒๕ แห่ง

(๓) กิจการที่มีการแข่งขันกับการดำเนินงานของเอกชน จำนวน ๔๗ แห่ง

๓.๕ แยกตามผลกำไรและขาดทุน รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินงานมีกำไรหรือขาดทุนในรอบปีบัญชี ๒๕๑๘–๒๕๒๑ แยกตามลักษณะการดำเนินงาน และตามสภาพของการประกอบธุรกิจ (ปรากฏตามรายละเอียดหมายเลข ๕ และหมายเลข ๖) มีจำนวนดังนี้

หน่วย : แห่ง

	ปี ๒๕๒๑		ปี ๒๕๒๐		ปี ๒๕๑๙		ปี ๒๕๑๘	
	กำไร	ขาดทุน	กำไร	ขาดทุน	กำไร	ขาดทุน	กำไร	ขาดทุน
ก. แยกตามลักษณะการดำเนินงาน								
(๑) สถาบันการเงิน	๗	—	๗	—	๗	—	๗	—
(๒) สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ	๑๐	๔	๙	๕	๖	๗	๗	๕
(๓) อุตสาหกรรม	๑๙	๙	๑๘	๑๐	๑๘	๙	๒๐	๖
(๔) พาณิชยกรรม และบริการ	๑๕	๒	๑๑	๕	๑๓	๔	๑๓	๔
(๕) ส่งเสริมและอื่น ๆ	๗	๑	๗	๑	๗	๑	๖	๒
รวม	๕๘	๑๖	๕๒	๒๑	๕๑	๒๑	๕๓	๑๗

	ปี ๒๕๒๑		ปี ๒๕๒๐		ปี ๒๕๑๙		ปี ๒๕๑๘	
	กำไร	ขาดทุน	กำไร	ขาดทุน	กำไร	ขาดทุน	กำไร	ขาดทุน
ข. แยกตามสภาพของการประกอบธุรกิจ								
(๑) กิจการผูกขาดเพื่อหารายได้	๔	—	๔	—	๔	—	๔	—
(๒) กิจการผูกขาดเพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	๑๘	๕	๑๗	๖	๑๕	๖	๑๔	๕
(๓) กิจการที่มีการแข่ง-ขัน กับการดำเนินงานของเอกชน	๓๖	๑๑	๓๑	๑๕	๓๒	๑๕	๓๕	๑๒
รวม	๕๘	๑๖	๕๒	๒๑	๕๑	๒๑	๕๓	๑๗

๔. ความสัมพันธ์กับส่วนราชการ

การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์กรของรัฐต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑ คณะรัฐมนตรี เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจ และเป็นผู้มอบหมายให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณากำหนด ทบทวน หรือเสนอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ

๔.๒ รัฐมนตรีและกระทรวงเจ้าสังกัด มีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานตามกฎหมายจัดตั้ง ข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง และระเบียบของทางราชการได้กำหนดไว้

๔.๓ สำนักงบประมาณ มีหน้าที่พิจารณาและจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้กับรัฐวิสาหกิจตามที่เสนอขอไป ตลอดจนการประมาณการวงเงินรายได้ที่รัฐวิสาหกิจจะต้องนำส่งประจำปี

๔.๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณางบลงทุนประจำปี พิจารณาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐวิสาหกิจให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๔.๕ กระทรวงการคลัง มีหน้าที่พิจารณาควบคุมดูแลเกี่ยวกับเรื่องระเบียบการเงิน การบัญชี การช่วยเหลือทางด้านการเงิน การจัดหาแหล่งเงินกู้ การค้ำประกัน การกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง และประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจ

๔.๖ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน มีหน้าที่ตรวจสอบและรับรองงานการเงินของรัฐวิสาหกิจ

๔.๗ กรมแรงงาน คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับรัฐวิสาหกิจตามขั้นตอนของกฎหมายแรงงานสัมพันธ์

๕. ผลการดำเนินงาน

๕.๑ ผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ตามลักษณะการดำเนินงานในรอบปีบัญชี ๒๕๑๘–๒๕๒๑ ปรากฏดังนี้ (รายละเอียดตามเอกสารหมายเลข ๕ และ ๗)

ประเภท	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ (ล้านบาท)	อัตรากำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (%)	อัตรากำไรสุทธิต่อเงินกองทุน (%)
สถาบันการเงิน :	๑,๔๖๔.๙๗	๑.๘๗	๑๘.๐๖
สาธารณูปโภค :			
– สาธารณูปโภค	๘๙๙.๘๘	๑.๘๘	๓.๙๔
– สาธารณูปการ	๑๔๘.๙๑	๒.๓๓	๓.๗๕

ประเภท	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ (ล้านบาท)	อัตรากำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (%)	อัตรากำไรสุทธิต่อเงินกองทุน (%)
อุตสาหกรรม :	๑,๘๐๗.๕๗	๑๖.๒๐	๒๒.๒๒
พาณิชยกรรมและบริการ			
— พาณิชยกรรม	๓๑๐.๒๓	๘.๒๖	๑๖.๒๗
— บริการ	๑๓๓.๖๕	๒.๔๙	๗.๒๔
อื่น ๆ :			
— ส่งเสริม	๔๘.๑๖	๒.๓๒	๗.๙๓
— อื่น ๆ	๔๔.๓๑	๖.๖๔	๒๓.๐๙
รวม	๔,๘๕๗.๖๒		

ในรอบปี ๒๕๑๘—๒๕๒๑ มีรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินงานประสพผลกำไร จำนวน ๕๑—๕๘ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๗๖ ของรัฐวิสาหกิจทั้งหมด รัฐวิสาหกิจที่เหลือที่ประสบผลขาดทุนส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทอุตสาหกรรม มีจำนวนโดยเฉลี่ยประมาณครึ่งหนึ่งของรัฐวิสาหกิจที่ประสพผลขาดทุน แต่เมื่อพิจารณาจำนวนรัฐวิสาหกิจของแต่ละประเภทที่ประสพผลขาดทุนแล้วจะปรากฏว่ารัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปโภคมีจำนวนแห่งที่ประสพผลขาดทุนมาก คือ เท่ากับร้อยละ ๔๐ และรัฐวิสาหกิจประเภทอุตสาหกรรมร้อยละ ๓๑

เมื่อพิจารณาผลกำไรขาดทุนของรัฐวิสาหกิจในด้านตัวเงินแล้วจะปรากฏว่ารัฐวิสาหกิจประเภทอุตสาหกรรม ประเภทสถาบันการเงิน และประเภทสาธารณูปโภคมีกำไรสุทธิโดยเฉลี่ยเป็นร้อยละ ๓๗.๒๑, ๓๐.๑๖ และ ๑๘.๕๓ ของกำไรสุทธิรวมทั้งสิ้นของรัฐวิสาหกิจตามลำดับ และเมื่อพิจารณาถึงอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมและอัตราผลตอบแทนต่อเงินกองทุนแล้ว ปรากฏว่า รัฐวิสาหกิจประเภทอุตสาหกรรมให้ผลตอบแทนสูงที่สุด คือ อัตราร้อยละ ๑๖.๒๐, ๒๒.๒๒ ตามลำดับ

๕.๒ ผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจตามลักษณะประกอบการโดยเฉลี่ยในรอบปีบัญชี ๒๕๑๘—๒๕๒๑ เป็นดังนี้ (ปรากฏรายละเอียดตามเอกสารหมายเลข ๖ และ ๘)

ประเภท	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ (ล้านบาท)	อัตรากำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ (%)	อัตรากำไรสุทธิต่อเงินทุน (%)
กิจการผูกขาดเพื่อหารายได้ :	๑,๔๒๕.๐๐	๒๔.๖๙	๓๓.๗๒
กิจการผูกขาดเพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ :	๒,๗๖๗.๖๓	๓.๒๓	๘.๔๐
กิจการที่มีการแข่งขันกับการดำเนินงานของเอกชน :	๗๘๔.๐๑	๑.๒๑	๗.๐๘
รวม	๔,๙๗๖.๖๔		

การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจในรอบปี ๒๕๑๘—๒๕๒๑ ปรากฏว่า รัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดเพื่อหารายได้ประสพผลกำไรโดยตลอด ส่วนรัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดเพื่อประโยชน์ในการควบคุม ฯ และประเภทกิจการที่มีการแข่งขัน มีจำนวนแห่งที่ประสพผลขาดทุนคิดเป็นร้อยละ อยู่ในอัตราใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ ๒๕.๕๘ และ ๒๘.๓๘ ของจำนวนรัฐวิสาหกิจในแต่ละกลุ่ม ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานในด้านตัวเงินแล้วจะปรากฏว่า รัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดเพื่อประโยชน์ในการควบคุม ฯ มีผลกำไรสูงที่สุด โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๒ ของผลกำไรรวม สำหรับรัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดเพื่อหารายได้ และกิจการที่มีการแข่งขันมีกำไรเท่ากับร้อยละ ๒๘.๖๓ และ ๑๕.๗๕ ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม และอัตราผลตอบแทนต่อเงินทุนแล้วจะปรากฏว่า รัฐวิสาหกิจที่ให้ผลตอบแทนสูงที่สุด คือรัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดเพื่อหารายได้ โดยมี

อัตราผลตอบแทนเท่ากับร้อยละ ๒๔.๖๙ และ ๓๓.๗๒ ตามลำดับ ส่วนรัฐวิสาหกิจที่ให้ผลตอบแทนต่ำที่สุด คือ รัฐวิสาหกิจประเภทกิจการที่มีการแข่งขัน ซึ่งให้ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมและเงินทุนในอัตราเพียงร้อยละ ๑.๒๑ และ ๗.๐๘ ตามลำดับ เท่านั้น

๖. การบริหารงานและอำนาจหน้าที่

๖.๑ การบริหารงานโดยทั่วไปของรัฐวิสาหกิจ อาจสรุปได้ดังนี้

(๑) ผู้ว่าการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น เป็นผู้รับผิดชอบบริหารงานและควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแนวนโยบายที่คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจกำหนด ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดที่ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นมา การดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่มีกำหนดระยะเวลา (ยกเว้นผู้ว่าการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย) ดังนั้น ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนี้ จึงทำงานในรัฐวิสาหกิจนั้นจนกระทั่งเกษียณอายุ

(๒) การบริหารงานของรัฐวิสาหกิจในระดับนโยบาย เป็นการบริหารงานโดยคณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งตามพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้กำหนดคุณสมบัติและจำนวนกรรมการในรัฐวิสาหกิจไว้ รวมทั้งสิ้นไม่เกิน ๑๑ คน แต่สำหรับรัฐวิสาหกิจใดที่กำหนดจำนวนกรรมการไว้น้อยกว่า ๑๑ คน ก็ให้เป็นตามที่กำหนดไว้

การแต่งตั้งคณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติประกาศคณะปฏิวัติ หรือพระราชกฤษฎีกา จะมีบทบัญญัติกำหนดอำนาจในการแต่งตั้งไว้ให้เป็นของคณะรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี รัฐวิสาหกิจประเภทบริษัทจำกัด แต่งตั้งคณะกรรมการโดยมติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น สำหรับรัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่นิติบุคคล การแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจนั้น ซึ่งจะกำหนดอำนาจให้รัฐมนตรีเจ้ากระทรวงเป็นผู้แต่งตั้ง กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการในกระทรวง ทบวง กรม ที่รัฐวิสาหกิจนั้น ๆ สังกัดอยู่ ในรัฐวิสาหกิจบางแห่งได้มีการนำเอาบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมเป็นกรรมการบ้าง นอกจากนี้คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจอาจแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้นมาอีก เพื่อช่วยควบคุมการบริหารของรัฐวิสาหกิจนั้น

(๓) รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานโดยทั่วไปตามที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ กำหนดไว้

๖.๒ อำนาจหน้าที่การบริหารงานในรัฐวิสาหกิจ เป็นดังนี้

(๑) ผู้ว่าการ ผู้อำนวยการ กรรมการผู้จัดการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น เป็นผู้บริหารระดับสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งกำหนดไว้ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการ

(๒) คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจมีอำนาจหน้าที่วางนโยบาย และควบคุมดูแลทั่วไป ซึ่งกิจการของรัฐวิสาหกิจให้ดำเนินงานเป็นไปตามขอบเขตอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ หน้าที่ดังกล่าวรวมถึงการวางข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนมีอำนาจในการแต่งตั้งหรือคัดเลือกผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจ เพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจหรือตามข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจเป็นผู้อนุมัติ

(๓) รัฐมนตรีเจ้าสังกัด มีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไป สั่งให้รัฐวิสาหกิจชี้แจงข้อเท็จจริง ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำใด ๆ ที่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาล สั่งสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงาน พิจารณาให้ความเห็นชอบข้อบังคับของรัฐวิสาหกิจว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์ หรือระเบียบปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจ ในกรณีที่เป็นการจำกัดอำนาจผู้ว่าการ ผู้อำนวยการ

๗. ข้อบกพร่องของการทำงานในระบบรัฐวิสาหกิจ

การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจในอดีตและปัจจุบัน มีปัญหาและจุดอ่อนหลายประการซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงาน ทำให้รัฐวิสาหกิจไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ และหรือประสบผลขาดทุน ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้.—

(๑) ระบบการทำงานของรัฐวิสาหกิจคล้ายคลึงกับราชการ ขาดสิ่งจูงใจที่จะทำให้พนักงานทำงานให้เต็มที่ตามกำลังความสามารถ ซึ่งผิดกับธุรกิจเอกชน ผู้บริหารจะต้องทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้กิจการประสพผลสำเร็จ หากบริหารงานไม่ดีหรือดำเนินงานขาดทุน ก็จะต้องถูกผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการให้ออกไป แต่ในรัฐวิสาหกิจไม่มีการคำนึงถึงเรื่องประสิทธิภาพหรือกำไรขาดทุนมากนัก

(๒) รัฐวิสาหกิจบางประเภท เช่น กิจการที่ผูกขาดไม่มีการแข่งขันจากเอกชน ผู้บริหารมักจะไม่ค่อยคำนึงถึงในเรื่องราคาต้นทุนของสินค้าและบริการ จึงไม่มีทางเปรียบเทียบได้ว่า ต้นทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการนั้น ๆ สูงเกินไปหรือไม่ เมื่อต้นทุนสูงการกำหนดราคาขายก็สูงตามไปด้วย จึงเป็นเหตุให้ผู้อุปโภคบริโภคจำต้องซื้อสินค้าหรือบริการในราคาที่สูงเกินควร หรือคุณภาพของสินค้าและบริการมักจะต่ำกว่าที่ควร เช่น บุหรี่ และการขนส่งมวลชน เป็นต้น ในบางกรณี เช่น น้ำประปา ปรากฏว่ามีต้นทุนสูงกว่าราคาจำหน่ายทำให้เป็นภาระของรัฐที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือจุนเจืออยู่ตลอดเวลา การที่ต้นทุนของสินค้าหรือบริการในรัฐวิสาหกิจเหล่านี้สูงกว่าราคาจำหน่ายนั้น เหตุผลประการหนึ่ง อาจเนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐที่จะควบคุมราคาไม่ให้ประชาชนเดือดร้อน แต่เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมักจะถูกมองข้ามไปอยู่ตลอดเวลา ก็คือการบริหารที่ไม่มีสมรรถภาพในหน่วยงานเหล่านั้นทำให้ต้นทุนของสินค้าหรือบริการสูงเกินควร

(๓) การแต่งตั้งผู้บริหารในระดับสูง เช่น ในตำแหน่งผู้อำนวยการ ผู้ว่าการหรือผู้จัดการของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง มักมิได้คำนึงถึงผลงานและความสามารถในการบริหารงานของแต่ละบุคคล ผู้ถูกแต่งตั้งมักจะเป็นสมัครพรรคพวกของนักการเมือง หรือผู้มีอำนาจในขณะนั้น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมาจากภายนอกหน่วยงานหรืออยู่ในหน่วยงานนั้นๆ มาก่อนก็ตาม การแต่งตั้งโดยคำนึงถึงความชอบพอส่วนตัวก็ดี หรือในบางกรณีถึงแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีความเป็นอาวุโสในหน่วยงานนั้นอยู่บ้างก็ดี แต่การที่มิได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถ ของบุคคลนั้น ๆ มักจะทำให้รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ มีผู้บริหารระดับสูงที่ขาดความรู้ ขาดความสามารถซึ่งจะทำให้การบริหารงานในหน่วยงานดังกล่าวดำเนินไปโดยมี

สมรรถภาพไม่ได้ ตัวอย่างที่จะเห็นได้ชัดก็คือ รัฐวิสาหกิจประเภทผูกขาดของรัฐที่ทำรายได้มากที่สุด ๒ แห่ง มีผู้บริหารซึ่งมีพื้นความรู้เพียงแค่ชั้นมัธยมปีที่แปดและหกเท่านั้น ความจริงแล้วความรู้สูงไม่จำเป็นที่จะทำให้บุคคลผู้นั้นสามารถเป็นนักบริหารที่ดีทุกคนไป แต่ถ้าผู้บริหารที่มีพื้นความรู้ เช่น ในเรื่อง การเงิน การบัญชี กฎหมาย และการบริหารงานบุคคลนั้น จะช่วยให้บังเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าตัดสินใจเมื่อเผชิญปัญหาต่าง ๆ

(๔) กิจการรัฐวิสาหกิจบางประเภท ที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ในทางด้านเทคนิคอยู่บ้าง เช่น องค์การโทรศัพท์ฯ การรถไฟฯ การประปาฯ การไฟฟ้าฯ ฯลฯ ในอดีตมักจะแต่งตั้งจากผู้จบการศึกษาด้านวิศวกรรมเท่านั้น จึงทำให้กิจการเหล่านี้ไม่เจริญเท่าที่ควรเพราะมิได้คำนึงถึงความสามารถในการบริหารงาน และประสบการณ์ในด้านธุรกิจของบุคคลเหล่านี้ด้วย ในกิจการประเภทคล้ายคลึงกันที่เป็นของเอกชน เช่น โรงงานใหญ่ ๆ ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่จะต้องเป็นผู้ที่สามารถใช้ประโยชน์ผู้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้บังเกิดประโยชน์แก่กิจการของตนได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของความผิดพลาดในการที่มีผู้บริหารเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่อาจยกให้เห็นได้ตัวอย่างหนึ่งก็คือการรถไฟฯ ซึ่งในสมัยที่มีผู้บริหารระดับสูงเป็นวิศวกรเครื่องกลได้กำหนดนโยบายในการสร้างรถบรรทุก และรถโดยสารเองในโรงงานมักกะสัน โดยสั่งเครื่องประกอบส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศ การสร้างรถไฟเอง ทำให้จำนวนรถบรรทุกและรถโดยสารเพิ่มขึ้นในจำนวนน้อยในแต่ละปี ไม่พอเพียงกับการขยายตัวของความต้องการทั้งด้านสินค้าและผู้โดยสาร ทำให้การรถไฟขาดรายได้ไปปีละจำนวนมาก นอกจากนี้ต้นทุนของการผลิตก็สูงกว่าซื้อจากต่างประเทศ คุณภาพก็ต่ำกว่าทั้งยังต้องเสียค่าซ่อมแซมมากกว่า นอกจากนั้นแล้ว การสร้างรถบรรทุกและรถโดยสารเอง ทำให้การรถไฟมีกำลังไปใช้ในการซ่อมแซมรถที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมน้อยไม่พอเพียงอีกด้วย

(๕) การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในรัฐวิสาหกิจระดับ ผู้อำนวยการ ผู้ว่าการหรือผู้จัดการ นับว่ามีความสำคัญต่อรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งเป็นอย่างมาก ความสำเร็จหรือความล้มเหลว การมีกำไรหรือการขาดทุน ของบรรดารัฐวิสาหกิจเหล่านี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารระดับสูงดังกล่าวเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะบุคคลดังกล่าว หากเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารก็จะสามารถเลือกเฟ้นและสนับสนุนสร้างบุคคลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้ที่มีความสามารถให้เจริญเติบโตเป็นประโยชน์ต่อกิจการในอนาคตได้อีกด้วย ส่วนผู้บริหารที่ขาดสมรรถภาพนั้น มักจะไม่สนใจในการสร้างคนขึ้นมา เพราะเกรงจะมีคนที่มีความสามารถกว่าตน ซึ่งอาจมีผลให้ตนเองพ้นจากตำแหน่งได้ในขณะนี้ ถ้าพิจารณาดูว่ารัฐวิสาหกิจใดมีผู้บริหารที่มีความสามารถหรือไม่ วิธีหนึ่งก็คือพิจารณาดูได้จากเจ้าหน้าที่ระดับรอง ๆ ลงมาว่า มีความรู้ความสามารถเพียงใด และจะเห็นได้ว่าในรัฐวิสาหกิจหลาย ๆ แห่ง เช่น โรงงานยาสูบ การรถไฟฯ การไฟฟ้านครหลวง การประปา ฯลฯ กำลังมีช่องว่างของนักบริหารระดับกลาง และระดับสูงอย่างมาก ทั้งนี้เพราะรัฐวิสาหกิจเหล่านี้มิได้สร้างคนไว้ หรือไม่สามารถเลี้ยงคนที่มีความรู้ความสามารถไว้ได้ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อไปในอนาคต

(๖) ตำแหน่งผู้บริหารในรัฐวิสาหกิจบางแห่ง มักจะถือว่าผู้บริหารจะต้องเป็นนายทหารจากเหล่าทัพนั้นเหล่าทัพนี้ เช่น บริษัทไทยเดินเรือทะเล ซึ่งมีผลขาดทุนมากมาย ผู้บริหารตั้งแต่ผู้จัดการจนถึงประธานกรรมการจะต้องเป็นทหารเรือ หรือบริษัทเดินอากาศไทย บริษัทการบินไทย ผู้บริหารจะต้องมาจากทหารอากาศ องค์การแบตเตอรี่ องค์การฟอกหนัง องค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป ผู้จัดการหรือผู้อำนวยการจะต้องเป็นนายทหารจากกองทัพบก เป็นต้น การกำหนดไว้แน่นอนเช่นนี้ อาจมีผลเสียได้หากบุคคลที่มาจากเหล่าทัพต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีความสามารถ นอกจากนี้พนักงานระดับรอง ๆ ลงไปที่ไม่ได้มาจากเหล่าทัพอาจขาดกำลังใจ เพราะรู้แน่ว่าถึงตนจะปฏิบัติงานมีผลดีเพียงใดก็มิอาจขึ้นไปจนถึงตำแหน่งสูงสุดได้

(๗) ข้อเสียของระบบบริหารในรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในขณะนี้อีกประการหนึ่งก็คือ นอกจากการแต่งตั้งผู้บริหารจะไม่ได้คำนึงถึงผลงาน ความรู้ความสามารถของบุคคลอย่างถ่องแท้แล้ว ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งก็มักจะอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งเกษียณอายุ ไม่ว่าหน่วยงานนั้นจะมีกำไรขาดทุนหรือมีผลงานดีเลวอย่างไร ทั้งนี้เพราะในระบบราชการไทยนั้นมักไม่อยากจะทุบหม้อข้าวของใคร และไม่เคยใช้ผลงานของผู้บริหารแต่ละคนเป็นเครื่องวัดในการตอบแทนความดีความชอบ หรือพิจารณาว่าบุคคลนั้นควรจะดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ต่อไปอีกหรือไม่

(๘) การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจของรัฐ แม้จะพบว่ามีการผิดพลาดทำให้รัฐต้องเสียหาย สูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก แต่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ไม่เคยติดใจที่จะหาผู้รับผิดชอบ (บริษัทปุ๋ยเคมี จำกัด โรงงานกลั่นน้ำมันที่ฝาง โรงงานทอผ้าที่พิษณุโลก โรงงานกระสอบของกระทรวงการคลัง อุตสาหกรรมโรงงานอาหารกระป๋อง และองค์การขนส่งมวลชน ฯลฯ) หรือกำจัดสาเหตุเพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก

(๙) กฎหมายแรงงานในทุกประเทศกำหนดขึ้นโดยมีจุดประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครอง และให้ความเป็นธรรมแก่ลูกจ้างจากนายจ้างเอกชน ซึ่งดำเนินกิจการโดยมุ่งหวังที่จะหาประโยชน์และผลกำไรเข้าบริษัท และผู้ถือหุ้นให้มากที่สุด แต่รัฐวิสาหกิจนั้นเนื่องจากรัฐบาลเป็นเจ้าของ และโดยหน้าที่ของรัฐบาลก็ย่อมต้องคำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของประชาชน ตลอดจนถึงพนักงานในรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ อยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้การให้รัฐวิสาหกิจอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานเหมือนเช่นกิจการของเอกชน ทำให้สมาชิกและกรรมการสหภาพแรงงานใช้ประโยชน์จากสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ที่กำหนดไว้อย่างเต็มที่หรือเกินขอบเขตเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินงาน ถ้าฝ่ายบริหารจะพิจารณาโทษก็จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากสหภาพแรงงาน จึงทำให้สหภาพแรงงานมีอิทธิพล ฝ่ายบริหารไม่สามารถปกครองบังคับบัญชาได้เต็มที่ ในกรณีพนักงานไม่ทำงานจะเลิกจ้างก็กระทำได้ยาก เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้บริหารสหภาพแรงงาน ผู้เข้ามาใหม่

ก็จะพยายามสร้างผลงานโดยการหาผลประโยชน์เพิ่มให้แก่สมาชิกเป็นการเอาใจสมาชิก และเสริมฐานะของตนทำให้เกิดการแข่งขันกันในระหว่างสหภาพต่าง ๆ ในการที่จะเรียกร้องค่าตอบแทนสิทธิ และผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือสถานะทางการเงินของรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงรัฐวิสาหกิจหลาย ๆ แห่ง ที่มีพนักงานอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นกิจการประเภทสาธารณูปโภคหรือสาธารณูปการด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่าอำนาจการต่อรองระหว่างลูกจ้างและพนักงานกับผู้บริหาร หรือแม้แต่รัฐบาลเองนั้นไม่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐ-วิสาหกิจมีผู้บริหารที่หย่อนสมรรถภาพก็ดี หรือผู้บริหารที่มีประวัติในทางหาประโยชน์จากรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ อยู่ด้วยแล้วก็ดี ผลของการเจรจาก็มักจะปรากฏว่าผู้บริหารจะยินยอมคล้อยตามข้อเรียกร้องของลูกจ้างพนักงานเสมอ ๆ ทั้งนี้เพราะว่าการยินยอมในข้อเรียกร้องต่าง ๆ นั้น นอกจากจะสร้างความนิยมให้กับผู้บริหารในบรรดาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาแล้ว ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ลูกจ้างพนักงานของรัฐวิสาหกิจได้รับมากขึ้นนั้น ย่อมจะทำให้บรรดาเจ้าหน้าที่ระดับบริหารได้รับผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นเงาตามตัวด้วย จึงไม่มีเหตุผลใดที่เจ้าหน้าที่บริหารของรัฐวิสาหกิจจะมีความกระตือรือร้นหรือกำลังใจ ในการโต้แย้งข้อเรียกร้องของลูกจ้างพนักงานเพื่อรักษาประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจนั้นอย่างจริงจัง ซึ่งแตกต่างจากการปฏิบัติของบริษัท ห้างร้านของเอกชนต่าง ๆ โดยทั่วไป นอกจากนี้คนงานหรือลูกจ้างของบริษัทห้างร้านตระหนักดีว่า หากตนเรียกร้องสิทธิค่าแรงหรือประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ มากเกินไป เจ้าของกิจการนั้น ๆ อาจเลิกกิจการเสียเมื่อไรก็ได้ ซึ่งจะมีผลทำให้ลูกจ้างกรรมกรเหล่านั้นตกงานได้ แต่สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้น ลูกจ้างกรรมกรในหน่วยงานเหล่านี้เชื่อกันทั่วไปว่าถึงแม้รัฐวิสาหกิจนั้นจะขาดทุน รัฐบาลก็ไม่กล้าให้รัฐวิสาหกิจนั้นล้มจะต้องใช้เงินภาษีอากรจากราษฎรอุดหนุนให้รัฐวิสาหกิจนั้นต่อไป

ด้วยเหตุนี้ นโยบายของรัฐเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกรรมกรหรือคนงานตามกฎหมายแรงงานในปัจจุบัน ตลอดจนการปรับปรุงโครงสร้างของกฎหมายดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการที่จะช่วยให้รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ สามารถที่จะดำเนินงาน

ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ หากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ และปล่อยให้ภาวการณ์ทางด้านระบบงานของรัฐวิสาหกิจเป็นไปในลักษณะที่เป็นอยู่ในขณะนี้แล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแรงงานจะทวีความร้ายแรงยิ่งขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้ว จะมีผลต่อเนื่องไปยังกิจการต่าง ๆ ของเอกชนด้วย

(๑๐) ในปัจจุบันบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศที่ได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานเป็นเงินเดือนอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มผู้ทำงานในบริษัทห้างร้านของเอกชน เมื่อเปรียบเทียบรายได้ของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะปรากฏว่ากลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด แม้ว่าระบบการทำงานโดยทั่วไปของรัฐวิสาหกิจจะคล้ายคลึงกับราชการ แต่การกำหนดอัตราเงินเดือนค่าจ้างของพนักงานรัฐวิสาหกิจเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการแล้วจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันมาก รัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค หรือ การประปานครหลวง เป็นต้นได้กำหนดอัตราเงินเดือนขั้นต่ำ ขั้นสูงของพนักงานระดับต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการแล้วปรากฏดังนี้

	ข้าราชการ (๑)	พนักงานรัฐวิสาหกิจ (๒)	อัตราเงินเดือน (๒) สูงกว่า (๑) ร้อยละ
ระดับหัวหน้าแผนกเทียบเท่ากับข้าราชการระดับ ๕	๓,๕๔๐—๖,๗๑๐	๔,๘๔๐—๑๔,๖๓๐	๓๖.๗๒—๑๑๘.๐๓
ระดับหัวหน้ากองเทียบเท่ากับข้าราชการระดับ ๖	๔,๙๖๐—๘,๙๖๐	๘,๘๓๐—๒๐,๕๓๐	๗๘.๐๒—๑๒๙.๑๓
ระดับผู้อำนวยการ ผู้ว่าการ เทียบเท่ากับข้าราชการระดับ ๑๐	๘,๑๖๐—๑๒,๑๔๐	๒๐,๕๓๐—๓๕,๙๕๐	๑๕๑.๕๙—๑๙๖.๑๓

หมายเหตุ : อัตราเงินเดือนดังกล่าวไม่รวมโบนัสประจำปี

การกำหนดอัตราเงินเดือนของพนักงานรัฐวิสาหกิจสูงกว่าข้าราชการมาก ทั้ง ๆ ที่คุณภาพของบุคคล ระบบการทำงาน และความรับผิดชอบในการทำงานไม่แตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวจะมีผลให้ข้าราชการขาดกำลังใจและพยายามหา ทางออกไป ทำงานอยู่ในรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ยังมีผลทำให้เกิดแรงผลักดันให้บรรดาบริษัท โรงงานเอกชนจำต้องเพิ่มค่าแรงงานตามไปด้วย เป็นสาเหตุทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชน ผู้อุปโภค บริโภค ต้องเดือดร้อนเนื่องจากต้องซื้อสินค้าในราคาสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของกิจการที่ผลิตสินค้าบางประเภทเพื่อการส่งออก เช่น อุตสาหกรรมทอผ้า เมื่อค่าแรงสูงขึ้นทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นด้วย กิจการเหล่านี้จะประสบปัญหาไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ การที่ค่าแรงงานเพิ่มสูงขึ้นมากอย่างรวดเร็ว จะไม่ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการลงทุนและจะทำให้มีการว่างงานเกิดขึ้น เนื่องจากจะมีการนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานเพิ่มขึ้น

(๑๑) ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจขาดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ หรือความเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ อย่างแท้จริง จึงทำให้ขาดความสนใจที่จะบริหารงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยพยายามทุกวิถีทางที่จะตัดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ ซึ่งไม่เหมือนกับกิจการเอกชนซึ่งผู้บริหารจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้ จึงเป็นช่องทางให้มีการหาผลประโยชน์เกาะกันกินโดยกลุ่มบุคคล ทั้งเป็นบุคคลภายนอกและภายในอยู่ทั่วไป อาทิ เช่น การซื้อของ หรือการว่าจ้างมักจะมีราคาแพงกว่าที่เอกชนซื้อหรือจ้าง แม้ว่าจะได้มีระเบียบ หรือวิธีการกำหนดไว้เป็นอย่างดีแล้วก็ตาม แต่กลุ่มผลประโยชน์ก็มีวิธีการต่าง ๆ นานา โดยอ้างเหตุผลและความจำเป็นต่าง ๆ ซึ่งในที่สุดคณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามข้อ (๑๒) ส่วนใหญ่ก็จำต้องอนุมัติให้ซื้อหรือจ้างทั้ง ๆ ที่ของนั้นมีราคาแพง หรือการเสนอราคามีลักษณะการรวมตัวการเสนอ (ฮั้ว) อย่างชัดแจ้งก็ตาม ซึ่งในที่สุดก็จะบังเกิดผลให้มีการหาผลประโยชน์จากรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ได้โดยถูกต้องตามกฎหมายและเป็นไปอย่างกว้างขวาง

(๑๒) การแต่งตั้งกรรมการเข้าไปควบคุมรัฐวิสาหกิจ ในบางกรณีมักจะแต่งตั้งโดยเหตุผลทางการเมืองหรือด้วยจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือพวกพ้องให้มีรายได้พิเศษโดยผู้มีอำนาจในแต่ละสมัย จึงปรากฏว่าจะมีการเปลี่ยนตัวกรรมการบ่อยครั้งตามระยะเวลาการเปลี่ยนตัวผู้มีอำนาจ ทำให้การดำรงตำแหน่งกรรมการไม่มีระยะเวลาต่อเนื่องนานเพียงพอที่จะมีโอกาสศึกษางานในรัฐวิสาหกิจที่รับผิดชอบอย่างจริงจัง เมื่อกรรมการไม่มีความรอบรู้ในงานของรัฐวิสาหกิจ จึงไม่สามารถให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐวิสาหกิจหรือคัดค้านข้อเสนอในการดำเนินงานของผู้บริหารได้ ดังนั้นตัวจักรกลที่สำคัญที่สุดของรัฐวิสาหกิจจึงเป็นผู้ว่าการ ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ คณะกรรมการเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น ไม่อาจช่วยสนับสนุนหรือปรับปรุงการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจหรือควบคุมฝ่ายบริหารได้ดีเท่าที่ควร

(๑๓) รัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง นอกจากจะมีคณะกรรมการคอยควบคุมนโยบายและการปฏิบัติงานแล้ว ยังอยู่ใต้การควบคุมบริหารงานของกระทรวงเจ้าสังกัดอีกด้วย การกระจายรัฐวิสาหกิจให้อยู่ภายใต้กระทรวงต่าง ๆ มีผลเสียหลายประการ คือ

(ก) มักปรากฏว่ากระทรวงเจ้าสังกัดแทบทุกแห่งมีงานประจำที่เกี่ยวกับกรมต่าง ๆ ในสังกัด ต้องรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก จึงมักจะไม่มีเวลามาเอาใจใส่ติดตามการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจได้เต็มที่ การดำเนินงานของรัฐ-วิสาหกิจจึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ในบางกรณีกระทรวงเจ้าสังกัดบางแห่งควบคุมมากเกินไปจนทำให้คณะกรรมการไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถในการวางนโยบายควบคุมการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้เจ้ากระทรวงจะเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางการเมืองจึงทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่องและไม่มีเวลาเพียงพอที่จะศึกษาการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจเพื่อทำการปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

(ข) เจ้ากระทรวงหรือและปลัดกระทรวงบางกระทรวงไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในด้านธุรกิจ บางคนก็มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การเกษตร การประมง การอุตุวิทยา ฯลฯ ไม่สามารถที่จะควบคุมและบริหารกิจการขนาดใหญ่ให้มีสมรรถภาพเช่นเดียวกับของเอกชนได้

(ค) ในอดีตรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งในระบบพรรค บางครั้งก็ใช้รัฐวิสาหกิจเป็นที่หาเงินหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคการเมืองของตน

ปัญหาหรือจุดอ่อนในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจดังกล่าวข้างต้น เป็นมูลเหตุที่ทำให้การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจไม่เจริญงอกงามหรือก้าวหน้าเช่นรัฐวิสาหกิจในประเทศอื่น ๆ เช่น ในสิงคโปร์ เป็นต้น หรือการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจบางแห่งที่มีกำไรก็ปรากฏว่า มีกำไรไม่มากเท่าที่ควร ถ้าเป็นกิจการของเอกชนแล้วก็จะทำกำไรได้มากกว่า ทั้งนี้ เพราะต้นทุนในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจสูงมาก ทำให้รัฐได้รับผลตอบแทนน้อยกว่าที่ควร

การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจสาธารณูปโภคโดยทั่วไป ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จะเห็นได้ว่ามีกิจการสาธารณูปโภคน้อยแห่งที่มีบริการในระดับดีพอสมควร เช่น ไฟฟ้า เป็นต้น แต่มีกิจการอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น ประปา โทรศัพท์ รถไฟ ปรากฏว่ายังมีบริการที่ต่ำกว่ามาตรฐานและขาดทุน สำหรับกิจการโทรศัพท์แม้จะดำเนินงานมีกำไร แต่บริการที่ประชาชนได้รับไม่ดีเท่าที่ควร สำหรับกิจการของรัฐวิสาหกิจประเภทพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมบางแห่ง สามารถดำเนินงานมีผลกำไรก็เนื่องจากได้รับสิทธิพิเศษ แต่บางแห่งแม้จะได้รับสิทธิพิเศษแล้วก็ยังดำเนินงานขาดทุน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือจุดอ่อนดังกล่าว จึงสมควรกำหนดแนวนโยบายในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้แน่ชัด

๘. แนวนโยบายของรัฐในการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ

จากปัญหาและข้อบกพร่องต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะเป็นในด้านระบบการควบคุมรัฐวิสาหกิจก็ดี คุณภาพของบุคคลก็ดี หรือประสิทธิภาพภายในการบริหารและการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐวิสาหกิจก็ดี หรือแม้แต่วิธีการบริหารในด้านแรงงานก็ดี จะเห็นได้อย่างชัดแจ้งแล้วว่า หากปล่อยระบบการบริหารงานของรัฐที่เกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจให้เป็นอยู่เช่นในขณะนี้แล้ว รัฐบาลย่อมไม่อาจจะหวังได้ว่าการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ของประเทศซึ่งในปีบัญชี ๒๕๒๑ มียอดรายรับรวมเป็นจำนวนเงินสูงถึง ๖๐,๗๕๐ ล้านบาท ยอดรายจ่ายรวมเป็นจำนวนเงินประมาณ ๕๒,๘๕๐ ล้านบาท ยอด

รายจ่ายด้านการลงทุนรวมประมาณ ๕,๐๐๐ ล้านบาท และมียอดทรัพย์สินมูลค่ารวมสูงถึง ๑๗๗,๖๐๐ ล้านบาท ให้มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับกิจการต่าง ๆ ของเอกชนได้ ในทางตรงข้ามแนวโน้มในอนาคตนั้น หากทิ้งปัญหานี้ให้เรื้อรังอยู่ต่อไป โดยรัฐไม่ทำการผ่าตัดแก้ไขอย่างจริงจังแล้ว จะมีผลทำให้รัฐจะต้องเข้าไปรับภาระจ่ายเงินอุดหนุนให้กับรัฐ-วิสาหกิจเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี ซึ่งภาระดังกล่าวในที่สุดแล้วอาจจะเกินกำลังความสามารถของรัฐที่จะกระทำได้ โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงภาระในด้านอื่น ๆ

ตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๒๒ ไว้ว่า จะดำเนินงานปรับปรุงรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนรัฐวิสาหกิจบางประเภทที่หมดความจำเป็นจะดำเนินการปรับปรุง แปรสภาพ หรือจำหน่ายตามควรแก่กรณีต่อไปนั้น เห็นสมควรกำหนดแนวนโยบายการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ดังนี้

๘.๑ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น และเมื่อคำนึงถึงจุดอ่อนและปัญหาของรัฐวิสาหกิจดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในหลักการรัฐบาลจึงไม่สมควรจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้นอีก

๘.๒ สมควรวางหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารัฐวิสาหกิจ เพื่อดำเนิน-การแปรสภาพ ยุบเลิก หรือจำหน่าย ดังนี้

(๑) รัฐวิสาหกิจใดไม่ว่าจะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทพาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม หากดำเนินการไม่ได้ผลเท่าที่ควร หรือมีผลขาดทุนต่อเนื่องกัน ถ้าหากเป็นกิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย หรือเกี่ยวกับการตรึงราคา การป้องกันการผูกขาดหรือเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว รัฐควรจะได้ดำเนินการ แปรสภาพยุบเลิกหรือจำหน่ายให้เอกชนไปดำเนินการโดยเร็ว

(๒) กิจการบางประเภทถึงแม้จะแข่งขันกับกิจการของเอกชนแต่รัฐควรรักษาไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายการเงิน การเกษตรเป็นต้น

(๓) กิจการประเภทสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการครองชีพของประชาชน ถึงแม้รัฐจะยังคงรักษาไว้ แต่ถ้าไม่สามารถปรับปรุงสมรรถภาพการบริหารให้เป็นที่พอใจ ให้บริการที่ดี และในราคาที่สมควรได้ รัฐก็น่าจะพิจารณาโอนกิจการดังกล่าวมาจัดตั้งขึ้นในรูปของบริษัท จำกัด หรือบริษัทมหาชน แล้วจำหน่ายหุ้นของกิจการนั้นบางส่วนให้กับเอกชน และให้เอกชนเข้ารับผิดชอบในการบริหารงานของบริษัทโดยรัฐจะเป็นผู้ควบคุมนโยบายในการดำเนินงานเพื่อให้บังเกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด

๘.๓ ปัญหาเรื่องการบริหารงานภายในรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งนับได้ว่าเป็นหัวใจของความสำเร็จของกิจการนั้น ๆ จะเห็นได้จากภาวะในปัจจุบันว่ารัฐวิสาหกิจใดก็ตามที่มีผู้บริหารที่มีสมรรถภาพแล้ว การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจนั้นมักจะเจริญก้าวหน้าอย่างน่าพอใจ ด้วยเหตุนี้สำหรับรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลประสงค์จะให้คงสภาพไว้ ก็ควรจะได้คำนึงถึงคุณภาพความสามารถของผู้บริหารอย่างจริงจัง โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) การแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูง ตำแหน่งผู้ว่าการ ผู้อำนวยการหรือตำแหน่งที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น สมควรแต่งตั้งโดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหาร

(๒) เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการสรรหาบุคคลที่มีความสามารถเข้าไปบริหารงานของรัฐวิสาหกิจ จึงสมควรกำหนดเป็นหลักการใหม่ให้พนักงานรัฐวิสาหกิจระดับบริหารที่ทำงานเป็นผลดีมาแล้ว อาจย้ายไปทำงานในรัฐวิสาหกิจอื่นโดยให้นับอายุการทำงานต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการคำนวณเงินบำเหน็จเมื่อออกจากงานได้

(๓) ในปัจจุบัน การดำรงตำแหน่งของผู้บริหารระดับสูง จะดำรงตำแหน่งจนกระทั่งเกษียณอายุ สมควรที่จะกำหนดเป็นหลักปฏิบัติใหม่ว่า การดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะต้องมีระยะเวลา เช่น ๓ ปี หรือ ๔ ปี เป็นต้น เมื่อครบวาระแล้วหากผลการปฏิบัติงานเป็นที่พอใจก็อาจพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกได้ หรือในทางกลับกันหากมีการบริหารงานผิดพลาด และทำให้รัฐต้องเสียหาย ก็ให้มีการลงโทษอย่างจริงจัง

(๔) ผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจที่มีความสามารถในการบริหารงานจนประสพผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ และได้ปฏิบัติงานครบตามวาระแล้ว สมควรที่จะแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงในรัฐวิสาหกิจอื่น ที่มีการบริหารงานไม่เป็นที่พอใจทั้งนี้เพื่อให้ไปช่วยปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยให้มีสิทธินับอายุการทำงานต่อเนื่องได้

(๕) การแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจ ควรจะได้มีการพิจารณาเลือกสรรบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานทางภาคเอกชนเข้ามาดำรงตำแหน่งด้วย

(๖) ผู้บริหารระดับสูงที่ปฏิบัติงานได้ผลดีเป็นที่พอใจและปฏิบัติงานครบตามวาระแล้ว และทางราชการเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการเกี่ยวกับงานของรัฐวิสาหกิจต่อไปก็อาจแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจงานรัฐวิสาหกิจ หรือปรึกษางานรัฐวิสาหกิจประจำกระทรวงที่สังกัด โดยเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายจากรัฐวิสาหกิจ

(๗) การแต่งตั้งกรรมการเข้าไปควบคุมดูแลรัฐวิสาหกิจ ควรแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถให้เหมาะสมกับกิจการนั้น ๆ และควรให้กรรมการมีความรับผิดชอบในกิจการนั้น ๆ โดยมีอำนาจในการกำหนดนโยบายในการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจนั้นอย่างเพียงพอ และหากกิจการนั้นไม่เจริญก้าวหน้าก็ควรจะได้เปลี่ยนแปลงกรรมการโดยให้มีหน่วยงานของรัฐคอยติดตามผลงานของรัฐวิสาหกิจทุกแห่งอย่างใกล้ชิด

(๘) ควรจะได้มีการพิจารณากันอย่างจริงจังว่า กฎหมายแรงงาน (กฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายแรงงานสัมพันธ์) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับกิจการของรัฐวิสาหกิจซึ่งมีรัฐบาลเป็นเจ้าของหรือไม่ ลูกจ้าง พนักงานรัฐวิสาหกิจควรจะอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานที่แตกต่างไปจากกฎหมายแรงงานในขณะนี้หรือไม่

๘.๔ การควบคุมติดตามผลงานของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ของรัฐในขณะนี้กระจัดกระจายอยู่ภายใต้กระทรวงต่าง ๆ หลายกระทรวงด้วยกัน จึงมีผลให้การควบคุมติดตามผลงานเป็นไปโดยไม่มีมาตรฐาน ขึ้นอยู่กับความสนใจและความสามารถของเจ้ากระทรวง

และปลัดกระทรวงแต่ละแห่ง ซึ่งตามที่ได้กล่าวแล้ว ในบางครั้งหากเจ้ากระทรวง ปลัดกระทรวง ไม่มีความรู้ความสามารถในทางธุรกิจอยู่บ้างแล้ว การควบคุมรัฐวิสาหกิจในสังกัดอาจไม่มีผลดีเท่าที่ควร การจัดการควบคุมติดตามผลงานของรัฐวิสาหกิจโดยใกล้ชิดและอยู่ในมาตรฐานเดียวกันนั้น อาจกระทำได้โดยการนำรัฐวิสาหกิจทุกแห่งมาขึ้นอยู่ภายใต้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยงานที่มีอยู่แล้ว หรือจะตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่ก็ได้ แต่การกระทำดังกล่าวอาจมีปัญหาทางด้านการเมือง เพราะเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ นอกจากนี้รัฐวิสาหกิจบางแห่งได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนองหรือสนับสนุนนโยบายในการดำเนินงานของกระทรวง ทบวง กรม นั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ธนาคารออมสิน เป็นต้น รัฐวิสาหกิจบางแห่งที่เป็นกิจการผูกขาดเพื่อหารายได้ ก็ได้มีกฎหมายกำหนดไว้ให้อยู่ภายใต้กระทรวงการคลัง

ในหลักการควรจะให้รัฐวิสาหกิจที่มิได้ดำเนินงานเพื่อสนองหรือสนับสนุนนโยบายในการดำเนินงานของกระทรวง ทบวง กรม นั้น ๆ โดยตรง มารวมอยู่ภายใต้หน่วยงานเดียวกันแต่ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น จึงสมควรให้คงอยู่ในสังกัดเดิมต่อไประยะเวลาหนึ่งก่อน แต่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกลไกในการควบคุมการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้ดีขึ้น ดังนี้

(๑) การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์กรของรัฐต่าง ๆ ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๔ นั้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจโดยตรง คือ

(ก) กระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งซึ่งมีหน้าที่กำกับควบคุมดูแลการดำเนินงานโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมิได้มีการควบคุมอย่างจริงจัง

(ข) สำนักงบประมาณควบคุมการใช้จ่ายเงินของรัฐวิสาหกิจเฉพาะในส่วนที่เป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน

(ค) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควบคุมการใช้จ่ายเงินตามงบลงทุนประจำปี และพิจารณาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐวิสาหกิจให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

(ง) กระทรวงการคลัง ควบคุมดูแลเกี่ยวกับเรื่องการเงิน การบัญชี การช่วยเหลือทางด้านการเงิน การจัดหาแหล่งเงินกู้ การค้ำประกัน การกำหนดอัตราเงินเดือนค่าจ้าง และประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ ตลอดจนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของรัฐวิสาหกิจ

ควรกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐให้น้อยที่สุด เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ การควบคุมของหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะงานบางอย่างที่ควรจะรวมไว้ในหน่วยงานเดียวกัน เช่น งานด้านการพิจารณางบประมาณประจำปี ในส่วนที่เกี่ยวกับงบลงทุน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำหน้าที่พิจารณาอยู่นั้น เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดทางด้านการเงินของการลงทุนประจำปี สมควรที่จะได้โอนงานดังกล่าวมาอยู่ในหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี ของรัฐวิสาหกิจโดยตรง โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(๒) ควรกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนให้รัฐวิสาหกิจปฏิบัติ และคณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีเป้าหมายในการทำงานโดยการวางแผนการปฏิบัติงาน และวางแผนทางด้านการเงินล่วงหน้าอย่างจริงจัง และให้มีหน่วยงานของรัฐติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ว่ารัฐวิสาหกิจใดปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร ก็ให้รายงานให้กระทรวงเจ้าสังกัดหรือรัฐบาลพิจารณาสั่งการต่อไป

(๓) โดยที่รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในปีบัญชี ๒๕๒๑ มียอดรายรับรวมเป็นเงินประมาณ ๖๐,๗๕๐ ล้านบาท ยอดรวมรายจ่ายเป็นเงินประมาณ ๕๒,๘๕๐ ล้านบาท ยอดรายจ่ายด้านการลงทุนรวมประมาณ ๕,๐๐๐ ล้านบาท และมียอดทรัพย์สินรวม ประมาณ ๑๗๗,๖๐๐ ล้านบาท ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานควบคุมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้เกิดประโยชน์ต่อทางราชการอย่างแท้จริง สมควรที่จะได้มีการพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานระดับกรมขึ้นในกระทรวงการคลัง เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น

รายละเอียดหมายเลข ๑

การแบ่งกลุ่มรัฐวิสาหกิจตามลักษณะการดำเนินงาน

๑. สถาบันการเงิน :

(๑) ธนาคารแห่งประเทศไทย
(๒) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
(๓) ธนาคารออมสิน
(๔) ธนาคารอาคารสงเคราะห์
(๕) ธนาคารกรุงไทย จำกัด
(๖) สำนักงานธนานุเคราะห์
(๗) บริษัททิพยประกันภัย จำกัด

๒. สาธารณูปโภค :

๒.๑ สาธารณูปโภค

(๑) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
(๒) การไฟฟ้านครหลวง
(๓) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
(๔) การประปานครหลวง
(๕) การประปาส่วนภูมิภาค
(๖) การรถไฟแห่งประเทศไทย
(๗) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย
(๘) องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
(๙) บริษัทขนส่ง จำกัด

๒.๒ สาธารณูปการ

(๑) การทางพิเศษแห่งประเทศไทย
(๒) การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

(๓) การท่าเรือแห่งประเทศไทย

(๔) การสื่อสารแห่งประเทศไทย

(๕) การเคหะแห่งชาติ

(๖) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๗) บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

๓. **อุตสาหกรรม** :

(๑) การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

(๒) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

(๓) องค์การสุรา กรมสรรพสามิต

(๔) องค์การเหมืองแร่

(๕) องค์การเหมืองแร่ในทะเล

(๖) องค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป

(๗) องค์การแก้ว

(๘) องค์การทอผ้า

(๙) องค์การแบตเตอรี่

(๑๐) องค์การฟอกหนัง

(๑๑) องค์การเภสัชกรรม

(๑๒) องค์การสารส้ม

(๑๓) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย

(๑๔) องค์การสวนยาง

(๑๕) โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

(๑๖) โรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต

(๑๗) โรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง

(๑๘) โรงงานน้ำตาล กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๑๙) โรงงานกระดาษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๒๐) โรงงานกระสอบป่าน กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๒๑) โรงพิมพ์กรมตำรวจ

(๒๒) บริษัทปุ๋ยเคมี จำกัด

(๒๓) บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด

(๒๔) บริษัทกระสอบอิสาน จำกัด

(๒๕) บริษัทไทยแอร์เวส์ แอร์คร๊าฟ เมเทเนนซ์ จำกัด

(๒๖) บริษัทอู่กรุงเทพ จำกัด

(๒๗) บริษัทหินอ่อน จำกัด

(๒๘) บริษัทไม้อัดไทย จำกัด

๔. พาณิชยกรรมและบริการ :

๔.๑ ประเภทพาณิชยกรรม

(๑) องค์การเชื้อเพลิง

(๒) องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น

(๓) องค์การคลังสินค้า

(๔) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

(๕) บริษัทจังหวัดเชียงใหม่ จำกัด

(๖) บริษัทลำพูน จังหวัดพาณิชย์ จำกัด

(๗) บริษัทจังหวัดเลย จำกัด

(๘) บริษัทจังหวัดสุรินทร์ จำกัด

๔.๒ ประเภทบริการ

(๑) องค์การสะพานปลา

(๒) องค์การตลาด

(๓) องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

(๔) องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

(๕) บริษัทเดินอากาศไทย จำกัด

(๖) บริษัทการบินไทย จำกัด

(๗) บริษัทสหโรงแรมไทยและการท่องเที่ยว จำกัด

(๘) บริษัทไทยเดินเรือทะเล จำกัด

(๙) บริษัทส่งเสียงทางสาย จำกัด

๕. อื่น ๆ

๕.๑ ประเภทส่งเสริม

(๑) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(๒) องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย

(๓) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

(๔) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่

(๕) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่แห่งประเทศไทย

(๖) ร้านไทยอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

๕.๒ ประเภทอื่น ๆ

(๑) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

(๒) องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย

รายละเอียดหมายเลข ๒

การแบ่งกลุ่มรัฐวิสาหกิจตามส่วนราชการที่รัฐวิสาหกิจสังกัด

๑. สำนักนายกรัฐมนตรี :

(๑) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

(๒) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(๓) องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

(๔) องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย

(๕) องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย

(๖) บริษัทส่งเสียงทางสาย จำกัด

๒. กระทรวงกลาโหม :

(๑) องค์การเชื้อเพลิง

(๒) องค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป

(๓) องค์การทอผ้า

(๔) องค์การฟอกหนัง

(๕) องค์การแก้ว

(๖) องค์การแบตเตอรี่

(๗) บริษัทอู่กรุงเทพ จำกัด

๓. กระทรวงการคลัง :

(๑) ธนาคารแห่งประเทศไทย

(๒) ธนาคารกรุงไทย จำกัด

(๓) ธนาคารออมสิน

(๔) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(๕) ธนาคารอาคารสงเคราะห์

(๖) องค์การสุรา กรมสรรพสามิต

(๗) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

(๘) โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

(๙) โรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง

(๑๐) โรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต

(๑๑) บริษัทสหโรงแรมไทยและการท่องเที่ยว จำกัด

(๑๒) บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด

(๑๓) บริษัท กระสอบอิสาน จำกัด

(๑๔) บริษัท หินอ่อน จำกัด

(๑๕) บริษัท ปุ๋ยเคมี จำกัด

(๑๖) บริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด

๔. กระทรวงคมนาคม :

(๑) การรถไฟแห่งประเทศไทย

(๒) การท่าเรือแห่งประเทศไทย

(๓) การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

(๔) การสื่อสารแห่งประเทศไทย

(๕) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

(๖) องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

(๗) องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

(๘) บริษัท การบินไทย จำกัด

(๙) บริษัท เดินอากาศไทย จำกัด

(๑๐) บริษัท ขนส่ง จำกัด

(๑๑) บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด

(๑๒) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

(๑๓) บริษัท ไทยแอร์เวส์ แอร์คร๊าฟ เมเทเนนซ์ จำกัด

๕. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ :

(๑) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

(๒) องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น

(๓) องค์การสะพานปลา

(๔) องค์การสวนยาง

(๕) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย

(๖) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

(๗) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

(๘) บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด

๖. กระทรวงมหาดไทย :

(๑) การไฟฟ้านครหลวง

(๒) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

(๓) การประปานครหลวง

(๔) การประปาส่วนภูมิภาค

(๕) การเคหะแห่งชาติ

(๖) การทางพิเศษแห่งประเทศไทย

(๗) องค์การตลาด

(๘) สำนักงานธนานุเคราะห์

(๙) โรงพิมพ์กรมตำรวจ

๗. กระทรวงพาณิชย์ :

(๑) องค์การคลังสินค้า

(๒) บริษัท ลำพูนจังหวัดพาณิชย์ จำกัด

(๓) บริษัท จังหวัดเชียงใหม่ จำกัด

(๔) บริษัท จังหวัดเลย จำกัด

(๕) บริษัท จังหวัดสุรินทร์ จำกัด

๘. กระทรวงอุตสาหกรรม :

(๑) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๒) การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

(๓) องค์การเหมืองแร่ในทะเล

(๔) องค์การเหมืองแร่

(๕) องค์การสารส้ม

(๖) โรงงานน้ำตาล กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๗) โรงงานกระดาษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๘) โรงงานกระสอบป่าน กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๙) ร้านไทยอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

๙. กระทรวงสาธารณสุข :

(๑) องค์การเภสัชกรรม

๑๐. กระทรวงศึกษาธิการ :

(๑) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่

๑๑. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี่และการพลังงาน :

(๑) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่แห่งประเทศไทย

รายละเอียดหมายเลข ๓

การแบ่งกลุ่มรัฐวิสาหกิจตามวิธีการจัดตั้ง

๑. การจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติหรือประกาศคณะปฏิวัติ :

(๑) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

(๒) การไฟฟ้านครหลวง

(๓) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

(๔) การประปานครหลวง

(๕) การประปาส่วนภูมิภาค

(๖) การรถไฟแห่งประเทศไทย

(๗) การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

(๘) การท่าเรือแห่งประเทศไทย

(๙) การสื่อสารแห่งประเทศไทย

(๑๐) การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

(๑๑) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(๑๒) การทางพิเศษแห่งประเทศไทย

(๑๓) การเคหะแห่งชาติ

(๑๔) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๑๕) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

(๑๖) องค์การเภสัชกรรม

(๑๗) องค์การสะพานปลา

(๑๘) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

(๑๙) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

(๒๐) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(๒๑) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(๒๒) ธนาคารแห่งประเทศไทย

(๒๓) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(๒๔) ธนาคารออมสิน

(๒๕) ธนาคารอาคารสงเคราะห์

๒. จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกา :

(๑) องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

(๒) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

(๓) องค์การเหมืองแร่

(๔) องค์การเหมืองแร่ในทะเล

(๕) องค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป

(๖) องค์การแก้ว

(๗) องค์การทอผ้า

(๘) องค์การแบตเตอรี่

(๙) องค์การฟอกหนัง

(๑๐) องค์การสารส้ม

(๑๑) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย

(๑๒) องค์การสวนยาง

(๑๓) องค์การเชื้อเพลิง

(๑๔) องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น

(๑๕) องค์การคลังสินค้า

(๑๖) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

(๑๗) องค์การตลาด

(๑๘) องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

(๑๙) องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

(๒๐) องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย

(๒๑) องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย

๓. จัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๑) ธนาคารกรุงไทย จำกัด

(๒) บริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด

(๓) บริษัท ขนส่ง จำกัด

(๔) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

(๕) บริษัท ปุ๋ยเคมี จำกัด

(๖) บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด

(๗) บริษัท กระสอบอิสาน จำกัด

(๘) บริษัท ไทยแอร์เวส์ แอร์คร๊าฟ เมเทเนนซ์ จำกัด

(๙) บริษัท อู่กรุงเทพ จำกัด

(๑๐) บริษัท หินอ่อน จำกัด

(๑๑) บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด

(๑๒) บริษัท จังหวัดเชียงใหม่ จำกัด

(๑๓) บริษัท ลำพูนจังหวัดพาณิชย์ จำกัด

(๑๔) บริษัท จังหวัดเลย จำกัด

(๑๕) บริษัท จังหวัดสุรินทร์ จำกัด

(๑๖) บริษัท เดินอากาศไทย จำกัด

(๑๗) บริษัท การบินไทย จำกัด

(๑๘) บริษัท สหโรงแรมไทยและการท่องเที่ยว จำกัด

(๑๙) บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด

(๒๐) บริษัท ส่งเสียงทางสาย จำกัด

๔. จัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี

(๑) องค์การสุรา กรมสรรพสามิต

(๒) โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

(๓) โรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต

(๔) โรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง

(๕) โรงงานน้ำตาล กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๖) โรงงานกระดาษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๗) โรงงานกระสอบป่าน กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๘) โรงพิมพ์กรมตำรวจ

(๙) สำนักงานธนานุเคราะห์

(๑๐) ร้านไทยอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

รายละเอียดหมายเลข ๔

การแบ่งกลุ่มรัฐวิสาหกิจตามสภาพของการประกอบธุรกิจ

๑. กิจการผูกขาดเพื่อหารายได้ :

(๑) องค์การสุรา กรมสรรพสามิต

(๒) โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

(๓) โรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต

(๔) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

๒. กิจการผูกขาดเพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(๑) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

(๒) การไฟฟ้านครหลวง

(๓) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

(๔) การประปานครหลวง

(๕) การประปาส่วนภูมิภาค

(๖) การรถไฟแห่งประเทศไทย

(๗) การทางพิเศษแห่งประเทศไทย

(๘) การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

(๙) การท่าเรือแห่งประเทศไทย

(๑๐) การสื่อสารแห่งประเทศไทย

(๑๑) การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

(๑๒) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(๑๓) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

(๑๔) องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

(๑๕) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

(๑๖) องค์การเหมืองแร่ในทะเล

(๑๗) องค์การสะพานปลา

(๑๘) องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศ ไทย

(๑๙) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

(๒๐) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่

(๒๑) ธนาคารแห่งประเทศไทย

(๒๒) บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

(๒๓) บริษัทเดินอากาศไทย จำกัด

(๒๔) บริษัทการบินไทย จำกัด

(๒๕) บริษัทส่งเสียงทางสาย จำกัด

๓. กิจการที่มีการแข่งขัน

(๑) การเคหะแห่งชาติ

(๒) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๓) องค์การเหมืองแร่

(๔) องค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป

(๕) องค์การแก้ว

(๖) องค์การทอผ้า

(๗) องค์การแบตเตอรี่

(๘) องค์การฟอกหนัง

(๙) องค์การเภสัชกรรม

(๑๐) องค์การสารส้ม

(๑๑) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย

(๑๒) องค์การสวนยาง

(๑๓) องค์การเชื้อเพลิง

(๑๔) องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น

(๑๕) องค์การคลังสินค้า

(๑๖) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

(๑๗) องค์การตลาด

(๑๘) องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

(๑๙) องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

(๒๐) องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย

(๒๑) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(๒๒) โรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง

(๒๓) โรงงานน้ำตาล กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๒๔) โรงงานกระดาษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๒๕) โรงงานกระสอบป่าน กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๒๖) โรงพิมพ์กรมตำรวจ

(๒๗) สำนักงานธนานุเคราะห์

(๒๘) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(๒๙) ธนาคารออมสิน

(๓๐) ธนาคารอาคารสงเคราะห์

(๓๑) ธนาคารกรุงไทย จำกัด

(๓๒) บริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด

(๓๓) บริษัท ขนส่ง จำกัด

(๓๔) บริษัท ปุ๋ยเคมี จำกัด

(๓๕) บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด

(๓๖) บริษัท กระสอบอิสาน จำกัด

(๓๗) บริษัท ไทยแอร์เวส์ แอร์คร๊าฟท์ เมเทเนนซ์ จำกัด

(๓๘) บริษัท อู่กรุงเทพ จำกัด

(๓๙) บริษัท หินอ่อน จำกัด

(๔๐) บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด

(๔๑) บริษัท จังหวัดเชียงใหม่ จำกัด

(๔๒) บริษัท ลำพูนจังหวัดพาณิชย์ จำกัด

(๔๓) บริษัท จังหวัดเลย จำกัด

(๔๔) บริษัท จังหวัดสุรินทร์ จำกัด

(๔๕) บริษัท สหโรงแรมไทยและการท่องเที่ยว จำกัด

(๔๖) บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด

(๔๗) ร้านไทยอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

รายละเอียดหมายเลข ๕

รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินงานมีกำไรและขาดทุนแยกตามลักษณะการดำเนินงาน

รายการ	ปี ๒๕๒๑		ปี ๒๕๒๐		ปี ๒๕๑๙		ปี ๒๕๑๘	
	แห่ง	ล้านบาท	แห่ง	ล้านบาท	แห่ง	ล้านบาท	แห่ง	ล้านบาท
๑. สถาบันการเงิน								
— กำไร	๗	๑,๗๐๙.๐๘	๗	๑,๓๓๙.๑๒	๗	๑,๒๗๖.๔๙	๗	๑,๕๓๕.๑๗
— ขาดทุน	—	—	—	—	—	—	—	—
๒. สาธารณูปโภค								
— กำไร	๑๐	๒,๑๗๓.๒๔	๙	๑,๒๘๙.๐๖	๖	๑,๒๘๙.๙๐	๗	๑,๐๑๙.๘๙
— ขาดทุน	๔	๓๖๔.๓๒	๕	๓๒๘.๒๗	๗	๔๗๔.๗๕	๕	๓๗๗.๖๐
๓. อุตสาหกรรม								
— กำไร	๑๙	๒,๒๖๒.๗๔	๑๘	๒,๓๓๗.๖๓	๑๘	๑,๖๖๖.๗๗	๒๐	๑,๖๒๓.๑๕
— ขาดทุน	๙	๑๖๑.๘๖	๑๐	๑๓๐.๓๐	๙	๒๔๘.๓๔	๖	๑๑๙.๔๒
๔. พาณิชยกรรมและบริการ								
— กำไร	๑๕	๖๕๗.๕๑	๑๑	๒๘๒.๗๕	๑๓	๓๗๒.๐๓	๑๓	๖๗๖.๕๐
— ขาดทุน	๒	๕๕.๑๕	๕	๘๕.๐๔	๔	๕๕.๗๙	๔	๑๗.๓๑
๕. อื่น ๆ								
— กำไร	๗	๑๓๗.๘๐	๗	๙๖.๕๑	๗	๙๓.๒๑	๖	๕๖.๑๕
— ขาดทุน	๑	๐.๗๑	๑	๘.๔๐	๑	๐.๙๑	๒	๓.๙๙
รวม : กำไร	๕๘	๖,๙๔๐.๓๗	๕๒	๕,๓๑๓.๐๗	๕๑	๔,๖๙๘.๔๐	๕๓	๔,๙๑๐.๘๖
ขาดทุน	๑๖	๕๘๒.๐๔	๒๑	๕๕๒.๐๙	๒๑	๗๗๙.๗๙	๑๗	๕๑๘.๓๒

หมายเหตุ :— ๑. ในปี ๒๕๑๖ บริษัทปราจีนบุรีจังหวัดพาณิชย์ จำกัด หยุดดำเนินกิจการ

๒. ในปี ๒๕๑๘ บริษัทปัตตานีจังหวัดพาณิชย์ จำกัด พ้นจากเป็นรัฐวิสาหกิจ

๓. องค์การเหมืองแร่ในทะเล และบริษัทมหานครขนส่ง จำกัด เริ่มดำเนินการในปี ๒๕๑๙

๔. ในปี ๒๕๒๐ มีรัฐวิสาหกิจที่เริ่มดำเนินกิจการยุบเลิก และหยุดดำเนินกิจการชั่วคราว ดังนี้

— รัฐวิสาหกิจที่เริ่มดำเนินกิจการ มี องค์การสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ การสื่อสารแห่งประเทศไทย และองค์การก๊าซธรรมชาติแห่งประเทศไทย

— รัฐวิสาหกิจที่ยุบเลิก มีบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด และบริษัทมหานครขนส่ง จำกัด (เริ่มดำเนินกิจการเมื่อปี ๒๕๑๙)

๕. ในปี ๒๕๒๒ รัฐวิสาหกิจที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ มีดังนี้

— การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

— การประปาส่วนภูมิภาค

— การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ได้รวมองค์การก๊าซธรรมชาติแห่งประเทศไทยไว้ด้วย

มิถุนายน ๒๕๒๓

เรียน คุณจรัล สาระนาค

ตามที่ท่านได้กรุณามอบบทความเรื่อง "วิชาการทางศาลหรือคณะกรรมการภาษีอากร" จำนวน ๑ ฉบับให้ นั้น

ผมได้รับบทความดังกล่าวไว้แล้วด้วยความขอบคุณยิ่ง และเห็นว่าเป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการอย่างยิ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาและค้นคว้าวิจัยเป็นอย่างมาก

จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ประภาศน์ อวยชัย

(ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย)

ข่าวพาณิชย์

วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓

รมว. คลังเห็นด้วยตั้งศาลด้านภาษี

นายอำนวย วีรวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ชี้แจงกรณีที่สมาคมอุตสาหกรรมไทยเสนอให้จัดตั้งศาลภาษีว่า เรื่องดังกล่าวนับว่าเป็นสิ่งดีเพราะจะได้มีผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาคดีโดยเฉพาะ และเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีรายอื่น ๆ ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่นักธุรกิจและผู้ลงทุนมากยิ่งขึ้น

นายอำนวย กล่าวต่อไปว่า การให้ความเป็นธรรมและความสะดวกรวดเร็วแก่นักธุรกิจในการเสียภาษีนั้นเป็นสิ่งที่รัฐบาลปัจจุบันกำลังดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อขจัดความล่าช้าของระบบราชการที่เคยมีมาในอดีต แต่อย่างไรก็ตามทางฝ่ายเอกชนจะต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายรัฐบาลด้วย จึงจะเป็นผลดีแก่ส่วนรวม

วันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

เรื่อง ศาลภาษีอากรและค่าธรรมเนียม

เรียน พณฯ พลตรีประมาณ อดิเรกสาร

ตามที่ให้ผมเขียนเรื่องศาลภาษีอากรและค่าธรรมเนียมนั้น ผมได้ไปเรียนศึกษาเรื่องจากท่านผู้รู้ คือ.—

๑. คุณกิตติ สีหนนทน์ อดีตรองประธานศาลฎีกา องคมนตรี

๒. คุณโพยม เลขยานนท์ อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกา

๓. พล.ต.ต. อรรถสิทธิ์ สิทธิ์สุนทร อดีตอธิบดีกรมศุลกากร อดีต ร.ม.ต. กระทรวงมหาดไทย องคมนตรี

๔. ดร. เมธี ดุลย์จินดา ศจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๕. ศจ. ประภาศน์ อวยชัย อธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รองประธานศาลฎีกา

๖. ดร. ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๗. ดร. วิกรม เมาลานนท์ อดีตประธานศาลฎีกา

เมื่อได้ไปเรียนศึกษาเรื่องจากท่านผู้รู้มาแล้ว ผมได้มาคิดขึ้นรูปเป็น วิชาการทางศาลหรือคณะกรรมการภาษีอากร ทั้งนี้เพื่อประเทศไทยจะเหมาะสมแก่การดำเนินงานแบบใดจากประเทศใดจึงจะดี ผมเขียนขึ้นรูปเป็นวิชาการมี ตอนที่ (I) เหตุที่มา ตอนที่ (II) จะทำอย่างไร และตอนที่ (III) จะได้ผลอะไร ซึ่งผมได้ทำร่างเสร็จแล้ว และเสนอมาให้พิจารณาว่าจะสมควรประการใด

เรื่องวิชาการทางศาลหรือคณะกรรมการภาษีอากร เมื่อผมทำร่างเสร็จแล้วผมเกิดเป็นห่วงว่า.—

ก— จะเป็นการเอาเรื่องทางราชการมาเผยแพร่ หรือไม่

ข— จะกระทบกระเทือนต่อท่านผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณี–ตัวอย่าง —๑— —๒— —๓— —๔— —๕— หรือไม่ ทั้ง ๆ ที่ผมมีเจตนาดีที่จะ (๑) เปิดอาชีพใหม่ ฯลฯ (๒) ทำให้เจ้าพนักงาน ฯลฯ ประพฤติชอบ ฯลฯ ตามกล่าวไว้ในตอนที่ (III)

เรื่องวิชาการทางศาลหรือคณะกรรมการภาษีอากรนี้ กำลังสนใจแก่

๑.๑ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใคร่จะเปิดสัมมนา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และ/หรือ ที่สมาคมอุตสาหกรรมไทย

๑.๒ ทางนิติกรของศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา มาขอศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ว่ากำลังดำเนินการกันอยู่

เมื่อเป็นดังกล่าวมาทั้งหมด ผมใคร่ขอเรียนรายละเอียดด้วยวาจา เพื่อจะดำเนินการให้ถูกต้องตามประสงค์ พร้อมทั้งจะขอรับคำสั่งว่า จะให้ผมโรเนียวออกมาประมาณเท่าใดชุด เพราะผมได้พิมพ์กระดาษไขไว้พร้อมแล้วมี ๒๐ หน้า

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

จรัล สาระนาค

(นายจรัล สาระนาค)
ที่ปรึกษาฝ่ายศุลกากร
สมาคมอุตสาหกรรมไทย

วิชาการทาง
ศาล หรือ คณะกรรมการ ภาษีอากร

(ปกปิด)

(I) เหตุที่มา

(๑) **การเก็บภาษีอากร เช่น ทาง ศุลกากร ฯลฯ** มีเรื่องพลาดผิดเพิ่มมาก มีดำเนินคดีเพิ่มมาก ซึ่งทำให้เสียหาย แก่เวลาเป็นแรมปี การเกษตรลำบาก การค้าติดขัด การอุตสาหกรรมขัดข้อง การธนาคารฝืด การทรัพย์สินสิ้นเปลือง การเศรษฐกิจชงักงัน อันพอจะมีทางแก้ไข และจะผ่อนคลายคดีทางศาลลง

(๒) **มีเรื่องพลาดผิดเพิ่มมาก เพราะว่า**

ก— เพียงรอบราว ๒๕ ปี การเพิ่มของ พลเมือง นักเรียน ของประเทศ เพิ่มมาก "เท่า"

พ.ศ.	พลเมืองของประเทศ	พลเมืองของกรุงเทพ ฯ	นักเรียน ปี พ.ศ. ๒๕๑๙	
๒๔๙๒	๑๘,๒๗๗,๑๔๗ คน	๑,๒๖๗,๑๖๗ คน	มีผู้จบการศึกษาระดับ ม.ศ. ๕—๖	ราว ๒๐๐,๐๐๐ คน
๒๕๑๘	๔๒,๓๙๑,๔๕๔ คน	๔,๓๔๙,๔๙๔ คน	สอบเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ	ราว ๑๒,๐๐๐ คน
๒๖ ปี	เพิ่ม ๒.๓ เท่า	เพิ่ม ๓.๔ เท่า	ที่จะต้องหาทางกันต่อไป	ราว ๑๘๘,๐๐๐ คน

ข— เพียงรอบราว ๒๕ ปี การเพิ่มของ สินค้าขาเข้า ขาออก ของประเทศ เพิ่มมาก "เท่า"

พ.ศ.	เรือเข้า เที่ยว	สินค้าขาเข้า ตัน	ราคา CIF บาท	สินค้าขาออก ตัน	ราคา FOB บาท
๒๔๙๒	๘๗๖	๕๖๐,๔๕๗	๒,๒๗๓,๗๔๑,๔๔๔	๑,๕๐๕,๕๓๓	๒,๗๗๖,๗๖๒,๒๐๘
๒๕๑๘	๓,๐๐๒	๑๑,๓๑๕,๔๒๗	๖๖,๘๓๕,๒๐๙,๒๕๐	๘,๗๘๒,๘๓๗	๔๗,๕๐๔,๔๖๒,๘๕๙
๒๖ ปี	เพิ่ม ๓.๔ เท่า	เพิ่ม ๒๐.๒ เท่า	เพิ่ม ๒๙.๔ เท่า	เพิ่ม ๕.๘ เท่า	เพิ่ม ๑๗.๑ เท่า

(๓) **มีเรื่องพลาดผิดเพิ่มมาก เพราะว่า**

ก— เพียงรอบราว ๒๕ ปี การเพิ่มงานของ ผู้ออกของขาเข้า เพิ่มมาก มี

๑. จัดทำกับใบรับบรรทุก ที่บริษัทเรือ ฯ นั้น ๆ

๒. จัดทำกับใบแลกเปลี่ยนเงินตรา ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ สาขา

๓.	จัดทำกับใบอนุญาตนำเข้าต่าง ๆ	ที่กระทรวง ทบวง กรม ทางการ นั้น ๆ
๔.	จัดทำกับบัญชีราคาสินค้าขาเข้า	ที่บริษัทนำเข้า ฯ ธนาคาร ฯ
๕.	จัดทำกับใบสั่งจ่ายเงินที่ธนาคารรับรอง	ที่บริษัทนำเข้า ฯ ธนาคาร ฯ
๖.	ยื่นทั้งชุดของใบขนสินค้าขาเข้าผ่านการตรวจสอบ	ที่กองพิธีการศุลกากร
๗.	จัดทำกับภาษีอากร	ที่กองอากร
๘.	จัดทำกับการตรวจปล่อยสินค้าขาเข้า	ที่กองตรวจสินค้าขาเข้า โรงพักสินค้าขาเข้า ฯ
๙.	จัดทำกับโรงพักสินค้าขาเข้า หรือ คลังสินค้าทัณฑ์บน	ที่ท่าเรือ ฯ นั้น ๆ
๑๐.	จัดทำกับตีราคา ชันสูตร โดยตัวอย่างสินค้า	ที่กองประเมินอากร ที่กองวิเคราะห์สินค้า
๑๑.	จัดทำกับการพลาดผิด	ที่กองพิธีการศุลกากร ที่กองนิติการ
๑๒.	จัดทำกับภาษีอากร เพิ่ม หรือ คืน หรือ เงินประกัน	ที่กองอากร
๑๓.	จัดทำกับอุตสาหกรรมวัตถุดิบมาผลิต ส่งออกคืนเงิน	ที่กอง ฯ ซึ่งเกี่ยวข้อง

ข— เพียงรอบราว ๒๕ ปี การเพิ่มงานของ ผู้ออกของขาออก เพิ่มมาก มี

๑.	จัดทำกับใบรับบรรทุก	ที่บริษัทเรือ ฯ นั้น ๆ
๒.	จัดทำกับใบแลกเปลี่ยนเงินตรา	ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ สาขา
๓.	จัดทำกับใบอนุญาตส่งออกต่าง ๆ	ที่กระทรวง ทบวง กรม ทางการนั้น ๆ
๔.	จัดทำกับบัญชีราคาสินค้าขาออก	ที่บริษัทส่งออก ฯ ธนาคาร ฯ

๕.	จัดทำกับใบสั่งจ่ายเงินที่ธนาคารรับรอง	ที่บริษัทส่งออก ฯ ธนาคาร ฯ
๖.	ยื่นทั้งชุดของใบขนสินค้าขาออกผ่านการตรวจสอบ	ที่กองพิธีการศุลกากร
๗.	จัดทำกับภาษีอากร	ที่กองอากร
๘.	จัดทำกับการตรวจปล่อยสินค้าขาออก	ที่กองตรวจสินค้าขาออก โรงพักสินค้าขาออก ฯ
๙.	จัดทำกับโรงพักสินค้าขาออก หรือ คลังสินค้าทัณฑ์บน	ที่ท่าเรือ ฯ นั้น ๆ
๑๐.	จัดทำกับตีราคา ชันสูตร โดยตัวอย่างสินค้า	ที่กองประเมินอากร ที่กองวิเคราะห์สินค้า
๑๑.	จัดทำกับการพลาดผิด	ที่กองพิธีการศุลกากร ที่กองนิติการ
๑๒.	จัดทำกับภาษีอากร เพิ่ม หรือ คืน หรือ เงินประกัน	ที่กองอากร
๑๓.	จัดทำกับอุตสาหกรรมวัตถุดิบมาผลิต ส่งออก คืนเงิน	ที่กอง ฯ ซึ่งเกี่ยวข้อง

(๔) มีเรื่องพลาดผิดเพิ่มมาก เพราะว่า

ก— เพียงรอบราว ๒๕ ปี การเพิ่มวิชาการศุลกากรของ เจ้าพนักงาน ฯ เพิ่มมาก มี

๑. พ.ร.บ. ศุลกากร พ.ศ. ๒๔๖๙ คือ Customs Law ๑ เล่ม ๑๒๙ หน้า มีแก้ไขเพิ่มเติม

๒. พ.ร.ก. พิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๐๓ คือ Customs Tariff Law ๑ เล่ม ๕๙๔ หน้า มีแก้ไขเพิ่มเติม

๓. Explanatory Notes To Tne Customs Tariff ช่วย พ.ร.ก. พิกัด ฯ ๓ เล่ม ๑,๑๐๒ หน้า มีแก้ไขเพิ่มเติม

๔. Alphabetical Index To The Customs Tariff ช่วย พ.ร.ก. พิกัด ฯ ๓ เล่ม ๙๑๒ หน้า มีแก้ไขเพิ่มเติม

๕.	Classification On Chemical In The Brussel Nomenclature		
๖.	ประมวลข้อบังคับศุลกากร	ที่ใช้ปฏิบัติงาน	มี หลาย เล่ม
๗.	คำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี
๘.	คำสั่งเฉพาะกรมศุลกากร	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี
๙.	คำวินิจฉัยพิธีการศุลกากร	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี
๑๐.	คำวินิจฉัยพิกัดอัตราศุลกากร	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี
๑๑.	แจ้งความกรมศุลกากร	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี
๑๒.	ประกาศกรมศุลกากร	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี
๑๓.	กระทรวงพาณิชย์ควบคุมการนำเข้า	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี มีห้ามราว ๓๒ ชนิดสินค้า
๑๔.	กระทรวงพาณิชย์ควบคุมการส่งออก	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี มีห้ามราว ๓๖ ชนิดสินค้า
๑๕.	พ.ร.บ. กระทรวง ทบวง กรม ทางการ	ที่อาจจะมีออกทุกปี	ที่ยกเลิกก็มี มีห้ามราว ๔๒ อย่าง

ข— เพียงรอบราว ๒๕ ปี การเพิ่มการแบ่งส่วนราชการศุลกากร มีรองอธิบดี ๓ คน มี ๑๓ กอง ดำเนินงาน

๑.	สำนักงานเลขานุการกรม	ทำงาน	กองกลางของกรม	จับการพลาดผิด
๒.	กองพิธีการศุลกากร	ทำงาน	ตรวจสอบการสำแดงในใบขนสินค้าต่าง ๆ	จับการพลาดผิด
๓.	กองอากร	ทำงาน	รับและคืนเงินภาษีอากร เงินประกัน	จับการพลาดผิด
๔.	กองตรวจสินค้าขาเข้า	ทำงาน	ตรวจปล่อยสินค้าขาเข้า	จับการพลาดผิด
๕.	กองตรวจสินค้าขาออก	ทำงาน	ตรวจปล่อยสินค้าขาออก	จับการพลาดผิด

๖. การป้องกันและปราบปราม	ทำงาน	รักษาการณ์ ตรวจจับ การหลีกเลี่ยง ลักลอบ	จับการพลาดผิด
๗. กองประเมินอากร	ทำงาน	ตรวจสอบราคาสินค้า	จับการพลาดผิด
๘. กองวิเคราะห์สินค้า	ทำงาน	ตรวจสอบชนิดสินค้า	จับการพลาดผิด
๙. กองวิเคราะห์ราคา	ทำงาน	เทียบ และ กำหนด ราคาสินค้า	จับการพลาดผิด
๑๐. กองนิติการ	ทำงาน	สอบสวน ทำสำนวน ดำเนินคดี	จับการพลาดผิด
๑๑. กองพิกัดอัตราศุลกากร	ทำงาน	พิจารณาชนิดสินค้า วางพิกัดอัตราศุลกากร	จับการพลาดผิด
๑๒. กองศุลกาธิการ	ทำงาน	ตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ที่ทำเสร็จแล้วเป็นครั้งสุดท้าย	จับการพลาดผิด
๑๓. กองวิชาการและสถิติ	ทำงาน	วางวิชาการ ทำสถิติ เกี่ยวแก่สินค้า และราคา	จับการพลาดผิด

(๕) มีเรื่องพลาดผิดเพิ่มมาก เพราะว่า

ก– งานต้องทำกัน ทั้งมาก ทั้งรวดเร็วของทางผู้ออกของฯ และทางเจ้าพนักงานศุลกากร ย่อมไม่พ้นการพลาดผิด

๑. ที่กรมศุลกากรคลองเตย มีเจ้าพนักงานฯ ราว ๓,๐๐๐ คน ทำงานกับภาษีอากร ๔๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ใน ๑ วัน เป็นงานกับสินค้า การเงิน ที่ต้องทำละเอียดถี่ถ้วน และรวดเร็ว เพราะอีก ๔๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท จะโถมเข้ามา

๒. ที่ต้องทำ รวดเร็ว แล้วนั้น ทางผู้ออกของฯ และทางเจ้าพนักงานศุลกากร ย่อมไม่พ้นการพลาดผิด

๓. ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ กองนิติการ จัดทำคดี ๔,๗๑๕ ราย กรมศุลกากรจับการลักลอบราว ๑๓๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ข– **งานต้องทำกัน ทั้งมาก ทั้งรวดเร็ว แม้ ผู้รู้งานศุลกากร เจ้าพนักงานฯ และผู้ออกของฯ จดจำงานกันหมดไม่ไหว**

๑. คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กรมศุลกากรขอให้ นายจรัล สาระนาค ประจำกรมเพื่อปรับปรุงงานศุลกากร เพราะเป็นผู้รู้งานศุลกากร โดยเคยเป็นพลศุลการักษ์แต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ ไปได้ปริญญาตรีทางการค้า ศึกษางานทูตการค้าอเมริกัน ศึกษางานศุลกากรใน ๔๐ ประเทศ จบ วปอ. รุ่นที่ ๓ เป็นรองอธิบดีกรมศุลกากรฝ่ายต่างประเทศคนแรก แต่แล้วกฎหมายภาษีอากรฯ ประมวลข้อบังคับฯ คำสั่งต่าง ๆ ฯ ฯลฯ คงจำได้แต่หลักการ ข้อปลีกย่อยต้องถามกันเสมอ

๒. เจ้าพนักงานศุลกากร ที่ปฏิบัติงานทุกวัน แต่แล้ว กฎหมายภาษีอากรฯ ประมวลข้อบังคับฯ คำสั่งต่าง ๆ ฯ ฯลฯ ย่อมจำได้แต่หลักการ ข้อปลีกย่อยต้องถามกันเสมอ ถ้ามีพลาดผิดก็ยังมีทางออกได้

๓. ผู้ออกของฯ รู้งานดังในข้อ (๓) ก–ข–ที่ทำกันทั่ว ๆ ไป ถ้ามีพลาดผิดจะหมดทางออก เพราะไม่มีความรู้ที่จะลำดับข้อเท็จจริงมาให้เห็นได้ เพราะรู้น้อยทางกฎหมายภาษีอากรฯ ประมวลข้อบังคับฯ คำสั่งต่าง ๆ ฯลฯ

๔. ผู้เสียภาษีอากร แม้จะหาทนายความมาแก้คดี ทนายความก็ชำนาญคดีแพ่งและคดีอาญา จะหาอ่านได้บ้างก็มีแต่กฎหมายภาษีอากรฯ ส่วน ประมวลข้อบังคับฯ คำสั่งต่าง ๆ ฯ ฯลฯ ย่อมหาอ่านได้ยาก

๕. ประการสำคัญ ผู้เสียภาษีอากร ต้องจัดหาเงินทองให้ทนายความ ทั้งความแพ้ความชนะ และเสียเวลาเป็นปี ๆ

(๖) ขอให้ผู้เสียภาษีอากร มีโอกาส ลำดับข้อเท็จจริง เข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัย แล้วเรื่องร้าย กลายเป็นดี

ก– ทางเจ้าพนักงานศุลกากร มีเครื่องมือใช้พร้อม คือ กฎหมายภาษีอากรฯ ประมวลข้อบังคับฯ คำสั่งต่าง ๆ ฯ ฯลฯ

ไว้ลำดับเรื่องการพลาดผิด พร้อมทั้งบทลงโทษแล้วทางกองนิติการกรมศุลกากรแจงความผิดนั้นนี้ ให้ผู้เสียภาษีอากรจำนน ยอมเสียอากรให้ และค่าปรับ เสนอเรื่องให้อธิบดีกรมศุลกากรสั่งการ

แต่ทางฝ่ายผู้เสียภาษีอากร ขาดเครื่องมือที่จะใช้ดังกล่าวในข้อ (๖) ก— ข้างบน จะรู้ก็เพียง แจ้งความกรมศุลกากร ประกาศกรมศุลกากร ซึ่งไม่พอจะใช้ลำดับข้อเท็จจริงมาแก้ไขเรื่องการพลาดผิดนั้นนี้ ให้เข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัยของอธิบดีกรมศุลกากร อันอาจจะยกประโยชน์ให้แก่ผู้เสียภาษีอากร หรือ ลดหย่อนผ่อนโทษ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบ

ข— **ทางเจ้าพนักงานศุลกากร มีเครื่องมือใช้พร้อม คือ กฎหมายภาษีอากร ฯ ประมวลข้อบังคับ ฯ** คำสั่งต่าง ๆ ฯ ฯลฯ

ไว้ลำดับเรื่องการพลาดผิด พร้อมทั้งบทลงโทษ แล้วเจ้าพนักงานศุลกากรแจงความผิดนั้นนี้ ให้ทางตำรวจเพื่อสอบสวนและให้ทางอัยการเพื่อทำสำนวน ที่ผู้เสียภาษีอากรจำนน ยอมเสียอากรให้ และค่าปรับ โดยฟ้องคดีให้ผู้พิพากษาตัดสิน

แต่ทางฝ่ายผู้เสียภาษีอากร ขาดเครื่องมือที่จะใช้ ดังกล่าวในข้อ (๖) ก— ข้างบน จะรู้ก็เพียงแจ้งความกรมศุลกากร ประกาศกรมศุลกากร ซึ่งไม่พอจะใช้ลำดับข้อเท็จจริงมาแก้ไขเรื่องการพลาดผิดนั้นนี้ ให้เข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัยของผู้พิพากษา อันอาจจะยกประโยชน์ให้แก่ผู้เสียภาษีอากร หรือ ลดหย่อนผ่อนโทษ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบ

แม้ว่าจะหาทนายความมาแก้คดี ก็ย่อมจะเสียเปรียบทางเจ้าพนักงานศุลกากร ผู้มีกฎหมายกับตน

(๗) งานศุลกากรที่สะดวกง่าย คือ ที่ประเทศเดนมาร์ก นอรเวย์ สวีเดน

ทั้งนี้ เพราะทาง ๓ ประเทศดังกล่าว มี Good Will ประจำใจ

(๘) งานศุลกากรในประเทศทั่ว ๆ ไปเขามี Customs and Excise Department.

Internal Revenue Department.

ส่วนประเทศไทยมี กรมศุลกากร กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต

ซึ่งความเป็นมามีดังนี้

๑. ราว พ.ศ. ๒๔๕๖ มี กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มี กรมศุลกากรและกองสุรา

โรงยาฝิ่นหลวง กรมสรรพากร

มีเช่น คลังมณฑลราชบุรี ตั้งอยู่ที่เมืองราชบุรี ควบคุม

โรงต้มกลั่นสุรา และ ยาฝิ่น

คลังมณฑลกรุงเก่า ตั้งอยู่ที่เมืองอยุธยา ควบคุม

โรงต้มกลั่นสุรา และ ยาฝิ่น

คลังมณฑลนครไชยศรี ตั้งอยู่ที่เมืองนครปฐม ควบคุม

โรงต้มกลั่นสุรา และยาฝิ่น

ฯลฯ

๒. ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มี เปลี่ยนแปลงการปกครอง เลยเปลี่ยนเป็น กระทรวงการคลัง

กรมศุลกากร กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต

มี หน้าที่ดังนี้ กรมศุลกากรเก็บอากรสุรา กรมสรรพสามิต

ออกใบขนสุรา ปิดอากรแสตมป์สุรา

๓. ฉะนั้น ศาล หรือ คณะกรรมการ ภาษีอากร ควรมี อากรของศุลกากร ภาษีของสรรพากร ภาษีของสรรพสามิต

๔. ประเทศอื่นใช้ Custom House Broker เป็นนิติบุคคลมี ความรู้ทางศุลกากร ความรับผิดชอบ มี Good Will เป็นผู้ออกของประเทศไทยเรียก Shipping Clerk เป็นบุคคลธรรมดาวิ่งออกของไม่มีความรับผิดชอบ ประเทศสิงคโปร์เลยเรียกกันว่า Customs Runner

ใบแนบ ก.

(ก) เมื่อมีโอกาสลำดับข้อเท็จจริงของเรื่องพลาดผิด เข้าสู่ การพิจารณาวินิจฉัย แล้วเรื่องร้าย กลายเป็นดี

— ตัวอย่าง —๑— ข้อเท็จจริง ช่วยให้ อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ไถนา ลดค่าปรับลงจาก ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ กว่าบาท

เรื่องการพลาดผิด

— กองตีราคากรมศุลกากร จับ เป็นการสำแดงเท็จ หลีกเลี่ยงอากร แก่รถยนต์ไถนากว่า ๑๐๐ คัน จึงเข้าข่ายว่าจะถูกปรับ ๔ เท่า ของราคารวมอากรเป็นเงินกว่า ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

เรียนข้อเท็จจริง

— ผู้ใหญ่ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้ทราบเรื่อง ร้อนใจ ขอให้ผู้รู้งานศุลกากร ช่วยเรียนผู้ใหญ่ของกรมศุลกากรว่า

— บริษัทนำเข้า ฯ เป็นตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ไถนามาเดิม เคยแต่นำเข้า รถยนต์ไถนาที่ประกอบเสร็จแล้วเข้ามา โดยจัดทำเป็นใบขนสินค้าขาเข้าแบบเสียอากร และรับการตรวจปล่อยจากทางศุลกากรไปเรียบร้อยทุกคราว

— มาปี พ.ศ. ๒๕๐๕ บริษัทนำเข้า ฯ นี้ ยื่นขอ แล้ว ได้รับ บัตรส่งเสริม ฯ จากคณะกรรมการลงทุน

— ประจวบกับ รถยนต์ไถนากว่า ๑๐๐ คันกำลังจะเข้ามา ทางบริษัทนำเข้า ฯ ไม่เข้าใจงานส่งเสริมการลงทุน จึงไปถามที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ถามสั้น ๆ เพียงว่า ทางบริษัทนำเข้า ฯ จะใช้บัตรส่งเสริม ฯ ได้หรือยัง

— ทำนองเดียวกัน ทางเจ้าพนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ก็ตอบสั้น ๆ เพียงว่า เมื่อได้รับบัตรส่งเสริม ฯ ไปแล้ว ก็จะใช้บัตรส่งเสริม ฯ นั้นได้

— ครั้นรถยนต์ไถนากว่า ๑๐๐ คันเข้ามายังท่าเรือ ฯ และขนขึ้นท่า ฯ ทางบริษัทนำเข้า ฯ เชื่อตามที่บอกมา จึงจัดทำใบขนสินค้าขาเข้าแบบยกเว้นอากรตามบัตรส่งเสริม ฯ

— ปรากฏว่า บริษัทนำเข้า ฯ ยื่นใบขนสินค้าขาเข้าแบบยกเว้นอากรตามบัตรส่งเสริม ฯ ที่กรมศุลกากร ซึ่งทางกองพิธีการนำเข้า ฯ ก็ตรวจสอบ และผ่านใบขนสินค้า ฯ ไปว่า เป็นการถูกต้อง แล้วยัง ทางกองตรวจสินค้าขาเข้าตรวจปล่อยรถยนต์ไถนากว่า ๑๐๐ คันไปว่า เป็นการถูกต้อง

— มาทางกองตีราคาตรวจพบ และจับผิด ว่าเป็นรถยนต์ไถนากว่า ๑๐๐ คัน ที่ประกอบเสร็จแล้วเข้ามามิได้ แยกเป็นชิ้นส่วนของรถยนต์ไถนากว่า ๑๐๐ คัน เข้ามาตามระบุไว้ในบัตรส่งเสริม ฯ จึงเป็นการสำแดงเท็จ หลีกเลี่ยงอากร

ผลการพิจารณาวินิจฉัย

— เมื่อผู้ใหญ่ของกรม ฯ และของกระทรวง ฯ ทราบตามข้อเท็จจริงของผู้เสียภาษีอากร ดังพลาดผิดกันมาเป็นแถวจึงไกล่เกลี่ยให้ผู้เสียภาษีอากร เสียอากรเต็ม ๒๐๐,๐๐๐ กว่าบาท และให้ชดใช้ค่าปรับราว ๖๐๐,๐๐๐ บาท เรื่องจบลงด้วยดี ตามข้อเท็จจริง ที่ได้มีโอกาส เข้าสู่ การพิจารณาวินิจฉัย ของผู้ใหญ่ โดยผู้รู้งานศุลกากร

ใบแนบ ข.

(ข) เมื่อมีโอกาสลำดับข้อเท็จจริงของเรื่องพลาดผิด เข้าสู่ การพิจารณาวินิจฉัย แล้ว เรื่องร้าย กลายเป็นดี

— ตัวอย่าง —๒— ข้อเท็จจริง ช่วยให้ อุตสาหกรรมโม่แป้งสาลี ไม่ต้องเอาอากรขาเข้าไปคืนศุลกากรราว ๑๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท

เรื่องการพลาดผิด

— โรงงานโม่แป้งสาลี นำเข้า ข้าวสาลี เต็มลำเรือใหญ่ มาทุกเดือน เสียอากรขาเข้าข้าวสาลี ตามน้ำหนักเพื่อมาทำอุตสาหกรรมโม่เป็นแป้งสาลีส่วนมากขายในประเทศ รำข้าวสาลีส่วนน้อย ขอส่งออกขอคืนอากรขาเข้า

— ราวเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ เจ้าพนักงานศุลกากรหลายนายได้มาที่โรงงาน ฯ ขนเอาเอกสารตามที่ผู้รับสินบนนำจับแจ้ง ดังยึดเอกสารไปเป็นคันรถ คือบรรดา Daily Mill Reports. Monthly Mill Reports.

— เมื่อมีเอกสารมากมาย จึงทำการตรวจค้นหาวิธีการทุจริต เพื่อคำนวณหาจำนวนเงิน ซึ่งค้นหากันเป็นเวลาร่วม ๒ ปี

แจ้งข้อเท็จจริง

— ราวเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ กองนิติการกรมศุลกากรมีหนังสือไป ให้ผู้จัดการโรงงานโม่แบ้งสาลี มารับทราบเรื่องพลาดผิด ทางโรงงานโม่แบ้งสาลีให้รองผู้จัดการ ฯ ผู้ทำงานมาแต่เริ่มแรก ไปพบนิติกรศุลกากร

— นิติกรศุลกากรแจ้งว่า ได้ตรวจพบว่า ทางโรงงาน ฯ ได้ส่งรำข้าวสาลีออก แล้วขอคืนอากรขาเข้าเกินไปราว ๑๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท

— ส่วนทางผู้ช่วยผู้จัดการ ฯ พยายามอธิบายว่า การส่งรำข้าวสาลีออกทุกครั้ง ได้ทำถูกต้องตามพิธีการศุลกากร ดังศุลกากรคืนอากรให้ ต่างพูดจากัน ตามความรู้ความเข้าใจ กันคนละทาง จึงเบ็นอันลงเอยกันไม่ได้ แล้ว ขอเปลี่ยนวิธีการใหม่คือ ขอให้ ผู้รู้งานศุลกากร เข้าไปแจงข้อเท็จจริงต่อ ผู้อำนวยการกองนิติการกรมศุลกากร ผู้ซึ่งย้ายมาจากกรมอื่น

— (ความจริง ผู้รู้งานศุลกากร ได้ทำหนังสือชี้แจง ลว. ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ยื่นต่อกรมศุลกากร แต่ไม่รู้ไปอยู่ที่ใคร)

— แล้วผู้รู้งานศุลกากร ก็เอา สำเนาหนังสือชี้แจง ฯ ดังกล่าว เบิดทีละหน้าแจงข้อเท็จจริงของเรื่องพลาดผิดให้ผู้อำนวยการกอง ฯ ดู คือว่า ข้าวสาลีนำเข้ามีประเภท Hard Wheat. Semi Hard Wheat. Soft Wheat. ฯลฯ

— ข้าวสาลีนั้นนี้ จะต้องแช่น้ำราว ๒๐ ชั่วโมง หรือ มากกว่า น้อยกว่า ซึ่งข้าวสาลีนั้นนี้จะต้องอุ้มน้ำมาก น้อย ต่างกัน ครั้นเมื่อโม่เบ็น แบ้งสาลี และ รำข้าวสาลี แล้ว แบ้งสาลี และ รำข้าวสาลี ต่างจะอุ้มความชื้นของน้ำไว้ มากบ้างน้อยบ้าง ฉะนั้น ถ้าจะดูตาม Daily Mill Reports and Monthly Mill Reports ก็จะเห็นเบ็น % ต่าง ๆ เช่น.— แบ้งสาลี + รำข้าวสาลี = น้ำหนักรวม = ๑๐๑.๓๘% ก็มี หรือ = ๑๐๕.๗๒% ก็มี หรือ = ๑๐๔.๑๙% ก็มี ซึ่งน้ำหนักรวมแต่ละคราวจะเกิน ๑๐๐% การจะเอามาใช้การตรวจค้นและคำนวณ หาเรื่องของรำข้าวสาลีส่งออกและขอคืนอากรขาเข้า ไม่ได้

— การขอคืนอากรขาเข้าของ แป้งสาลี รำข้าวสาลี จะต้องใช้ตาม ประกาศกรมศุลกากรที่ ๑๒/๒๕๐๐ คือ สูตรการผลิตและตัวอย่างผลิตภัณฑ์ ซึ่งกรมศุลกากรจะได้ส่งสูตรการผลิตและตัวอย่างผลิตภัณฑ์สินค้านั้นไปให้กรมวิทยาศาสตร์ตรวจพิสูจน์และรับรองเสียก่อน เมื่อกรมวิทยาศาสตร์รับรองเป็นการถูกต้องแล้ว กรมศุลกากรจะยึดถือสูตรการผลิตและผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างไว้เป็นทางปฏิบัติในการคืนเงินอากรระหว่างกันต่อไป

— ฉะนั้น สูตรการผลิตและผลิตภัณฑ์อนุมัติไว้ เมื่อเป็น แป้งสาลี และ รำข้าวสาลี ที่หมดความชื้นของน้ำแล้ว คือดังนี้.— โม่ ข้าวสาลี ๑๐๐% จะได้ แป้งสาลี ๗๓% และจะได้ รำข้าวสาลี ๒๗%

— ซึ่งการขอคืนอากรขาเข้าของรำข้าวสาลีส่งออก ทางโรงงานโม่แป้งสาลีก็ขอคืนตามสูตรข้างบน เรื่องจึงจบลงด้วยการแจงข้อเท็จจริง

ผลการพิจารณาวินิจฉัย

— อุตสาหกรรมโม่แป้งสาลี ไม่ต้องเอาเงินราว ๑๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท ไปคืนให้กรมศุลกากร ทั้งนี้เพราะผู้รู้งานศุลกากร

ใบแนบ ค

(ค) เมื่อมีโอกาสลำดับข้อเท็จจริงของเรื่องพลาดผิด เข้าสู่ การพิจารณาวินิจฉัย แล้วเรื่องร้าย กลายเป็นดี

— ตัวอย่าง —๓— ข้อเท็จจริง ช่วยให้ บริษัทอุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน พ้นข้อหาว่าฝ่าฝืนกฎศุลกากร

พิธีการวัดน้ำมันจดจำนวนลิตร

— บริษัทน้ำมัน ฯ นำเข้าน้ำมันทั้งลำ มารับเจ้าพนักงานศุลกากรไปวัดน้ำมันจดจำนวนลิตรของถังต่าง ๆ ในเรือใหญ่

— ครั้นแล้ว ทำการสูบน้ำมันจากถังต่าง ๆ ในเรือใหญ่ ขึ้นสู่ถังต่าง ๆ บนบก ซึ่งเจ้าพนักงาน ฯ ตีตราศุลกากรปิดท่อไม่ให้จ่าย

— ผู้ออกของ ๆ บริษัท ฯ จะตวงน้ำมันไว้เต็มขวดเพื่อเป็นตัวอย่าง ฯ ทางศุลกากร ๑ ขวดจาก ๑ ถังบนบก แล้วเอาขวดตัวอย่าง ฯ นั้นนี้มากองเก็บไว้ ณ ที่ทำการกลาง มีผู้จัดการโรงงาน ฯ เป็นหัวหน้า แต่มิได้เป็นหัวหน้าโดยตรงของผู้ออกของ ฯ

— แต่ละถังบนบก จะต้องรอราว ๒—๓ วัน จึงฟองน้ำมันจะยุบหาย โดยเจ้าพนักงาน ฯ จะมองเห็นได้จากขวดตัวอย่างน้ำมัน ฯ นั้นนี้ แล้วจึงจะไปวัดน้ำมันจดจำนวนลิตรในถังบนบกนั้นนี้ เมื่อพอใจแล้วเจ้าพนักงาน ฯ จะสั่งให้ทำลายตรา ฯ เปิดท่อจ่ายได้

เรื่องการพลาดผิด

— วันหนึ่ง เผอิญน้ำมันชนิดนั้นในถังต่าง ๆ บนบกได้ขายไปหมด ทำให้รถบรรทุกน้ำมันมารอรับน้ำมันกันเป็นแถวยาว ทำให้ผู้จ่ายน้ำมันของโรงงาน ฯ ร้อนใจรีบมา ณ ที่ทำการกลาง บอกเรื่องแก่ผู้จัดการโรงงาน ฯ ว่า ไม่รู้จะทำอย่างไรดี

— ผู้จัดการโรงงาน ฯ เผอิญเดินผ่านและเหลือบเห็นขวดตัวอย่างน้ำมัน ฯ เพื่องานศุลกากร ขวดน้ำมันชนิดนั้นฟองน้ำมันยุบดีและดูเห็นว่า เป็นขวดตัวอย่างน้ำมันในถังบนบกเลขที่ ๕ จึงบอกให้ผู้จ่ายน้ำมัน ฯ ขายน้ำมันจากถังบนบกเลขที่ ๕ แล้วนั้นตราศุลกากรก็ถูกทำลาย

— เรื่องทำลายตราศุลกากรนี้ ทางเจ้าพนักงาน ฯ รายงานขึ้นไปยังกรมว่า บริษัทน้ำมัน ฯ ทำการผ่าผืนกฎศุลกากร ควรจะต้องลงโทษอย่างหนัก โดยบังคับให้เสียอากรน้ำมันอย่างเต็มถัง และเสียค่าปรับ อันเป็นเงินมาก

เรียนข้อเท็จจริง

— บริษัทน้ำมัน ฯ มาหาผู้รู้งานศุลกากร บอกว่า เรื่องเสียเงินนั้นบริษัทน้ำมัน ฯ ว่าสุดแล้วแต่ สำคัญที่บริษัทใหญ่ทางนิวยอร์คจะขายหน้า

— จึงผู้รู้งานศุลกากร เอาแผนผังบริเวณโรงงาน ฯ ช่วยเรียนผู้ใหญ่ของกรมศุลกากรให้เห็นว่า เป็นที่การประสานงานไม่สัมพันธ์กัน การประสานงานที่สัมพันธ์กัน

นั้น ผู้ออกของ ฯ ควรจะเขียนไว้แต่ละขวดตัวอย่างน้ำมัน ฯ ไว้ว่า ศุลกากรห้ามทำลายตรา ฯ เปิดท่อจ่าย และควรที่ผู้จัดการโรงงาน ฯ จะเรียนรู้ การวัดน้ำมันของถังในเรือ และการวัดน้ำมันของถังบนบก พิธีการศุลกากรนั้นนี้ไว้บ้าง

— ทั้งเป็นด้วยว่า การปฏิบัติกันมา เจ้าพนักงานศุลกากรเป็นแต่เพียงผู้สั่งตีตรา ฯ ทำลายตรา ฯ ตนเองมิได้เข้าไปจัดทำ

— คนงานของบริษัท ฯ เป็นคนเข้าไปจัดทำการตีตรา ฯ ทำลายตรา ฯ เพราะว่าจะต้องเดินผ่าเข้าไปในดงหญ้าคาทั้งมีน้ำฝนนองแฉะ

— การวัดน้ำมันจดจำนวนลิตรของถังบนบกเลขที่ ๕ นี้ จะต้องเอาจำนวนลิตรของ — จากถังน้ำมันในเรือ — กับถังน้ำมันบนบก — ใบขอซื้อน้ำมันกับบริษัทน้ำมัน ฯ —ใบสั่งจ่ายน้ำมันของโรงงาน ฯ—มาตรวจเทียบดู แล้วหาจำนวนลิตรจริงในถังน้ำมันบนบกก็จะทราบได้ว่า ถูกต้องครบถ้วนประการใด แล้วดำเนินการเสียอากรขาเข้ากันได้

ผลการพิจารณาวินิจฉัย

— เมื่อผู้ใหญ่ของกรมศุลกากรทราบตามข้อเท็จจริงของผู้เสียภาษีอากร โดยการเรียนให้ทราบจากผู้รู้งานศุลกากร เรื่องก็จบลงด้วยดี

ใบแนบ ง

(ง) เมื่อมีโอกาสลำดับข้อเท็จจริงของเรื่องพลาดผิด เข้าสู่ การพิจารณาวินิจฉัย แล้วเรื่องร้าย กลายเป็นดี

— *ตัวอย่าง —๔— ข้อเท็จจริง ช่วยให้ บริษัทเรือ ฯ มีชื่อเสียงไม่ต้องเสียเงินราว ๓๐๐,๐๐๐ บาท*

เรื่องการพลาดผิด

— โรงงานเบียร์ ฯ ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ส่งเบียร์ราว ๖๐,๐๐๐ หีบบรรทุกเรือใหญ่ของบริษัทเรือ ฯ มีชื่อเสียงให้ขนส่งมาที่ท่าเรือ ฯ ประเทศเวียตนาม

— เผอิญที่ท่าเรือ ฯ ประเทศเวียตนามยังมีการสู้รบกันอยู่ จนเรือใหญ่คอยจะขนถ่ายต่อไปไม่ไหว จึงเรือใหญ่นำเบียร์ทั้งหมดมาเข้าท่ากรุงเทพ ฯ เป็นการกระทันหัน จึงขนถ่ายเบียร์ทั้งหมดขึ้นท่า และเข้าโรงพักสินค้าขาเข้าอนุมัติ หมดหน้าที่ขนส่งทางทะเล

— ต่อมา โรงงานเบียร์ ฯ ฟ้องศาลประเทศฟิลิปปินส์ เรียกค่าเสียหายราว ๓๐๐,๐๐๐ บาท หาว่า ที่ท่ากรุงเทพ ฯ บริษัทเรือ ฯ ควรจะเอาเบียร์ทั้งหมดเข้าคลังสินค้าทัณฑ์บน แล้วนั้นทางโรงงานเบียร์ ฯ ก็จะไม่ต้องเสียเงินมากดังกล่าว

แปลข้อเท็จจริง

— บริษัทเรือ ฯ มีชื่อเสียง ขอให้ทนายความมีชื่อเสียง ฯ ในกรุงเทพ ฯ ช่วยแก้คดี ทนายความมีชื่อเสียง ฯ มาหา ผู้รู้งานศุลกากร ขอให้ช่วย

— ผู้รู้งานศุลกากร ช่วยแก้คดี โดยแปลข้อเท็จจริง กล่าวคือ ประมวลข้อบังคับของศุลกากรประเทศไทย หมวด ๑๓ ข้อ ๑๓๑๑ มีว่า...... จะต้องยื่นใบขนคลังสินค้าทัณฑ์บนภายใน ๑๐ วันนับแต่วันเรือเข้า ทั้งจะต้องเอาสินค้าเข้าในคลังสินค้าทัณฑ์บนภายใน ๒๑ วันนับแต่วันเรือเข้า

— ส่วนเบียร์ ๖๐,๐๐๐ หีบนั้น มิได้ปฏิบัติพิธีการศุลกากรดังแปลไว้ข้างบน จึงจะขอเข้าคลังสินค้าทัณฑ์บนไม่ได้

ผลการพิจารณาวินิจฉัย

— ต่อมา ทางบริษัทเรือ ฯ มีชื่อเสียง ขอบใจมากแก่ข้อเท็จจริง ที่ผู้รู้งานศุลกากรแปลให้ ทำให้บริษัทเรือ ฯ มีชื่อเสียงไม่ต้องเสียเงินมาก

ใบแนบ จ

(จ) เมื่อมีโอกาสลำดับข้อเท็จจริงของเรื่องพลาดผิด เข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัย แล้วเรื่องร้าย กลายเป็นดี

— *ตัวอย่าง—๕—ข้อเท็จจริง ช่วยให้บริษัทนำเข้า ฯ ไม่ต้องเสียอากรเพิ่ม เพราะถือว่าไม่ผิด*

เรื่องการพลาดผิด

— บริษัทนำเข้าฯ ประตูน้ำของท่อประปา
— ผู้ออกของฯ ยื่นใบขนสินค้าขาเข้า สำแดงรายการว่าประตูน้ำของท่อประปามีชิ้นส่วนเป็นเหล็ก เสียพิกัดอัตราอากรอย่างต่ำ
— ทางกองพิธีการนำเข้าและส่งออก ตรวจสอบ และผ่านใบขนสินค้าฯ ไปว่า เป็นการถูกต้อง แล้วไปเสียอากรอย่างต่ำ
— ทางกองตรวจสินค้าขาเข้าตรวจปล่อยประตูน้ำของท่อประปาไปว่า เป็นการถูกต้อง
— ต่อมา มีผู้แจ้งมายังกรมศุลกากรว่า บริษทนำเข้าฯ ประตูน้ำของท่อประปา ที่มีชิ้นส่วนเป็นทองเหลือง ควรเสียพิกัดอัตราอากรอย่างสูง ซึ่งประตูน้ำฯ เหล่านั้นยังคงกองเก็บไว้ในกรุงเทพฯ
— เจ้าพนักงานกองสืบราชการศุลกากร ไปตรวจดูที่สำนักงานฯ ในกรุงเทพฯ แล้วพบว่า ประตูน้ำของท่อประปาที่นำเข้านั้นมีชิ้นส่วนเป็นทองเหลืองจริง ควรเสียพิกัดอัตราอากรอย่างสูง
— ฉะนั้น สาขาปราบปรามกรมศุลกากรจึงเข้าทำการจับกุม กองนิติการกรมศุลกากรดำเนินคดีเป็นการหลีกเลี่ยงอากร โดยเจ้าพนักงานศุลกากรแจงความผิดนั้นให้ทางตำรวจเพื่อสอบสวน และให้ทางอัยการเพื่อทำสำนวน แล้วฟ้องคดีให้ผู้พิพากษาตัดสิน

ข้อเท็จจริง

— การพลาดผิดเรื่องนี้เผอิญพัวพันกับเจ้าพนักงานศุลกากร เลยทำให้ทางจำเลยรู้งานศุลกากรดีจนแจงลำดับข้อเท็จจริงพอมีทางออกพ้นข้อกล่าวหา

ผลการพิจารณาวินิจฉัย

— ศาลได้ตัดสินว่า จำเลยไม่ได้หลีกเลี่ยงอากร เพราะว่าการสำแดงพิกัดได้ผ่านการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ศุลกากรแล้วไม่ทักท้วง และให้ผ่านไปได้ ตลอดถึงการตรวจปล่อยของก็เช่นเดียวกัน เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตรวจแล้วเห็นถูกต้องแล้วก็ปล่อยไป จะว่าจำเลยกระทำผิดพึ่งไม่ถนัด ที่สุด ศาลยกฟ้อง จำเลยก็ไม่เสียอากรเพิ่ม เพราะถือว่าไม่ผิด

(II) จะทำอย่างไร

จาก หนังสือ วันรพี พ.ศ. ๒๕๑๗ ระบบศาลพิเศษในเยอรมัน
ของ ดร. ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล

ศาลภาษี

ศาลภาษีของเยอรมันมีอยู่สองระดับ คือ ศาลภาษีของมลรัฐเป็นศาลชั้นต้น แต่มีฐานะเป็นศาลสูง ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับภาษีอากรของมลรัฐ และศาลภาษีของสหพันธ์รัฐ ซึ่งเป็นศาลสูงสุดในการพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลภาษีของมลรัฐ

การจำแนกศาลภาษีออกเป็นสองระดับผิดกับศาลปกครอง ศาลแรงงาน และศาลสังคมนั้น เพราะการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับภาษีอากรมีปัญหาน้อยกว่าคดีประเภทอื่น เนื่องจากการควบคุมการจัดเก็บภาษี ได้กระทำโดยองค์กรด้านภาษีของรัฐอยู่แล้ว และยังมีผู้ตรวจบัญชีที่คอยตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนั้นองค์กรด้านภาษีของรัฐมีอำนาจใช้ดุลยพินิจของตนเองน้อยกว่าองค์กรฝ่ายปกครองอื่น เนื่องจากการจัดเก็บภาษีมีอัตราแน่นอนตายตัว การกระทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานภาษีจึงเป็นการวินิจฉัยของกฎหมายอยู่แล้ว และเจ้าพนักงานภาษียังมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องพิจารณาคำนวณภาษีตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือโทษแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษี

องค์ประกอบของศาลภาษี

๑. ศาลภาษีของมลรัฐ

ก. ผู้พิพากษาอาชีพ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ผู้พิพากษา และผู้ช่วยผู้พิพากษา

ข. องค์ประชุมเป็นสภา (Senate) ประกอบด้วยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ผู้พิพากษาศาลภาษีรวม ๓ คน และผู้พิพากษาศาลภาษีกิตติมศักดิ์อีก ๒ คน ผู้พิพากษาศาลภาษีกิติมศักดิ์เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลภาษี ผู้แทนกระทรวงการคลังและบุคคลซึ่งรัฐสภาของมลรัฐแต่งตั้งเป็นผู้คัดเลือก

ค. งานธุรการของศาลอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของมลรัฐ

๒. ศาลภาษีของสหพันธรัฐ

ก. ผู้พิพากษาอาชีพ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ผู้พิพากษาสหพันธรัฐและมีผู้ช่วยเหลือด้านวิชาการแต่ไม่มีผู้ช่วยผู้พิพากษา

ข. องค์ประชุมเป็นสภา ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพจำนวน ๕ คน

ค. ศาลภาษีสหพันธ์มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำพิพากษา และมติของศาลภาษีของมลรัฐ

ง. งานธุรการของศาลอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของสหพันธรัฐ

— จาก รายงานการดูงาน ศาลยุติธรรม ณ ประเทศอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๕๑๘—

— ของ นายประมุข สวัสดิ์มงคล และ นายโสภณ รัตนากร—

การควบคุมอำนาจบริหารโดยฝ่ายตุลาการ

ประเทศอังกฤษไม่มีศาลปกครองเป็นผู้ควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ดังเช่นในประเทศฝรั่งเศส คดีเกี่ยวกับความรับผิดของฝ่ายบริหารจึงอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและอาญา และพิจารณาโดยศาลธรรมดาเช่นเดียวกับเอกชนทั่วไป แต่ High Court มีอำนาจควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารโดยคำสั่งบางชนิด เช่นคำสั่งเรียกคดีมาพิจารณา คำสั่งห้ามพิจารณาคดี คำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ (Certiorari, Prohibition, Mandamus) เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารปฏิบัติงานผิดกฎหมายหรือเกินอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการตุลาการฝ่ายบริหาร (Administrative Tribunal) นั้น อยู่ภายใต้อำนาจของศาลสูงที่จะตรวจสอบ เมื่อมีการอุทธรณ์ขึ้นมาว่า ได้มีการพิจารณาคดีขัดต่อหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ปฏิบัติการเกินอำนาจ (Ultra

Vires) หรือมีการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Abuse of Power) นอกจากนั้นศาลสูงยังอาจควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร โดยการออกคำสั่งห้ามกระทำการ (In -- junction) หรือมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิของบุคคล (Declaratory Judgement) ไว้ล่วงหน้าก่อนมีคดีมาสู่ศาลด้วย

ตุลาการฝ่ายบริหาร

(Administrative Tribunals)

ตุลาการฝ่ายบริหารเป็นศาลพิเศษชนิดหนึ่งต่างหากจากศาลยุติธรรม ที่ว่าเป็นศาลชนิดหนึ่งก็เพราะทำหน้าที่ชี้ขาดข้อเท็จจริง และปรับบทกฎหมายเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม แต่ไม่เป็นศาลยุติธรรมเพราะเป็นศาลซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหาร และมีอำนาจทางบริหารปนอยู่ด้วย หรือที่เรียกกันว่าเป็นผู้ใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi—Judicial Power) ทั้งเป็นศาลที่ผู้พิจารณาคดีมิได้มีฐานะอย่างผู้พิพากษา บางกรณีเป็นบุคคลที่มีฐานะคล้ายข้าราชการพลเรือน อนึ่ง การพิจารณาคดีของตุลาการฝ่ายบริหารก็มิได้ถือตามวิธีพิจารณาตามแบบอย่างที่ใช้อยู่ในศาลยุติธรรมด้วย ตุลาการฝ่ายบริหารมีลักษณะบางประการคล้ายกับศาลปกครองอยู่เหมือนกัน เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของฝ่ายบริหารอยู่ด้วย

ตุลาการฝ่ายบริหารมีจำนวนมากมายหลายพันคณะ แต่แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๕ ประเภท คือคณะกรรมการเกี่ยวกับ (๑) ที่ดินและทรัพย์สิน (๒) การประกันสังคม (๓) บริหารสาธารณสุข (๔) การรับราชการทหาร (๕) การขนส่ง นอกจากนี้มีคณะ-กรรมการพิเศษอื่น ๆ อีก เช่น คณะกรรมการพิจารณาภาษีเงินได้ (Commissioners of Income Tax) และตุลาการอุตสาหกรรม (Industrial Tribunals) เป็นต้น

รัฐบาลอังกฤษเคยตั้งคณะกรรมการซึ่งมีเซอร์โอลิเวอร์แฟรงคส์ (Sir Oliver Franks) เป็นประธานเพื่อศึกษาโครงสร้างและการปฏิบัติงานของตุลาการฝ่ายบริหาร คณะกรรมการได้ทำรายงาน (Franks Report) เสนอรัฐบาล ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ เสนอแนะให้

รัฐบาลปรับปรุงวิธีการแต่งตั้งคณะตุลาการฝ่ายบริหาร วิธีพิจารณา แบบคำวินิจฉัย การอุทธรณ์ ตลอดจนให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจควบคุมการปฏิบัติงานของตุลาการฝ่ายบริหาร กับได้เสนอให้ตั้งสภาตุลาการฝ่ายบริหาร (Council on Tribunals) เพื่อทำหน้าที่คอยสำรวจและรายงานเกี่ยวกับตุลาการฝ่ายบริหาร และเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ

คณะกรรมการพิจารณาภาษีเงินได้

(Commissioners of Income Tax)

ประเทศอังกฤษมิได้มีศาลภาษีในรูปของศาลยุติธรรม แต่มีคณะตุลาการฝ่ายบริหาร (Administrative Tribunal) ชนิดหนึ่ง เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาคดีภาษี ซึ่งมีชื่อเป็นพิเศษว่า **คณะกรรมการพิจารณาภาษีเงินได้** (Commissioners of Income Tax) คล้าย ๆ กับคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์เกี่ยวกับภาษีของไทย แต่คณะกรรมการพิจารณาภาษีเงินได้ของอังกฤษทำการพิจารณาคดีคล้ายกับศาล มีการสืบพยาน ซักพยานทั้งทางฝ่ายรัฐบาลและทางฝ่ายผู้เสียภาษี และคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการก็มีผลผูกพันทั้งทางฝ่ายรัฐบาลและผู้เสียภาษีอย่างคำพิพากษาของศาล

คณะกรรมการพิจารณาภาษีเงินได้ มี ๒ ประเภทคือ **คณะกรรมการทั่วไป** (General Commissioners of Income Tax) **และคณะกรรมการพิเศษ** (Special Commissioners of Income Tax)

คณะกรรมการทั่วไป ทำหน้าที่พิจารณาคดีภาษีประจำท้องที่ มีเขตอำนาจจำกัดเฉพาะท้องที่ของตน ผู้ที่เป็นกรรมการเป็นราษฎรสามัญ ไม่ใช่นักกฎหมาย และบางรายก็เป็นมาจิสเตรทด้วย กรรมการได้รับการแต่งตั้งจาก Lord Chancellor คณะกรรมการทั่วไปไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนในการทำงาน และเป็นงานชั่วครั้งคราวมิใช่งานประจำ คณะกรรมการมีเสมียนศาล (Clerk) ซึ่งเป็นนักกฎหมาย เป็นผู้คอยช่วยเหลือในการพิจารณาคดี

คณะกรรมการพิเศษ แต่งตั้งจากผู้มีความรู้เชี่ยวชาญทางภาษี และมีอำนาจพิจารณาคดีได้ทั่วประเทศอังกฤษ คณะกรรมการพิเศษนี้ได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงการคลังมีฐานะเป็นข้าราชการประจำในกรมสรรพากร แต่ในการปฏิบัติงานนั้นถือว่าเป็นอิสระจากกรมเจ้าสังกัด ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอาจเป็นข้าราชการในกรมสรรพากรมาก่อนหรือเป็นทนายความ ในขณะนี้คณะกรรมการเป็นผู้ที่มาจากข้าราชการกรมสรรพากร ๓ นาย มาจากทนายความ ๔ นาย โดยปกติผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจะมีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป และมักจะมีอายุเลย ๕๐ ปี ขึ้นไปด้วยซ้ำ

คณะกรรมการทั่วไปและคณะกรรมการพิเศษ มีฐานะเท่าเทียมกัน และมีอำนาจเหมือนกัน คงมีเฉพาะคดีบางชนิดที่สงวนไว้ให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการพิเศษ โดยเฉพาะเช่นคดีเกี่ยวกับการเลี่ยงภาษีโดยก่อตั้งทรัสต์เป็นต้น ราษฎรจึงอาจเลือกเสนอคดีของตนต่อคณะกรรมการทั่วไป ซึ่งอยู่ในท้องที่ของตน หรือเสนอคดีต่อคณะกรรมการพิเศษ ณ สำนักงานใหญ่ในกรุงลอนดอน หรือเสนอต่อคณะกรรมการพิเศษซึ่งออกไปนั่งพิจารณาคดีตามเมืองใหญ่ ๆ เป็นครั้งคราวก็ได้ การที่จะเลือกเสนอคดีต่อคณะกรรมการทั่วไปหรือคณะกรรมการพิเศษนั้นย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนทุนทรัพย์ ความยุ่งยากของคดีชนิดของปัญหาที่โต้แย้งกัน ตลอดจนความสัมพันธ์เป็นพิเศษของคดีกับท้องถิ่น พยานหลักฐาน และความสมัครใจของผู้เสนอคดีเองด้วย รัฐบาลก็มีสิทธิเลือกเสนอคดีต่อคณะกรรมการทั่วไปหรือคณะกรรมการพิเศษเช่นกัน

อำนาจหน้าที่ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาภาษีมีระบุอยู่ใน พ.ร.บ. การจัดเก็บภาษี ค.ศ. ๑๙๗๐ (Taxes Management Act 1970) กล่าวโดยทั่วไปคณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาคดีที่ราษฎรร้องเรียนว่ารัฐบาลคำนวณภาษีผิด หรือไม่ยอมยกเว้นรายได้บางประเภทในการคำนวณภาษี หรือคดีที่รัฐบาลฟ้องขอให้ลงโทษในกรณีที่ราษฎรหลีกเลี่ยงภาษี หรือไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเป็นต้น

การพิจารณา ในการพิจารณาคดี คณะกรรมการต้องแจ้งวัน เวลาและสถานที่พิจารณาคดีให้คู่กรณีทราบล่วงหน้า และต้องทำการสืบพยานหลักฐานทั้ง ๒ ฝ่าย โดยวาง

ตัวเป็นกลาง คณะกรรมการจะไม่เรียกเรื่องเดิมจากกรมสรรพากรมาดู แต่จะให้คู่กรณีเสนอพยานหลักฐานของตนเองโดยตรงต่อศาล คณะกรรมการมีอำนาจออกหมายเรียกพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม

องค์คณะและวิธีพิจารณา ในการนั่งพิจารณาคดี คณะกรรมการต้องประกอบด้วยกรรมการอย่างน้อย ๒ นาย แต่กรรมการนายเดียวมีอำนาจพิจารณาคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ เว้นแต่คู่กรณีคัดค้าน และหากคู่กรณียินยอมก็อาจพิจารณาคดีใหญ่ได้ด้วย

วิธีพิจารณาไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในทางปฏิบัติคณะกรรมการถือตามวิธีพิจารณาและกฎหมายลักษณะพยานที่ใช้อยู่ใน Hight Court โดยอนุโลม หลักในเรื่องหน้าที่นำสืบ การรับฟังพยานหลักฐาน การสืบพยานลำดับการแถลงการณ์ด้วยวาจาก็ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับศาลสูง แต่ตัดเรื่องพิธีการออกหมด คู่กรณีไม่ต้องเสนอคดีเป็นคำฟ้องคำให้การอย่างในศาลยุติธรรม เพียงแต่ฝ่ายโจทก์กรอกแบบฟอร์มง่าย ๆ ซึ่งมีสำเนาติดอยู่พร้อมยื่นต่อเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการเท่านั้น และไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมอะไรเลย

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแบบฟอร์มคำร้องแล้ว ก็จะส่งสำเนาไปให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทางไปรษณีย์ ฝ่ายจำเลยก็ส่งคำตอบมาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการส่งต่อให้ฝ่ายโจทก์ การนัดวันพิจารณาก็อาจทำกันทางโทรศัพท์ได้

บรรยากาศในห้องพิจารณานั้น คณะกรรมการก็พยายามให้เป็นกันเอง ไม่เคร่งครัดในเรื่องประเด็น ถ้าฝ่ายใดไม่มีทนายก็จะพยายามช่วยมิให้เสียเปรียบการพิจารณาโดยปกติเป็นการพิจารณาลับ ประชาชนเข้าฟังไม่ได้

คำวินิจฉัยชี้ขาด เนื่องจากคณะกรรมการไม่ใช่ศาลในความหมายอันแท้จริง คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการจึงไม่ถือว่าเป็นเอกสาร ซึ่งจะต้องพิมพ์เผยแพร่หรือใช้อ้างอิง คณะกรรมการไม่ตีพิมพ์คำวินิจฉัยชี้ขาดคดี และไม่ถือว่าคณะกรรมการต้องถือตามคำวินิจฉัยในคดีก่อน ๆ เสมอไป ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มีโอกาสใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางให้เกิดความยุติธรรมเฉพาะคดีมากขึ้น

โดยปกติคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดคดีด้วยวาจาต่อหน้าคู่กรณี ทันทีที่เสร็จการพิจารณา และจะไม่ทำคำชี้ขาดเป็นลายลักษณ์อักษรอีก แต่สำหรับคดีที่ยุ่งยากคณะกรรมการอาจชี้ขาดคดีเป็นลายลักษณ์อักษรในวันหลังก็ได้

การอุทธรณ์ คดีส่วนใหญ่ที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว คู่กรณีอาจอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อ High Court ได้ถ้าไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์ภายใน ๓๐ วัน คำวินิจฉัยชี้ขาดนั้นเป็นที่สุด แต่ในทางปฏิบัติมีการอุทธรณ์น้อยมาก เพราะคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นที่ยอมรับนับถือจากคู่กรณีเสมอ

ศาลภาษีศุลกากรสหรัฐฯ

(United States Customs Court)

ศาลภาษีศุลกากรสหรัฐตั้งขึ้นโดยรัฐบัญญัติในปี ค.ศ. ๑๙๒๖ เพื่อให้ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการประเมินอากร ซึ่งเป็นหน่วยงานฝ่ายบริหารที่มีหน้าที่เกี่ยวกับภาษีศุลกากรและพิกัดอัตราศุลกากร ปัจจุบันถือว่าศาลนี้ตั้งขึ้นตามความในหมวด ๓ แห่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

องค์ประกอบของศาล ศาลนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษา ๙ นาย แต่งตั้งโดยประธานาธิบดีโดยคำแนะนำและด้วยความเห็นชอบของวุฒิสภา แต่ทั้งนี้จะแต่งตั้งผู้พิพากษาจากพรรคการเมืองเดียวกันเกินกว่า ๕ นายไม่ได้ ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งผู้พิพากษานายหนึ่งในศาลนี้ให้เป็นอธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษาทุกนายอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดชีวิตและได้รับเงินเดือนปีละ ๔๐,๐๐๐ เหรียญ อธิบดีผู้พิพากษาควบคุมดูแล และรับผิดชอบงานบริหารและงานธุรการของศาลทุกชนิด ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาไม่อาจปฏิบัติหน้าที่หรือตำแหน่งว่างลง ก็ให้ผู้พิพากษาอาวุโสทำการแทน ลำดับอาวุโสถือการได้รับแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาก่อนหลัง ถ้าแต่งตั้งพร้อมกันถืออาวุโสตามอายุ

สถานที่ตั้งของศาล ศาลภาษีศุลกากรสหรัฐและที่ทำงานของผู้พิพากษาทุกท่านตั้งอยู่ในกรุงวอชิงตัน แต่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมีอำนาจสั่งให้มีการพิจารณาคดีตามเมืองท่าหรือตามสถานที่ใด ๆ ก็ได้ทั่วประเทศ นอกจากนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และเพื่อความรวดเร็วและประหยัด อธิบดีผู้พิพากษาศาลโดยคำร้องขอของคู่ความหรือโดยศาลเห็นสมควรเอง อาจสั่งให้ผู้พิพากษานายหนึ่งไปนั่งพิจารณาสืบพยานหลักฐานในต่างประเทศได้ด้วยถ้ากฎหมายของประเทศนั้นไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้

อำนาจศาล ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวกับภาษีศุลกากร และพิกัดอัตราศุลกากรซึ่งผู้เสียภาษีได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านการเรียกเก็บต่อเจ้าพนักงานศุลกากรโดยชอบแล้วแต่ถูกปฏิเสธ ส่วนใหญ่เป็นคดีที่ฟ้องกล่าวหาว่าเจ้าพนักงานศุลกากรประเมินและคำนวณเรียกเก็บภาษีไม่ถูกต้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเรียกเก็บภาษีศุลกากรผิดประเภทผิดพิกัดที่จำแนกไว้ในบัญชีพิกัดอัตราอากร

ศาลนี้ไม่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเลย ดังนั้นถ้ามีผู้กระทำความผิดฐานนำสินค้าเข้าโดยหลีกเลี่ยงไม่เสียภาษี หรือนำของผิดกฎหมายเข้าประเทศ ต้องนำคดีอาญาไปฟ้องต่อศาลชั้นต้นสหรัฐ

องค์คณะผู้พิพากษา ผู้พิพากษานายเดียวของศาลภาษีศุลกากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาล แต่ถ้าคู่ความมีคำร้องขอหรือโดยศาลเห็นสมควรเอง อธิบดีผู้พิพากษาอาจสั่งให้คดีดังต่อไปนี้ต้องมีผู้พิพากษา ๓ นาย เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ (๑) คดีที่มีประเด็นว่ารัฐบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา ประกาศหรือคำสั่งของประธานาธิบดีคำสั่งของฝ่ายบริหาร จะขัดต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาหรือไม่ (๒) คดีที่ต้องแปลหรือตีความหมายของข้อความในบทบัญญัติกฎหมายศุลกากร

การอุทธรณ์ฎีกา คดีที่ศาลภาษีศุลกากรพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภาษีศุลกากรและสิทธิบัตร และอาจฎีกาต่อไปยังศาลฎีกาได้โดยหมายอนุญาตให้ฎีกา (writ of certiorari)

ศาลภาษีสหรัฐ

(United States Tax Court)

ศาลภาษีสหรัฐเป็นศาลที่รัฐสภาได้ออกรัฐบัญญัติตั้งขึ้นเพื่อให้เอกชนหรือคณะบุคคลบริษัทต่าง ๆ ซึ่งถูกรัฐบาลประเมินเรียกเก็บภาษีจะได้นำคดีขึ้นฟ้องร้องหรือคัดค้านโดยผู้ถูกประเมินที่ฟ้องยังไม่ต้องชำระเงินค่าภาษีนั้นก่อน ผู้เสียภาษีอาจเลือกสถานที่นั่งพิจารณาคดีของตนให้ใกล้บ้านใกล้ภูมิลำเนาของตนให้มากที่สุดได้ เพราะศาลนี้อาจเคลื่อนที่ออกไปนั่งพิจารณาคดีตามเมืองต่าง ๆ ได้ถึง ๑๑๐ แห่งทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ศาลมีอำนาจเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น

ประวัติศาล เดิมศาลนี้ตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๒๔ ในรูปของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ภาษีสหรัฐ (United States Board of Tax Appeals) เป็นหน่วยงานขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารของรัฐบาลสหรัฐ ใน ค.ศ. ๑๙๔๒ เปลี่ยนชื่อเป็นศาลภาษีแห่งสหรัฐ (Tax Court of the United States) ประธานคณะกรรมการและกรรมการก็เปลี่ยนเรียกชื่อเป็นอธิบดีผู้พิพากษา และผู้พิพากษา ต่อมาในรัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยภาษี ค.ศ. ๑๙๖๙ รัฐสภาโดยอาศัยอำนาจตามหมวด ๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาจึงได้ตั้งศาลนี้ให้เรียกชื่อว่า ศาลภาษีสหรัฐ (United States Tax Court) โดยเป็นศาลต่อเนื่องมาจากศาลภาษีแห่งสหรัฐเดิมนั่นเอง

เป็นที่น่าสังเกตว่าศาลภาษีสหรัฐนี้ แม้จะมีชื่อเรียกว่าศาลและเป็นศาลตามความหมายของคำนี้อย่างแท้จริงทุกประการ แต่ถ้าพูดกันโดยเคร่งครัดแล้ว ศาลนี้มิได้ตั้งขึ้นโดยอาศัยความในหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญเหมือนอย่างศาลยุติธรรมอื่น ๆ หากเป็นศาลที่รัฐสภาตั้งขึ้นโดยอาศัยความในหมวด ๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา

สถานที่ตั้งศาล ศาลนี้ตั้งทำการอยู่ในกรุงวอชิงตัน ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลทุกคนประจำอยู่ที่กรุงวอชิงตันเช่นกัน แต่ผู้พิพากษาจะเดินทางเคลื่อนที่ไปนั่งพิจารณาคดีตามเมืองต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาที่กำหนดไว้ ๑๑๐ เมือง ถ้าคดีในเมืองนั้นน้อยยังไม่สมควรจะเปิดการพิจารณาที่นั้น ศาลอาจกำหนดให้นั่งพิจารณายังเมืองอื่นซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความผู้เสียภาษี

องค์ประกอบของศาล ศาลภาษีสหรัฐประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน ๑๖ นาย แต่งตั้งโดยประธานาธิบดี โดยคำแนะนำและด้วยความเห็นชอบของวุฒิสภาและอยู่ในตำแหน่งมีกำหนด ๑๕ ปี อธิบดีผู้พิพากษาซึ่งรับผิดชอบและควบคุมงานบริหารและงานธุรการทุกชนิดในศาลจะได้รับการเลือกตั้งจากบรรดาผู้พิพากษาในศาลให้ทำหน้าที่คราวละ ๒ ปี ผู้พิพากษาแบ่งออกเป็นคณะ คณะหนึ่ง ๆ อาจมีผู้พิพากษาหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งนายก็ได้แล้วแต่อธิบดีผู้พิพากษาจะกำหนด แต่ตามธรรมเนียมประเพณีของศาลแล้ว ผู้พิพากษาเพียงนายเดียวก็มีอำนาจเต็มคณะแล้ว ผู้พิพากษาแต่ละนายจะมีคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายและฝ่ายเลขานุการประจำตัวด้วย

นอกจากมีผู้พิพากษาประจำ ๑๖ นายดังกล่าวแล้ว อดีตผู้พิพากษาที่ครบเกษียณแล้วอาจถูกอธิบดีผู้พิพากษาเรียกกลับเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาในศาลต่อไปก็ได้ และยังมีกรรมการ (Commissioner) ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาเป็นผู้แต่งตั้งอีกจำนวนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามแต่ศาลจะได้กำหนดให้

ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่บริหารและฝ่ายธุรการของศาลประมาณ ๑๙๐ นาย ซึ่งรวมทั้งกรรมการที่อธิบดีผู้พิพากษาแต่งตั้ง ผู้อำนวยการงานบริหารของศาล จ่าศาลและเจ้าหน้าที่ธุรการอื่น ๆ

อำนาจศาล ศาลภาษีสหรัฐมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเสียภาษีอากรให้รัฐบาล เช่นภาษีเงินได้ ภาษีที่ดิน ภาษีทรัพย์สิน ภาษีทรัพย์ที่ได้รับการยกให้ รวมทั้งภาษีสรรพสามิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเสียภาษีไม่ครบถ้วนขาดไปหรือเกินไป และโดยผลแห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยเงินบำเหน็จบำนาญของลูกจ้างที่ออกจากงาน ค.ศ. ๑๙๗๔ ได้บัญญัติให้ศาลภาษีสหรัฐมีอำนาจพิพากษาวินิจฉัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในโครงการช่วยเหลือลูกจ้างที่ออกจากงาน เช่นกำหนดจำนวนเงินบำเหน็จบำนาญ เงินจ่ายประจำปี การแบ่งปันผลกำไร การให้บำเหน็จเป็นใบหุ้น เป็นต้น

คู่ความ ผู้เสียภาษีที่จะฟ้องคดีต่อศาลนี้จะเป็นคนต่างด้าว ซึ่งมีภูมิลำเนาหรือไม่มีภูมิลำเนาในสหรัฐก็ได้ เช่นเดียวกับพลเมืองของสหรัฐเองรวมทั้งบริษัท ห้างหุ้นส่วน กองทรัพย์สิน กองมรดกและทรัสต์

กระบวนพิจารณาในศาล เมื่อผู้เสียภาษีได้รับใบแจ้งการประเมินหรือคำสั่งให้ชำระภาษีที่ยังขาดอยู่จากเจ้าพนักงานประเมินแล้ว มีทางเลือกใช้สิทธินำคดีมาฟ้องร้องได้ถึง ๓ ศาลโดยวิธีการดังนี้คือ นำเงินภาษีจำนวนนั้นไปชำระต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับยื่นคำขอคืนเงินภาษีนั้นต่อกรมสรรพากร ถ้าถูกปฏิเสธไม่คืนให้ จะยื่นฟ้องเรียกเงินภาษีดังกล่าวต่อศาลชั้นต้นสหรัฐ หรือต่อศาลสิทธิเรียกร้องสหรัฐ ซึ่งศาลทั้งสองมีเขตอำนาจซ้อนกันอยู่ ถ้าฟ้องต่อศาลชั้นต้นสหรัฐผู้เสียภาษีอาจขอให้พิจารณาคดีของตนในศาลโดยมีลูกขุนได้ ถ้าฟ้องต่อศาลสิทธิเรียกร้องสหรัฐก็ไม่อาจมีลูกขุนพิจารณาคดีของตน แต่ถ้าผู้เสียภาษีไม่ประสงค์จะชำระเงินค่าภาษีที่ถูกเจ้าพนักงานเรียกเก็บก่อน ก็มีทางเลือกที่สามโดยฟ้องคดีต่อศาลภาษีสหรัฐ แต่เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วและแพ้คดี ผู้เสียภาษีจะต้องชำระค่าภาษีรวมทั้งดอกเบี้ยในระหว่างพิจารณาเพิ่มขึ้นอีกด้วย

คำฟ้องต้องระบุชื่อโจทก์ และอธิบดีกรมสรรพากร (Commissioner of Internal Revenue) เป็นจำเลยต้องบรรยายให้ชัดแจ้งถึงข้ออ้างหรือข้อกล่าวหาที่โจทก์เห็นว่าเจ้าพนักงานประเมินทำการประเมินภาษีโดยไม่ชอบหรือไม่ถูกต้องอย่างใด คำฟ้องต้องยื่นต่อศาลภาษีสหรัฐภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ออกหนังสือแจ้งการประเมินหรือคำสั่ง ถ้าโจทก์อยู่นอกประเทศระยะเวลายื่นฟ้องจะขยายไปเป็น ๑๕๐ วัน ค่าธรรมเนียมฟ้องเสียคดีละ ๑๐ เหรียญชำระเวลายื่นคำฟ้อง และเมื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลนี้แล้วการชำระเงินค่าภาษีจะงดไปจนกว่าจะมีคำพิพากษา อย่างไรก็ดีถ้าผู้เสียภาษีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะวางแผนหลบหนีออกไปจากเขตอำนาจศาลก็ดีหรือยักย้ายซุกซ่อนทรัพย์ก็ดี อาจถูกศาลสั่งให้ชำระเงินค่าภาษีนั้นก่อน หรือให้หาประกันมาให้เพียงพอสำหรับค่าภาษี

เมื่อกรมสรรพากรได้รับสำเนาฟ้องแล้ว จะยื่นคำให้การแก้คดีภายในเวลาที่กำหนดคือ ๖๐ วันนับแต่วันรับสำเนาฟ้อง แล้วจึงเริ่มกระบวนพิจารณาเช่นเดียวกับที่ใช้อยู่ในการพิจารณาคดีแพ่งของศาลชั้นต้นสหรัฐชนิดไม่มีลูกขุนจ่าศาลเป็นผู้กำหนดวันและสถานที่ที่จะพิจารณาคดี ในบางคดีอาจจะนัดพร้อมก่อนเพื่อกำหนดประเด็น สอบถามข้อเท็จจริงหรือตรวจพยานหลักฐานที่คู่ความยื่นต่อศาลเพื่อให้รับข้อเท็จจริงกัน อันจะทำให้สะดวกแก่การพิจารณา หรืออาจทำให้วินิจฉัยพิพากษาคดีไปได้เลยโดยไม่ต้องมีการสืบพยาน

ข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาความในศาลภาษีสหรัฐ การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลภาษีสหรัฐมีข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาความในศาลภาษี (Rule of Practice of the Tax Court) ซึ่งบัญญัติถึงวิธีพิจารณาความโดยละเอียดตั้งแต่เริ่มฟ้องเป็นต้นไป รวมทั้งกำหนดแบบพิมพ์ หมายศาล ค่าธรรมเนียม และบัญชีรายชื่อเมืองที่ศาลภาษีสหรัฐจะออกไปนั่งพิจารณาได้ด้วย

การอุทธรณ์ฎีกา คดีภาษีทุนทรัพย์น้อย เมื่อศาลภาษีสหรัฐพิพากษาคดีแล้วเป็นที่สุด คู่ความจะอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้

ถ้าเป็นคดีภาษีอื่น ๆ คู่ความอาจยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์สหรัฐประจำภาคที่มีเขตอำนาจเหนือภูมิลำเนาของผู้เสียภาษี หรือที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ของบริษัทห้างหุ้นส่วนหรือตัวแทน ภูมิลำเนาดังกล่าวถือภูมิลำเนาขณะยื่นฟ้อง

คดีที่ศาลอุทธรณ์สหรัฐพิพากษาแล้ว คู่ความจะฎีกาต่อไปยังศาลฎีกาได้โดยหมายอนุญาตให้ฎีกา (writ of certiorari)

— จาก รายงานการดูงาน ศาลในประเทศภาคพื้นยุโรป พ.ศ. ๒๕๑๘

— ของ นายเสริมศักดิ์ เทพาคำ —

ศาลฎีกาสหพันธรัฐเยอรมัน

ศาลฎีกาสหพันธรัฐเยอรมัน (The Federal Superior Court) เป็นศาลสูงสุดของรัฐบาลกลาง แบ่งออกเป็น ๕ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายแพ่งและอาญาทั่วไป ๒. ฝ่ายแรงงาน ๓. ฝ่ายภาษีอากร ๔. ฝ่ายสังคม และ ๕. ฝ่ายปกครอง คดีที่ฎีกาจากศาลอุทธรณ์ประจำแคว้นต่าง ๆ จะมาสู่ศาลฎีกาสหพันธรัฐนี้ และจะฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

— จาก รายงานการเดินทางไปดูงานศาล ณ ประเทศญี่ปุ่น พ.ศ. ๒๕๑๘ —

— ของ นายจำรัส เขมะจารุ และ นายไพศาล กุมาลย์วิสัย —

ศาล ณ ประเทศญี่ปุ่น

ไปเยี่ยมคณะกรรมการภาษีแห่งชาติ (National Tax Tribunal) และฟังการบรรยายสรุปเกี่ยวกับการดำเนินคดีภาษี พร้อมกับคำซักถามและดูงาน

สำนักเลขาธิการศาลสูงสุด (The General Secretariat of the Supreme Court) ซึ่ง Secretary—General เป็นหัวหน้า และแบ่งหน่วยงานออกเป็นหลายหน่วย ดังนี้.—

—๑.๑ ฝ่ายกิจการทั่วไป (General Affairs Bureau)

—๑.๒ ฝ่ายการเจ้าหน้าที่ (Personnel Affairs Bureau)

—๑.๓ ฝ่ายการคลัง (Finance Bureau)

—๑.๔ ฝ่ายกิจการคดีแพ่ง (Civil Affairs Bureau)

—๑.๕ ฝ่ายกิจการคดีอาญา (Criminal Affairs Bureau)

—๑.๖ ฝ่ายกิจการคดีปกครอง (Administrative Affairs Bureau)

—๑.๗ ฝ่ายกิจการครอบครัว (Family Bureau)

การดำเนินคดีภาษี

—๑. ผู้เสียภาษีจะอุทธรณ์คำสั่งการประเมินเรียกเก็บภาษีของเจ้าพนักงานโดยตรงต่อศาลทันทีไม่ได้ จะต้องร้องคัดค้านต่อเจ้าพนักงานผู้ประเมินภาษี เพื่อขอให้ตรวจสอบเสียใหม่ก่อน

—๒. หากผู้เสียภาษียังไม่พอใจในคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานชั้นต้น ก็อาจขอให้เจ้าพนักงานระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีนี้ถ้าเป็นภาษีของชาติ (National Tax) ผู้มีอำนาจพิจารณาคำขอให้พิจารณาใหม่ได้แก่ คณะกรรมการภาษีแห่งชาติ (National Tax Tribunal)

—๓. คณะกรรมการภาษีแห่งชาติเป็นองค์การทางปกครองที่ทำหน้าที่โดยอิสระจากกรมสรรพากร ประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการอีกจำนวนหนึ่ง ประธานกรรมการได้รับแต่งตั้งโดยอธิบดีกรมสรรพากร

โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (ประธานกรรมการคนปัจจุบันเคยเป็นประธานศาลอุทธรณ์มาก่อน) ส่วนกรรมการอื่นก็แต่งตั้งมาจากผู้พิพากษา ข้าราชการที่ทำหน้าที่ที่เกี่ยวกับภาษีอากร หรือข้าราชการพลเรือนชั้นผู้ใหญ่อื่น

—๔. เมื่อมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการภาษีแห่งชาติแล้ว หากผู้เสียภาษียังไม่พอใจก็อาจอุทธรณ์ไปยังศาลได้ตามวิธีการพิจารณาคดีปกครองที่กล่าวข้างต้น

(III) จะได้ผลอะไร

— จาก รายงานการดูงาน ศาลยุติธรรม ณ ประเทศอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๕๑๘

— ของ นายประมุข สวัสดิ์มงคล และ นายโสภณ รัตนากร

(อังกฤษ)

เหตุที่ได้มีการแต่งตั้งตุลาการฝ่ายบริหารขึ้นก็เพราะต้องการที่จะใช้วิธีพิจารณาคดีที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากอย่างที่ใช้อยู่ในศาลยุติธรรม ต้องการการพิจารณาที่รวดเร็วประหยัด ต้องการแบ่งเบาภาระของศาลยุติธรรม และต้องการให้ผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ชี้ขาดคดีบางประเภทแทนผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ทั้งประเทศอังกฤษเป็นรัฐสวัสดิการมีคดีเกี่ยวกับการประกันสังคมเป็นจำนวนมาก คดีเหล่านี้ต้องใช้ระบบการพิจารณาคดีเป็นพิเศษแตกต่างจากศาลยุติธรรม บรรยากาศในห้องพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมไม่เหมาะสมกับการพิจารณาคดีเหล่านี้

ความเห็น แม้คณะกรรมการพิจารณาภาษีจะไม่ใช่ศาลในความหมายโดยทั่วไป แต่ก็ทำหน้าที่ของศาล โดยเป็นผู้ใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi-judicial Power) ศาลในรูปนี้ได้เปรียบศาลธรรมดาในแง่ที่ว่า การพิจารณาคดีสะดวกรวดเร็วเป็นกันเอง และในกรณีของคณะกรรมการพิเศษนั้น กรรมการเป็นผู้เชี่ยวชาญในทางภาษีโดยแท้ ข้อเสียของศาลในรูปนี้อยู่ที่ว่า ยากที่จะรักษาความเป็นกลางไว้ได้ เพราะขึ้นโดยตรงต่อฝ่าย

บริหาร แต่ถ้าสามารถวางตัวเป็นกลางได้จริง จนราษฎรเชื่อถืออย่างในประเทศอังกฤษ ก็จะมีประโยชน์มาก เพราะราษฎรที่ยากจนหรือไม่มีทนายก็อาจมาร้องเรียนให้ดำเนินคดีได้โดยไม่เสียเปรียบในการดำเนินคดี คณะกรรมการเป็นเสมือนผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ และเป็นผู้แก้ไขข้อเดือดร้อนให้แก่ราษฎรแทนรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ทั้งช่วยลดจำนวนคดีที่จะมาสู่ศาลยุติธรรมด้วย จากการสนทนากับ Mr. Monroe ซึ่งเป็นกรรมการผู้หนึ่งในคณะ-กรรมการพิเศษ ท่านเล่าให้ฟังว่า ในการพิจารณาคดีนั้น บางกรณีเป็นเรื่องคนแก่มาระบายความคับแค้นใจว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเป็นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับตัวเจ้าพนักงานประเมินภาษีก็มี ซึ่งเมื่อให้ราษฎรได้ระบายเสีย แม้จะลดภาษีให้ไม่ได้ หรือลดให้เพียงไม่กี่ปอนด์ คดีก็เสร็จกันไปได้ บางกรณีถ้าถือเคร่งครัดตามกฎหมายจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรอย่างแสนสาหัส คณะกรรมการก็อาจพิจารณาผ่อนผันให้โดยไม่ถือตามกฎหมายโดยเคร่งครัดนัก ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลก็ยอมรับคำวินิจฉัยชี้ขาดแต่โดยดี

ศาลภาษีในรูปของคณะกรรมการพิจารณาภาษีของอังกฤษนี้ หากนำมาใช้ในเมืองไทย โดยปรับปรุงวิธีการแต่งตั้งผู้เป็นกรรมการ และให้ตัวผู้เป็นกรรมการมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร จนสามารถวางตัวเป็นกลางได้อย่างผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากจะตั้งศาลภาษีในรูปของศาลยุติธรรมก็น่าจะดัดแปลงวิธีพิจารณาให้ง่าย อย่างที่คณะกรรมการพิจารณาภาษีของอังกฤษใช้อยู่ และให้มีผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางภาษีร่วมพิจารณาคดีด้วย ก็น่าจะได้ผลดีเท่าเทียมกัน ข้อสำคัญที่สุดก็คือไม่ว่าศาลภาษีจะตั้งขึ้นในรูปใด ควรให้คู่ความมีโอกาสได้อุทธรณ์คำวินิจฉัยของศาลภาษีในข้อกฎหมายต่อศาลฎีกา เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าราษฎรได้รับความเป็นธรรมจากการเป็นคดีกับรัฐบาลด้วย สำหรับการอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงนั้นไม่ควรมี เพราะศาลภาษีซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญร่วมนั่งพิจารณาคดีด้วยย่อมอยู่ในฐานะที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ดีกว่าศาลยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาธรรมดา

ศาลภาษีสหรัฐ

และการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลไม่ต้องมีลูกขุน ผู้เสียภาษีได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีและว่าความด้วยตนเองในศาลได้ด้วย ยิ่งคดีที่คู่ความรับข้อเท็จจริง

หรือไม่โต้เถียงในข้อเท็จจริงแล้ว ศาลอาจงดการนั่งพิจารณา และวินิจฉัยพิพากษาคดีไปเลย อันเป็นการย่นเวลาและทำให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว เท่ากับช่วยประหยัดให้ผู้เสียภาษีเมื่อแพ้คดีจะได้ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยมากด้วย

คู่ความ

เอกชนผู้เสียภาษีสามารถดำเนินคดีและว่าความในศาลด้วยตนเอง พนักงานที่ได้รับมอบอำนาจก็อาจดำเนินคดีและว่าความในศาลแทนบริษัทห้างหุ้นส่วนได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล แม้ว่าบุคคลดังกล่าวข้างต้นจะไม่ได้เป็นสมาชิกของเนติบัณฑิตยสภาซึ่งตามปกติแล้วห้ามว่าความในศาลใด ๆ

คดีภาษีทุนทรัพย์น้อย (Small Tax Case) ข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาความในศาลภาษีมีบทบัญญัติเป็นพิเศษไว้สำหรับใช้กับคดีภาษีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยเพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาเสร็จลุล่วงไปโดยรวดเร็ว และง่าย ๆ ไม่ต้องมีแบบพิธีมาก การพิจารณาทำอย่างรวบรัด และได้จัดให้มีคณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีภาษีทุนทรัพย์น้อยขึ้นไว้ด้วยในศาลภาษีสหรัฐ

คดีภาษีทุนทรัพย์น้อยหมายถึงคดีที่จำนวนเงินภาษีที่ยังชำระขาดอยู่หรือชำระเกินไปมีจำนวนไม่เกิน ๑,๕๐๐ เหรียญ และโจทก์ได้ยื่นคำร้องมาพร้อมฟ้องว่าขอให้ดำเนินกระบวนพิจารณาตามข้อบังคับว่าด้วยคดีประเภทนี้ด้วย

— ความเห็น ของ นายจรัล สาระนาค

— ในเมื่อมี ศาล หรือ คณะกรรมการ ภาษีอากร ซึ่งจะทำให้

๑. เปิดอาชีพใหม่ ทางวิชาการ ศุลกากร สรรพากร สรรพสามิต ให้กว้างกว่าปัจจุบัน เพราะจะมี ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ฯ ทนายความ ที่ปรึกษา ฯลฯ แก่ ข้าราชการ ประจำ หรือ บำนาญ

๒. เจ้าพนักงานศุลกากร ฯ ฯลฯ จะประพฤติชอบ เพราะมีทางจะไปเป็น ผู้พิพากษาสมทบ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ ฯลฯ ทนายความ ที่ปรึกษา ของ ทางราชการ รัฐวิสาหกิจ การเกษตร การค้า การอุตสาหกรรม การธนาคาร การเศรษฐกิจ

๓. เจ้าพนักงานศุลกากรฯ ฯลฯ จะรอบรู้การปฏิบัติดีขึ้นทาง กฎหมายภาษีอากร ฯ ประมวล ข้อบังคับ ฯ คำสั่งต่าง ๆฯ ฯลฯ เพราะเกรงว่า ความบกพร่องในงาน จะประจักษ์ขึ้นใน ศาล หรือ คณะกรรมการ ภาษีอากร และจะรู้ถึงผู้บังคับบัญชาว่าเป็นผู้ไม่เหมาะสมในหน้าที่การงาน

๔. เจ้าพนักงานศุลกากร ฯ ฯลฯ เมื่อรอบรู้การปฏิบัติงานดีขึ้น ก็คร้านที่จะให้เรื่องพลาดผิดเกิดขึ้น จึงทำตัวเป็นครูตักเตือนการทำงานให้ถูกต้อง แก่ บรรดาผู้ออกของ ฯ จนทำงานด้านนั้น ๆ พลาดผิดน้อยลง อย่างที่สุด

๕. เจ้าพนักงานศุลกากร ฯ ฯลฯ และ ผู้ออกของ ฯ เมื่อรอบรู้ทางภาษีอากรดี ก็จะร่วมปฏิบัติงานกันอย่างถูกต้อง รวดเร็ว แม้จะเป็นการจัดทำกับภาษีอากรกว่า ๔๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ใน ๑ วัน ที่กรมศุลกากร

๖. เจ้าพนักงานศุลกากร ฯ ฯลฯ ที่ประพฤติชอบตลอดมา จนได้รับเบี้ยบำนาญ ก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกมากทาง เช่น เงินเดือน ค่าปรึกษา รางวัล เพื่อไว้รักษาระดับเดิมของ เกียรติ ฐานะ และ เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

๗. ศาล หรือ คณะกรรมการ ฯ เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวแก่ภาษีอากรโดยเฉพาะ อันจะเป็นที่อุ่นใจ และที่พึ่ง แก่ผู้เสียภาษีอากรแล้วจะประกอบ การเกษตร การค้า การอุตสาหกรรม การธนาคาร การเศรษฐกิจ ตามมุ่งหวัง

๘. ศาล หรือ คณะกรรมการ ฯ เป็นจุดแห่งความเที่ยงธรรม อันจะทำให้ ผู้เสียภาษีอากรเสียภาษีอากรอย่างภูมิใจ

๙. ศาล หรือ คณะกรรมการ ฯ เป็นแหล่งตัวอย่าง การพิจารณาวินิจฉัย เรื่องภาษีอากร

๑๐. ศาล หรือ คณะกรรมการ ฯ จะตัดทอนงานภาษีอากร ได้รวดเร็ว จะแบ่งเบางานจากศาลยุติธรรม ลงมาก

จรัล สาระนาค

๓/๖/๒๓

ที่ปรึกษาฝ่ายศุลกากร

สมาคมอุตสาหกรรมไทย

เรื่องของเบาหวาน

โดย

ผศ.น.พ. อภิชาติ วิชญาณรัตน์

ภาควิชาอายุรศาสตร์ ร.พ. ศิริราช

ประวัติ

เบาหวานเป็นโรคที่รู้จักกันมานานนับพันปี แต่กว่าที่จะพบว่าเบา (ปัสสาวะ) ของผู้ป่วยมีรสหวานต้องใช้เวลาถึง ๑๔๐๐ ปีต่อมา หลังจากนั้นจึงมีผู้พบว่าโรคนี้เกิดจากความผิดปกติของตับอ่อน ก่อนการค้นพบอินสุลิน ผู้ป่วยเบาหวานมีวิธีรักษาเพียงอย่างเดียวคือ อดอาหาร ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่ทำให้เบาลดลงและกระหายน้ำน้อยลง แต่พวกนี้ก็มีอายุอยู่ได้ไม่กี่ปี

เบาหวานเกิดจากอะไร

เบาหวานเป็นโรคที่ตับอ่อนเกิดความบกพร่องในการสร้างอินสุลิน (Insulin) หรือสร้างออกมาแล้วแต่ใช้งานไม่ได้ อินสุลินนี้เป็นฮอร์โมนชนิดหนึ่งซึ่งมีฤทธิ์ทำให้น้ำตาลในเลือด (Glucose) ลดลงสู่ปกติ คนปกติจะมีระดับน้ำตาลในเลือดประมาณ ๗๐—๑๒๐ มก. เปอร์เซ็นต์ตลอดเวลา ถ้าตับอ่อนทำงานปกติระดับน้ำตาลในเลือดจะอยู่ในเกณฑ์นี้ ถ้าตับอ่อนหย่อนสมรรถภาพน้ำตาลจะสูงกว่านี้ เรียกว่าเป็นเบาหวาน

สาเหตุของเบาหวาน

เบาหวานมีหลายสาเหตุ ที่สำคัญที่สุดคือ ทางกรรมพันธุ์และความอ้วน ผู้ที่มีทั้งบิดาและมารดาเป็นโรคเบาหวาน โอกาสที่ลูกจะเป็นเบาหวานมีสูงมาก แต่ก็ไม่จำเป็นว่าจะเป็นเบาหวานเสมอไป ถ้ามีแต่บิดาหรือมารดาฝ่ายเดียวเป็นเบาหวาน หรือมีแต่ลุง ป้า น้า อา เป็นเบาหวาน โอกาสเกิดเบาหวานในผู้นั้นก็ลดลง แต่ก็ยังมากกว่าผู้ที่ไม่มีญาติเป็นเบาหวานเลยความอ้วนเป็นสาเหตุที่สำคัญมากของเบาหวาน และเป็นสาเหตุเดียวที่อาจแก้ไขและทำให้เบาหวานหายขาดได้ ถ้าพบคนเป็นเบาหวานใหม่ ๆ และอ้วน การ

ลดน้ำหนักลงทำให้เบาหวานหายได้โดยไม่ต้องรักษาด้วยยา การลดน้ำหนักโดยการกินอาหารให้น้อย และออกกำลังกายบ้าง จึงเป็นวิธีรักษาที่ดีที่สุด สาเหตุอื่น ๆ ของเบาหวานได้แก่ ตับอ่อนอักเสบ การรับประทานยาบางอย่าง เช่น เพร็ดนิโซโลน (ซึ่งใช้เป็นยาแก้คัน รักษาหืด ไขข้ออักเสบ ยาทำให้อ้วน)

อุบัติการของเบาหวาน

เบาหวานเป็นโรคที่พบได้ทุกเพศ ทุกเชื้อชาติ พวกที่เกิดจากกรรมพันธุ์และอ้วนส่วนใหญ่มักเริ่มเป็นเมื่ออายุเกิน ๔๐ ปีแล้ว คนที่อายุน้อย ๆ ก็เป็นเบาหวานได้ส่วนใหญ่เกิดจากตับอ่อนอักเสบ พวกเบาหวานที่เริ่มเมื่ออายุน้อย มักจะมีอาการรุนแรงมากกว่า เบาหวานพบได้ประมาณ ๒ เปอร์เซ็นต์ของพลเมือง ดังนั้นจะมีคนไทยเป็นเบาหวานขณะนี้ ประมาณ ๑ ล้านคน เนื่องจาก ๘๐—๙๐ เปอร์เซ็นต์ ของผู้ป่วยจะมีอายุเกิน ๔๐ ปี ดังนั้นโอกาสที่คนอายุเกิน ๔๐ ปีขึ้นไป จะเป็นเบาหวานอาจถึง ๖—๑๐ เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากคนเรามีชีวิตยืนยาวขึ้นกว่าเมื่อก่อน คนเป็นโรคเบาหวานจึงมีมากขึ้นทุกวัน สาเหตุอีกอย่างหนึ่งก็คือ เบาหวานรักษาไม่หายขาด จึงมีแต่ผู้ป่วยเพิ่มขึ้นไม่มีลด นอกจากตายไปเท่านั้น

อาการของเบาหวาน

น้ำหนักตัวลดโดยไม่ทราบสาเหตุมักเป็นอาการแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคนอ้วนมาก ๆ อยู่ ๆ น้ำหนักตัวลดไป ๕—๑๐ กิโล ถ้าเป็นมากขึ้นจะมีอาการกระหายน้ำ ปัสสาวะบ่อย ปัสสาวะมีมดตอม อ่อนเพลีย ไม่มีแรง ตามัว รายที่เป็นเบาหวานรุนแรงร่างกายเสียน้ำมากจนถึงขั้นช๊อค บางครั้งมีหายใจหอบ เนื่องจากกรดมากในเส้นเลือดส่วนใหญ่เกิดเนื่องจากมีเชื้อโรค แทรกซ้อน ในรายที่เป็นน้อยจนถึงปานกลางอาจไม่มีอาการอะไรมาก พบโดยการเจาะเลือดตรวจเท่านั้น ในพวกนี้การวินิจฉัยมักจะช้ากว่าจะทราบว่าเป็นเบาหวาน มักจะมีโรคแทรกเกิดขึ้นทางไต ตา ประสาท ตลอดจนหลอดเลือดแข็งตามอวัยวะต่าง ๆ อาการทางไตแสดงโดยมีอาการบวมความดันเลือดสูง ทางตาอาจมีตามัวเป็นต้อกระจก ต้อหิน หรือถึงขั้นตาบอด ทางประสาทมักจะชาปลายมือ

ปลายเท้า บางครั้งปวดแสบปวดร้อนที่เท้า บางคนเล่าว่าเวลาเดินเหมือนเดินบนปุยนุ่น บางคนเป็นแผลที่เท้าแล้วหายช้า จึงทราบว่าเป็นเบาหวาน ในผู้หญิงอาจมีอาการคันช่องคลอดเป็นอาการนำ ส่วนใหญ่เกิดจากเชื้อรา นอกจากนี้ ผู้ป่วยที่มีผีตามตัวบ่อย ๆ หรือคันตามตัวโดยไม่ทราบสาเหตุ ก็อาจเป็นจากเบาหวานได้ อาการแสดงเนื่องจากหลอดเลือดแข็งและตีบตัน อาจพบได้ที่หัวใจ สมอง และเท้า ผู้ป่วยก็จะมาเรื่องโรคหัวใจขาดเลือดหล่อเลี้ยง ถ้าสมองขาดเลือดหล่อเลี้ยงจะทำให้เป็นอัมพาตครึ่งซีก ถ้าเป็นที่เท้าก็จะเกิดเป็นสีดำและเน่า อาจถึงขั้นต้องตัดเท้า

ทำไมต้องเจาะเลือดตรวจตอนเช้าก่อนอาหาร

ระดับน้ำตาลในเลือดต้องสูงเกินกว่า ๑๖๐—๑๘๐ มก. เปอร์เซ็นต์ จึงจะทำให้ไตขับน้ำตาลออกทางปัสสาวะได้ ดังนั้นในรายที่เบาหวานไม่รุนแรง การตรวจปัสสาวะอาจไม่พบน้ำตาล ต้องตรวจเลือดจึงจะทราบแน่นอน ระดับน้ำตาลในเลือดขึ้นลงอยู่ตลอดเวลาสัมพันธ์กับการกินอาหาร จะขึ้นสูงสุดประมาณหนึ่งชั่วโมงหลังอาหาร ต่ำสุดในตอนเช้าก่อนอาหารเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เวลาพูดถึงระดับน้ำตาลในเลือดเราจึงนิยมให้เจาะเลือดตอนเช้าก่อนอาหาร หลังจากไม่ทานน้ำและอาหารมา ๘—๑๒ ชม. ในรายที่เป็นมากการตรวจน้ำตาลในปัสสาวะก็จะทราบได้ว่าเป็นเบาหวาน

ทำไมต้องรักษาเบาหวาน

ตามที่กล่าวมาแล้ว ผู้ป่วยที่เบาหวานเป็นมาก มักจะมีอาการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัสสาวะจะมาก อ่อนเพลีย ผอมลง จึงจำต้องรักษาเพื่อแก้ไขอาการเหล่านี้ก่อนจะถึงขั้นหมดสติ ในผู้ป่วยที่เป็นน้อยจนถึงปานกลาง อาการแสดงมักจะไม่มากนัก แต่เราก็ต้องรักษาให้ระดับน้ำตาลในเลือดเป็นปกติ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ เช่น ทางตา ไต สมอง ประสาท หัวใจ เชื้อโรคในที่ต่าง ๆ ในผู้ป่วยที่รักษาควบคุมเบาหวานได้ดี โรคแทรกซ้อนเหล่านี้จะไม่เกิดหรือเกิดก็ช้ามาก อาจตายด้วยโรคอื่นไปก่อน ส่วนในพวกที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ดี โรคแทรกซ้อนเหล่านี้จะเกิดขึ้นในเวลา ๕—๑๐ ปี ที่สำคัญคือ โรคแทรกซ้อนพวกนี้มักจะรักษาไม่หาย ได้แต่หยุดยั้งไม่ให้เป็นมาก

ขึ้นเท่านั้น ผู้ป่วยเบาหวานที่เริ่มเป็นและอาการไม่มากนักจึงควรสังวรณ์ถึงโรคแทรกเหล่านี้ให้ดี เหตุผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ต้องป้องกันโรคแทรกซ้อนคือผู้ป่วยเบาหวานส่วนใหญ่มักจะเสียชีวิตเนื่องจากโรคแทรกทางหัวใจ ไต สมอง และโรคติดเชื้อไม่ใช่จากโรคเบาหวานเอง แต่การรักษาเบาหวานเป็นการป้องกันโรคแทรกซ้อนเหล่านี้

การรักษา

หัวใจของการรักษาเบาหวานคือ การควบคุมอาหารและการลดน้ำหนักตัวให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ ในคนที่ไม่อ้วนไม่จำเป็นต้องลดอาหาร ลดน้ำหนัก แต่ควรที่จะทราบว่าอาหารประเภทใดที่ต้องห้าม (แสลง) ในผู้ป่วยเบาหวาน วิธีจำง่าย ๆ คือ

ก. อาการทุกอย่างที่มีรสหวานและทำจากน้ำตาลห้ามรับประทาน เช่น ขนมหวาน นมข้นหวาน น้ำอัดลม ผลไม้ที่หวานจัด (เช่น ทุเรียน ลำไย ลิ้นจี่ ฯลฯ)

ข. อาหารที่รับประทานได้มาก คือ ประเภทผัก ผลไม้ที่ไม่หวานมาก (เช่น) มะม่วงดิบ ฝรั่งดิบ พุดซา ฯลฯ) อาหารประเภทเนื้อสัตว์ทุกชนิด เช่น ปลา หมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปู เนื้อ

ค. อาหารประเภทที่รับประทานได้พอสมควร (พออิ่ม) คือประเภทแป้ง เช่น ข้าว ก๋วยเตี๋ยว ขนมปัง วุ้นเส้น

ง. อาหารประเภทไขมันควรรับประทานพอควรและควรใช้น้ำมันจากพืชในรายที่มีไขมันในเลือดสูงด้วยอาจต้องจำกัดอาหารประเภทไขมัน

จ. น้ำทุกชนิดที่ไม่หวานรับประทานได้เช่น น้ำโซดา น้ำชา

ฉ. ผลไม้ที่หวานไม่มากรับประทานได้พอควร เช่น ส้ม (วันละ ๒ ผล) เงาะ (วันละ ๕—๑๐ ผล)

ช. ถ้าต้องการกินของที่มีรสหวาน ควรใช้น้ำตาลเทียม (Saccharin) แทนน้ำตาล พวกนี้มีรสหวานแต่ไม่ใช่น้ำตาล

ถ้าควบคุมอาหารแล้วระดับน้ำตาลในเลือดยังไม่ลด แพทย์ก็จะสั่งให้รับประทานยาลดน้ำตาลในเลือด จำนวนยาจะมากน้อยแล้วแต่ความรุนแรง หลังจากนั้นจะมีการปรับยาตามระดับน้ำตาลในเลือดเป็นระยะ ๆ ข้อควรจำคือ แม้จะใช้ยารักษา

เบาหวานอยู่ อาหารก็ยังต้องควบคุม แพทย์จะไม่สามารถคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้แม้ว่ากินยาอยู่ ถ้าคนไข้ไม่คุมอาหารด้วย การกินของหวานแล้วเพิ่มยาเอาจะไม่มีวันได้ผล ในรายที่รับประทานยาเม็ดไม่ได้ผลจำเป็นต้องฉีดอินสุลิน ส่วนใหญ่ฉีดยาวันละ ๑ ครั้งตอนเช้าทุกวัน จำนวนยาแล้วแต่ระดับน้ำตาลในเลือด และการตอบสนองต่อยา ส่วนใหญ่มักเป็นผู้ป่วยที่เริ่มเป็นเบาหวานตั้งแต่อายุน้อย หรือในรายที่เป็นเบาหวานมานานเกิน ๑๐ ปีแล้ว ผู้ป่วยหรือญาติที่อยู่บ้านเดียวกับผู้ป่วยควรจะเป็นผู้ฉีดอินสุลินเอง โดยครั้งแรกหัดจากแพทย์หรือพยาบาลที่ทำการรักษา ควรไปพบแพทย์เป็นระยะ ๆ ตามนัด เป็นการไม่สะดวกอย่างยิ่งที่จะเดินทางไปหาแพทย์เพื่อฉีดยาทุกเช้า

ผลของการรักษา

ถ้าสามารถควบคุมให้ระดับน้ำตาลในเลือดเป็นปกติ ผู้นั้นก็จะเหมือนคนปกติทุกอย่างขอเน้นอีกครั้งหนึ่งว่า โรคเบาหวานรักษาไม่หายขาด ถึงดีขึ้นก็ยังต้องรักษาต่อไป อย่างน้อยที่สุดก็ต้องควบคุมอาหาร ซึ่งถือว่าเป็นการรักษาอย่างหนึ่งที่มักจะมองข้ามไป

ที่นี่...ตอบทุกปัญหา

เป็นบทความที่คัดมาจาก "แสงสูญ" หนังสือเผยแพร่
สัจธรรมของมูลนิธิธรรมสันติ เล่มที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๒๓

■ **ศ. โกไศยานนท์**

ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน

ได้อ่าน **สัตถุสาส์น แสงสูญ** เล่มที่ 2 ที่ส่งไปให้แล้ว เป็นหนังสือที่ดีมากตลอดเล่มไม่มีสิ่งไม่ดีเจือปนเลย ไม่ว่าในทางใด ๆ ไม่เคยเจอหนังสือแบบนี้มาก่อนเลย เป็นหนังสือเผยแพร่สัจธรรมที่ดีที่สุด อ่านง่าย เข้าใจง่าย จะนำเอาความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น......

■ **ตอบ :** นั่นเป็นสำนวน **คำชม** กระทัดรัด และสั้น แต่รอบถ้วนกว้างลึก หมดเสร็จในตัว เราจึงเลือกมาลงเป็น *ตัวแทน* หรือเป็น *ตัวอย่าง* ของคำชมทั้งหลายอื่น ๆ

เราได้รับจดหมาย ต้อนรับ ต้องการ ชื่นชอบ จากผู้ที่เห็นในคุณค่า ซึ่งนับเป็นจดหมายชมมากมายก่ายกองเป็นร้อย ๆ ฉบับ แต่มีจดหมาย **เห็นค้านแย้ง หรือ ติติง** ไม่ถึงสิบฉบับ นอกนั้น ก็เป็นจดหมายคำถามข้อสงสัยตรง ๆ และจดหมายที่เป็นคำแนะนำแง่ต่าง ๆ ซึ่งก็มีมากกว่าจดหมายค้านแย้งติติง

ที่เรานำเอาเนื้อความ สำนวนโวหาร **คำชม** ของท่านผู้ว่าราชการ ฯ นี้ มาลง ก็เพราะเราเห็นว่า ท่านทำได้สั้น ๆ กระทัดรัดดีกว่ารายอื่น ๆ ทั้งหมด

และ *ที่สำคัญ* ก็คือ เรารู้สึกว่า **คำชม** นี้ *เห็นตรงกัน* กับที่ชาวเราผู้ทำหนังสือ "แสงสูญ" เห็นกันอยู่ จึงนำมาลงเพื่อยืนยันไว้เป็นตัวอย่าง (*เพราะมีคำชมของผู้อ่านอื่น ๆ ที่*

เห็นตรงกันแบบนี้ มากหลายเป็นร้อย ๆ ดังกล่าวแล้ว แต่จะขอนำลงเพียงฉบับเดียว จึงเรียกว่า ตัวอย่าง หรือ ตัวแทน) ต่อจากนี้ไป จะนำจดหมายที่ **เห็นไม่ตรงกับที่เราเห็น หรือ ที่ติติง ลงให้อ่าน**ดูเท่าที่พอลงได้ [*นักทฤษฎี หรือผู้รู้ผู้เรียนมากก็อย่าเพิ่งรีบไปหยิบเอา กาลามสูตร ข้อที่ว่า "ไม่ให้เชื่อเพียงเพราะชอบใจที่ตรงกับความเห็น (ลัทธิ) ของตน" มาตีโต้ตีแย้งก่อนล่ะ*]

■ นางชูพรรณี ไกรศรีวรรธนะ

ครูใหญ่ ร.ร. วัดเกาะสุวรรณาราม เขตบางเขน กรุงเทพ ฯ

......ดิฉันอยากให้ **แสงสูญ** สะอาดหมดจดเหมือนชื่อ จึงใคร่ขอ **ติง** เรื่องภาพต่าง ๆ ที่นำมาลง ซึ่งเป็นภาพของ พระภิกษุ ซึ่งทำพิธีต่าง ๆ ผิดจากสงฆ์ธรรมดา อาทิ การไล่ผีออกจากตัวเด็กหญิง ดิฉันอยากจะขอเรียนตามตรงว่า **ไม่อยากให้นำภาพเหล่านี้มาลง** ทั้งนี้เพราะ

1. เปรียบเสมือน **วิจารณ์สมณเพศด้วยการลงภาพเปิดโปงความไม่ดี** ซึ่งข้าพเจ้าถือว่าก็ครองผ้าเหลืองเหมือนกัน ข้าพเจ้าไม่ชอบใจที่ทุกครั้งพบภาพนี้ในหน้าหนังสือพิมพ์เช่นกัน เราควรหาทางแก้ไขด้วยวิธีการอื่น ดีกว่าเอาภาพมาประจาน

2. เป็นจุดโจมตีของฝ่ายตรงข้าม ที่กำลังมองมูลนิธิธรรมสันติอยู่ อาจจะคิดว่า ***ไหนบริสุทธิ์นัก เข้าใจ รู้ซึ้งถึงพระธรรมนัก ทำไมยังมีการว่า หรือ ยกอุทาหรณ์ หรือเห็นความผิดของผู้อื่น*** ตามปกติแล้ว ผู้มีใจบริสุทธิ์ ย่อมจะมองเลยผ่านไป สำหรับสิ่งเหล่านี้ย่อมจะหาวิธีแก้ไขด้วยวิธีการที่ละเอียดอ่อนกว่านี้

ควรจะลงแต่เฉพาะภาพ การกระทำที่ถูกที่ควร ที่สงฆ์ควรปฏิบัติ ให้บ่อย ๆ และ **หนาตาเข้า** อย่างที่ลงในภาพหน้า 29 ภาพล่าง *"หนึ่งในจำนวน พระภิกษุ ที่มีสมณภาพ"* ก็จะทำให้ประชาชน เกิดนึกเปรียบเทียบเอาเอง, ดีกว่าที่เราจะชี้แนะให้ดู เป็นการย้ำความผิดของสงฆ์ ซึ่งเป็นพวกเดียวกัน ถ้าทางคณะจัดทำจะปฏิบัติตาม, คิดว่า—จุดบกพร่อง ที่อาจจะถูกโจมตีจากฝ่ายตรงข้าม มีน้อย หรือแทบไม่มี.........

คุณจักรยุทธ์ แซ่จัง

๔๐๙ ซอยอมรพันธ์ ๔ ถ. วิภาวดีฯ บางเขน ก.ท. ๙

......ได้อ่านเจอบทความของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ในทำนองโจมตีชาวคณะท่าน และชาวคณะท่านก็ได้มี จ.ม. ตอบไปยังคึกฤทธิ์ ในทำนองแก้กัน ซึ่งความเห็นของผมนั้น เป็นการไม่ควรอย่างยิ่ง เพราะ *เป็นการใช้สงครามหมึกกัน* พระท่านเคยพูดไว้ว่า **ถ้าหากเราเห็นว่าสิ่งที่กระทำลงไปนั้น เป็นการถูกแล้ว ดีแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องไปไหวหวั่นต่อคำกล่าวหานินทาของผู้อื่น เพราะเราได้ทำสิ่งที่ดีแล้ว จริงแล้ว ควรแก่การกระทำลงไป จึงได้ทำไป แต่เป็นเพราะเหตุใด ทางชาวคณะจึงต้องไปไหวหวั่นต่อบทความโจมตีเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นเล่าครับ** ถ้าหากความเห็นของผมจะเป็นการมากไป ก็ต้องขออภัย มา ณ ที่นี่ด้วย

คุณวิโรจน์ พรหมวนิช

อยุธยา

......แล้วที่ติดใจ ก็คือ บทความที่เขียนพาดพิง ถึง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผมว่าไม่น่าจะพาดพิงไปถึงท่าน......

นายวัลลภ รุ่งแก้ว

กองโรงงาน รง. ๗ แผนกงานผลิต, กรมชลประทานฯ อ. ปากเกร็ด จ. นนทบุรี

......จากการได้อ่านหนังสือ——แต่เพียง——เพียงบางส่วน เกือบทุกครั้งที่ข้าฯ น้อยหยิบหนังสือออกมาเพื่อจะอ่าน นับว่า ต้องอดทนต่อความรู้สึกกดดันภายในอยู่มาก ต้องสู้ฝืนอารมณ์ ด้วยเกิดความกลัว......กลัว......กลัวจริง ๆ กลัวความรู้สึกสับสน อลหม่าน อันบอก-ไม่ถูก จนเกิดความสะเทือนใจรุนแรง......มองเห็นโลกอยุติธรรม รู้สึกโลกอันสว่างไสวพลันมืดบอดลง——ไม่น่าอยู่ ไม่น่าเป็น ไม่น่าคบ เน่าเหม็น เกิดความโกรธ เกลียด กลัว ฟุ้งซ่าน หวาดวิตก เห็นแต่ ความเลวร้าย ห่อเหี่ยว สังเวชใจ ไม่เข้าใจ จนหาความสุขไม่ได้ บางครั้งเกิดความเครียดทางสมอง รู้สึกข้าฯ น้อยกำลังร้องไห้ แต่มีพวกท่านยิ้มเยาะ จนแทบไม่อยากจะสัมผัสกับความรู้สึกอันแสนหนัก อ้างว้าง......สุดทานทน เช่นนั้น อีกได้...!

ข้า ฯ น้อย คิดว่า **อาจเป็นด้วย...... ข้า ฯ น้อยต่ำต้อยโง่เขลาอยู่ ปัญญาด้อยอยู่ จนตามไม่ทัน – – จนไม่สามารถตัดสินลงไปได้ว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด... ฝ่ายไหนตรง...ฝ่ายไหนไม่ตรง** ทำไมนะ ทำไมจะต้องขัดแย้งกัน สงครามทั้งภายนอกและภายในใจ ทำไมจึงจะเกิดสันติสุข ทำไมต้องมีขวามีซ้าย ทำไมมนุษย์ไม่ถือเอาความกลางเป็นทางตรง ทำไมจะต้องถีบหนี หาความเป็นตัวของตัวเอง จนเกิดช่องว่างระหว่างปัญญา อันเป็นปัญหา จนกลายเป็นถือตัว ถือตน ถือพรรค ถือพวก แสวงหาความแปลกใหม่ จนข้า ฯ น้อยตามไม่ทัน เพื่อหาค่าแห่งความสะใจ ความสนใจ เหมือนประหนึ่ง การโฆษณา เพื่อเรียกร้องดึงดูดนักทัศนาจร แบบเดียวกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จนคล้าย ๆ กับเป็นการยั่วยุมอมเมา และย้อมใจ แม้โดยจริงใจ แม้โดยตามโบราณธรรมชาติที่มีอยู่จริง อันน่าชื่นชมโดยไม่ต้องนำวัตถุ หรือสิ่งใหม่ ๆ สอดใส่ เพื่อชักชวน มันก็เป็นของดีของงามอยู่ในตัวเองแล้ว

อารมณ์ข้า ฯ น้อย จึงไม่มีพลังพอที่จะไม่รู้สึกขัดแย้ง บางครั้ง เห็นชอบ และบางครั้ง ไม่เห็นชอบ บางครั้ง เห็นตาม บางครั้ง ไม่เห็นตาม บางครั้งแน่ใจ บางครั้งไม่แน่ใจ บางครั้งเชื่อครึ่ง บางครั้งไม่เชื่อครึ่ง บางครั้งชื่นชม และบางครั้งท้วงติงในใจ เช่น *ในกรณีที่พิมพ์ภาพ มีรูปที่มีภาพพระ ที่ตกเครื่องบิน ยิ่งเขียนบรรยายว่า "หนึ่งในจำนวนพระภิกษุที่มรณภาพ" และเปรียบเทียบอีก ภาพตรงข้ามเป็นรูปพระสงฆ์กลุ่มท่าน คณะท่าน มิใช่คณะอื่นกลุ่มอื่น ซึ่งเขียนบรรยายภาพว่า "หนึ่งในจำนวนพระภิกษุที่มีสมณภาพ"* ดูแล้วรู้สึก **แม้จะไม่ตรง ๆ แต่ก็คล้ายกับว่า......เป็นการยกตนข่มท่าน เหยียดหยามผู้ที่มีปัญญาลึกซึ้งน้อยกว่า...... และอีกประการหนึ่ง น่าที่จะอโหสิกรรม กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว..... มากกว่าที่จะนำมาฆ่าอีกครั้ง ด้วยทางวาจา...... สมควรแผ่เมตตาธรรมอันไพศาลนั่นแหละเหมาะกว่า**

ข้า ฯ น้อยคิดว่า ข้อเขียนของข้า ฯ น้อยคงจะไม่ทำให้กลายเป็นว่า ข้า ฯ น้อยเป็นฝ่ายตรงข้ามไปนะพระคุณเจ้า... หามิได้ ข้า ฯ น้อยหาได้กล่าวโจมตีด้วยมีเจตนาร้ายต่อคณะผู้จัดทำ ข้า ฯ น้อยเห็นชอบด้วยทุกประการ ในอันที่พึงต่อการที่จะทำพระนิพพานให้แจ้ง ...ซึ่งเป็นภาระเป็นของยาก ข้า ฯ น้อยตั้งจิตเสมอว่า จะสนับสนุนธรรมะของพระพุทธเจ้าในทุกวาระโอกาสตามสติกำลังของข้า ฯ น้อย

ที่ข้า ฯ น้อยติงมานี้ เพียงแต่อยากให้บริสุทธิ์ปราศจากมลทิน และอยากให้หนังสือที่จัดทำขึ้น มีชนิดที่อ่านแล้ว เป็นบ่อเกิดแห่งความสบายใจ นุ่มนวลกว่านี้ เบาใจ ปลอบใจ เข้าใจง่าย ๆ ไม่ก้าวร้าว ถือหยิ่งในความถูกต้อง จนรู้สึกเหมือนหนึ่งมานะถือดี เกิดช่องโหว่ ทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนเอาได้ **สมควรเป็นข้อเขียนที่อ่านแล้ว เกิดความรัก ความสงสาร เห็นใจ รักมนุษย์ รักสัตว์ รักธรรมชาติ ซึ่งแทรกเจืออยู่ด้วยความสว่างแห่งสัจธรรม ซึ่งสามารถเลือกเอาได้แต่เฉพาะส่วนดีส่วนเดียว......**

■ **ตอบ :** ก่อนอื่น ต้องขอบพระคุณด้วยความจริงใจ ต่อจดหมายของคุณ ๆ ทุกคน รวมทั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์ทุก ๆ ครั้ง ที่วิจารณ์เรา *(ของใครใดก็ตาม ที่วิพากษ์วิจารณ์เราด้วยซื่อ ๆ ตรง ๆ ทั้งโดยอ้อม ที่เราไม่มีโอกาสได้รับรู้ ทั้งของ คุณแมน มาลัย แห่ง น.ส.พ. ''บางกอก'' รายสัปดาห์)* ที่คุณ ๆ ต่าง **มีน้ำใจ** แสดง **ความเห็นอันไม่ตรงกัน** กับทางคณะชาวเราผู้ทำหนังสือ "แสงสูญ" นี้เห็น และ **กล้าติติง ติเตียน** การกระทำของเราออกมาให้เรารู้เราทราบตรง ๆ

อย่างนี้สิ จึงชื่อว่า มิตร แท้ — — ว่า ไมตรี แท้ เพราะ มี **"ความจริงใจ" ต่อกัน** เมื่อรู้สึกอย่างไรแล้วจริง ๆ ก็บอกกันออกมาตรง ๆ **ด้วยสติ สัมปชัญญะปัญญาที่ตนมี ตาม** ***ศิลปะ*** **ที่ตนสามารถแสดงออก** ***ไม่อำพราง ไม่กลับกลอก ไม่บิดพลิ้ว ไม่เสแสร้ง แม้จะยังมีความเห็นผิดเห็นถูกอย่างไรอยู่ก็ตามเถิด***

ยิ่งเป็นลักษณะที่ ทั้ง ๆ ที่คุณ ๆ เองก็ **รู้อยู่แท้ ๆ** ว่า *คำพูด หรือ ข้อเขียนของคุณนี้ เป็นการติเตียน เป็นการแสดงออกว่า ไม่เห็นด้วย ไม่น่าจะทำกันอย่างนี้* **คุณก็ยังพยายามทำด้วยความตั้งใจดี**

หรือ ยิ่งเป็นลักษณะที่ แม้คุณจะรู้แจ้งชัดตัดสินอยู่ในใจอยู่โต้ง ๆ ว่า ที่คณะชาวเราทำอยู่นี้ ผิดแท้ ๆ เห็นที่เราทำอยู่นี่ว่า ร้าย ว่า แรงเกินขนาดแล้ว

แต่คุณก็ยังอุตส่าห์ไม่ชิง (รีบ) ชังไปก่อน ไม่รังเกียจตัดรอนไปเลย หรือไม่เกรง ไม่ขยาด ไม่กลัว และไม่สะอิดสะเอียน

ยังอุตส่าห์พยายาม ไม่ปิดบัง ความรู้สึกแท้ของคุณเองเสีย *แล้วแกล้งพูดกลับกลอก* **เป็นการเอาอกเอาใจกันไปอย่างประมาท ๆ**

ยังอุตส่าห์ **ไม่บิดพลิ้ว ไม่เสแสร้ง** ปุโลปุเลโมเม...... "ไม่ดี" ก็แกล้งว่า "ดี" ส่ง ๆ ไปอย่างมักง่าย

เหมือนอย่างคนทั้งหลาย ส่วนใหญ่ในสังคม ที่ชอบทำกันอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง ทุกวันนี้

และหรือ ไม่ด่า ไม่พูด ไม่เขียนออกมาด้วยใจที่มีความโกรธ ความแค้น ความชิงชังอย่างชัด ๆ

ซึ่งการกระทำแบบบิดบัง ความเห็นความรู้สึกแท้เสีย แล้วแกล้งพูดกลับกลอกเอาใจกันไปอย่างประมาท ๆ หรือ เสแสร้งปุโลปุเลโมเม "ไม่ดี" ก็แกล้งว่า "ดี" ส่ง ๆ ไปอย่างมักง่าย นี่แหละ **มันทำให้คนในสังคมมากหลาย กลายเป็น "คนหลงผิด" หรือ "หลงตายใจ" ในสิ่งที่...แท้จริงแล้ว ก็เห็น ๆ กัน หรือรู้สึกกันอยู่ว่า ผิด ว่าไม่ดี ว่าไม่งาม แต่** *กลับกลอก* **บอกกัน** *(ส่ง ๆ ไปอย่างมักง่ายนั่นเอง)* **ว่าถูก ว่าดี ว่างามไปเสียนี่!** แล้วก็เรียก การกระทำอันไม่จริงแท้ "ไม่จริงใจ" นี้ ว่า "มารยาท" *(ซึ่งแท้ ๆ ก็คือมรดกของ "มารยา")*

เพราะฉะนั้น เท่าที่เราได้ดูจากจดหมายชมหลากหลายฉบับ เราก็เห็นฉบับของท่านผู้ว่าราชการ ฯ ที่ได้นำลงให้อ่านมาแล้วข้างต้นนั้น นั่นเอง รู้สึกว่า จริงจัง มั่นคง หนักแน่น คมชัด จึงเลือกออกมาเป็นตัวอย่างดังกล่าวแล้ว

และบัดนี้ เมื่อท่านผู้ว่าราชการ ฯ ได้อ่านพบรายละเอียด ซึ่งชี้ลึกชัดลงไปอีกหลายนัย ตามที่ได้อธิบายมาแล้วตลอดนั้น ท่านก็จะได้รู้เพิ่มเติมเองแหละ ว่าท่านได้ คลายปัญหา อะไรลึก ๆ ขึ้นไปอีกกว่าที่นึกว่า ได้รู้ ได้เข้าใจ ได้มั่นใจเพียงพอแล้ว ใน **ความรู้สึก** ที่เป็น *ความจริงแห่งความจริง (สัจธรรม)* อันได้แสดงออกมาตามเนื้อหาแห่งจดหมายของตนนั้น แท้ ๆ แล้ว แค่ใด ๆ อีกหรือไม่......?

คำตอบ ตั้งแต่ต้นมาจนบรรทัดนี้ จึงเป็น **คำตอบปัญหา** ให้กับจดหมายที่เขียนชมมาทุก ๆ ฉบับ แม้แต่ของท่านผู้ว่าราชการ ฯ นั้น อีกโสตหนึ่งด้วย

สำหรับผู้รู้สึก เห็นตรงกัน กับเราชาวคณะผู้ทำ "แสงสูญ" แล้วก็แสดงความชมเชยชื่นชอบมาเยอะแยะด้วย *ความจริงใจ* นั้น ก็แน่นอนล่ะ ก็คือ มิตร คือ ไมตรี แน่ๆ อยู่แล้ว

แต่ระวังเถิด ! ผู้ที่ชมด้วย *ความไม่จริงใจ* กล่าวคือ ทำเป็นชื่นชอบด้วย *ความไม่ตรงกับความรู้สึกจริง ๆ ที่เกิดอยู่ของตน* นั่นต่างหาก คือผู้ยังมี *ความหลอก* ให้ผู้อื่น **"หลงผิด"** หรือ **"หลงตายใจ"**

ฉะนั้นจึงยังไม่ตรงกับคำว่า *มิตร* แท้ คำว่า *ไมตรี* แท้ดอกนะ!! เพราะ*ยังเป็น "มารยา" ที่ผู้นั้น ๆ อำพราง ๆ ไว้อยู่* มันเป็น **ค่านิยมที่แพร่หลาย** และเป็น **ความมักง่าย** กันจริง ๆ *ที่มีอยู่จริงในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้* แต่ทว่ามันได้ทำลายสังคมมนุษย์ อยู่แทบจะทุกเฮือกหายใจ มามากกว่ามากแล้ว อย่างแสน-สาหัส มันเป็น *ความมักง่ายที่บาดคม*

ด้วยเหตุเพียงแค่นี้ ๆ แหละ ใครเห็นโทษภัยของมันบ้างเอ่ย........?

นี้เป็นปม "ปัญหาสังคม" ที่ต้องแก้ไขอย่างสำคัญยิ่งบทหนึ่งที่เราขอเสนอต่อผู้หวังดีกับมวลมนุษยชาติทั้งปวง

เอาล่ะ.........เมื่อได้พูดถึงสิ่งส่วนที่พอจะรู้เค้าโครงกันก่อน มารอบหนึ่งแล้ว ต่อไปก็พูดถึง "ความเห็น" ที่จะต้องทำความเข้าใจกัน เป็นประเด็น ๆ ไป

คุณชูพรรณี ไกรศรีวรรธนะ เห็นว่า ไม่อยากให้นำภาพ *พระภิกษุทำการไล่ผีออกจากตัวเด็กหญิง* มาลงพิมพ์เผยแผ่ เพราะเห็นว่า "....*เปรียบเสมือนวิจารณ์สมณเพศด้วยการลงภาพเปิดโปงความไม่ดี ซึ่งข้าพเจ้าถือว่า* ก็ครองผ้าเหลืองเหมือนกัน.........*เราควรหาทางแก้ไขด้วยวิธีการอื่น*"

ขอตอบว่า...... สมเด็จพ่อ คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้น ทรงรังเกียจ "ความเน่าใน" [*อันคือ การปกปิดหมักหมมความชั่วเลวของเรา ๆ ไว้ จนเสียหายร้ายแรงกระทั่งที่สุด มันจะเหม็นออกมาเอง เพราะมันระเบิด หรือมันเกินที่จะปิดอยู่*] ยิ่งนัก

ก็ที่ ครองผ้าจีวรเหมือนกัน นี่แหละ แต่ทำ "ไม่ดี" ทำ "ไม่ถูก" มันก็ไม่เหมือนกันแล้ว แล้วก็พาหมู่พาพวกเน่ากันใหญ่ เพราะมีตัวไม่ดี ไม่ถูกเน่าอยู่ข้างใน ดังนั้น ก็ต้องชี้กันท้วงกันให้รู้บ้าง ว่า นั่นมันเลยมันเกินแล้วนะ ! นั่นมันออกนอกเรื่อง หรือมันแปลงมันปลอมแล้วนะ ! นั่นไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัยแล้วนะ ! นั่นมันเกินงามไปแล้วนะ ! ฯลฯ จะได้ไม่พาลพาให้หมู่ผู้ "ถูก" (ผู้ไม่ผิด) พลอยเสียหายเน่าไปด้วย

เปิดเสียบ้าง ใคร ๆ จะได้รู้ว่า เป็นเรื่องผิดส่วนตัว จะได้ลงโทษแต่เฉพาะส่วนบุคคล ไม่เหมารวมไปถึงหมู่ เป็นการป้องกันหมู่ไม่ ให้เสียไปด้วย เป็นการช่วยเจ้าตัวเขาด้วยในตัว ถ้าเขาแก้ ไขตนไหว หรือ จะแก้ไขตน

เพราะฉะนั้น เมื่อมีเหตุมีปัจจัยอันสมควรแล้ว เมื่อเป็นโอกาสอันเหมาะดีแล้ว *เช่น ที่เราทำนี้ นี่—ก็สมควรแล้ว เพราะเอาที่เขาเปิดโปง ลือลั่น โพนทะนา เป็นสาธารณะกันมาแล้ว ถือว่า มันขนาดกลิ่นโฉ่ระเบิดออกมาจนเกินจะปิดกันแล้ว เรามิได้ทำเกินเลยอะไร เอาจากที่เขาพิมพ์แล้ว เผยแพร่แล้ว มาชี้ซ้ำ ชี้ซ้อนลงไป* เมื่อถึงคราวควร ถึงขั้นวิจารณ์กันจริง ๆ บ้าง ก็ต้องทำเปิดเผยให้เห็นเนื้อใน (โปง) กันบ้าง ก็ต้องทำ *(ซึ่งบาง "เนื้อเน่า" นั้น อยู่ลึกจัง !)* เป็นการเปิดชี้ฉีกชี้ **จุดชัดกันให้ชัด** "ไม่ดี" ก็คือ ไม่ดี และนั้นคือ เรื่องนี้—คนนี้—เฉพาะส่วนนี้ เป็นประเด็น ๆ ไป ไม่ใช่ทั้งหมด ไม่ใช่ตีขลุม เหมาเข่งตะพึด ซึ่งต้องยอมรับความจริงว่า สิ่งส่วนที่ไม่ดี ก็มี ส่วน "ดี" ก็คือ ดี และ นั้นคือ เรื่องนี้—คนนี้—เฉพาะส่วนนี้ ซึ่งก็ยังมี อันไม่ใช่คนนั้น—ส่วนนั้น—เรื่องนั้น—หมู่นั้น—แบบนั้น.........

ต้องตีแตก ต้องแจกแจง แบ่งแยก ให้กระจะกระจ่างชัด ๆ เจน ๆ มิใช่กลบ ๆ เกลื่อน ๆ ไว้เรื่อย

นี่ก็เป็น ทางแก้ไขปรับปรุง "วิธีการ" หนึ่ง คือ *หนึ่งในอื่น ๆ อีกหลายวิธี* ซึ่งเราได้พิจารณาแล้วว่า สมควร..... เราจะช่วยกัน **"ทั้งปลูกยั้ง ทั้งถางดาย"** จึงจะได้ประโยชน์สูง ได้ผลเร็ว เอาแต่ปลูกเอาแต่ยั้งไปตะพึด ไม่ถาง ไม่ดาย สิ่งที่ควรถางควรดายเลยนั้น [*อันเป็นความเห็นของ คุณชูพรรณี กับของอีกหลาย ๆ ท่านที่เป็นเจ้าของ จ.ม. ติง นั่นแหละ*

โดยเฉพาะ คุณวัลลภ รุ่งแก้ว] เราเห็นว่า ไม่ถูกต้องด้วยซ้ำ เพราะบางอย่าง ไม่ถาง ไม่ดาย ก่อนนั้น จะปลูกไม่ได้ ฝังไม่ลงเลย แม้การปลูกได้แล้ว ก็ยังต้องถางต้องดายอยู่อีกเสมอ ๆ ด้วยซ้ำ คุณชูพรรณีเป็นครู น่าจะซาบซึ้งในนัยะประเด็นนี้ดี

ข้อสำคัญ นั้น อยู่ที่ ต้องพิจารณาสิ่งที่ "ทำ" อย่างละเอียดลึกซึ้งและควบคุมกำหนดประมาณด้วยสัปปุริสธรรม ๗ เสมอ ๆ ให้สมเหมาะ สมควร ดีสมส่วนจริง ๆ เท่านั้น

การนำภาพมาประกอบ บ้าง เขียนเนื้อความต่าง ๆ ประกอบเชิงนั้น แบบนี้ บ้าง และอื่น ๆ ในหนังสือ "แสงสูญ" นี้ นั้น ล้วนเป็นศิลปะแห่งการสื่อสารสัจจะอย่างหนึ่ง จริง ๆ อย่าเพิ่งนึกกลัวนึกเกรงจนเกินการเลย *(โดยเฉพาะ คุณวัลลภ รุ่งแก้ว ขอให้พยายามทำใจแข็ง ๆ และตั้งใจดี ๆ ทำความเข้าใจให้ชัด ๆ อย่าสับสน อย่าสงสาร หรือ เอียงไปข้างต้องเอาใจคนผิดเกินไปนัก)*

ที่คุณชูพรรณี กลัวว่า การกระทำนี้ จะ *"เป็นจุดโจมตีของฝ่ายตรงข้ามที่กำลังมองมูลนิธิธรรมสันติอยู่..."* นั้น ประเด็นนี้ ชาวเรายิ่งเห็นว่า **ดีเสียอีก** ที่คนกลางหรือคนอื่นทั่ว ๆ ไป **จะได้รู้ ได้เห็น "การโจมตี" ของฝ่ายที่โจมตีเรา** นั้น ว่า เขาโจมตีเรา ผิด ๆ เขาเข้าข้างคนผิด หรือ ฝ่ายที่โจมตีเรานั้น เขาโจมตีเรา ถูกแล้วเขาเข้าข้างคนถูก เรานั้นแหละผิดจริง ๆ ต่างจาก **ความจริง (สัจธรรม) ก็จะได้ปรากฏ** *[ระวังแต่ คุณเถอะ ! ขณะนี้เดี๋ยวคุณจะกลายเป็นกำลังช่วยกลบ ช่วยเกลื่อน ช่วยป้อง ช่วยปิด "ความผิด" (ความเน่า) ให้แก่คนผิดเสียล่ะ ที่จริงนั้น เราก็รู้อยู่ว่า คุณไม่มีเจตนาจะเป็นเช่นนั้นหรอก ! แต่* **"ผลพลอย"** *มันเป็นได้จริง ๆ นะ ! จะบอกให้ จึงต้องระวังบ้าง]*

ถ้าแม้นว่า ชาวเราติเตียน "คนผิด" (ที่ผิดจริง) อยู่แท้ ๆ *[ซึ่งคุณก็เห็นด้วยอยู่แล้วว่า เรากำลังติ "คนผิด" ถูกต้องอยู่ด้วย]* แต่แล้ว — — ฝ่ายที่โจมตีเรานั้น เมื่อเห็นเราติเตียน "คนผิด" ก็ต่อต้าน ค้านแย้ง ต่อสู้โจมตีเรา โดยป้องกันไม่ให้เราไปติเตียน "คนผิด" คนกลาง หรือคนอื่นทั่ว ๆ ไป เขาก็จะได้รู้ ว่า **ฝ่ายที่โจมตีเรานั้น เป็นพวกเดียวกันกับ "คนผิด"**

การต่อต้านค้านแย้ง หรือ การต่อสู้ เพื่อช่วยเหลือ เพื่อป้องกันให้แก่ "คนผิด" นี้ มันมี วิธีการฉลาดซับซ้อนของ "จอมโจรบัณฑิต" หลายวิธีอยู่ เช่น ผู้ต่อต้าน นั้น จะใช้เล่ห์เลศ เสแสร้ง พูดกลับกลอก โดยจะทำทีเป็นเข้าข้าง เป็นพวกเดียวกัน หรือเห็นดี—เห็นด้วย เออ ๆ—ออ ๆ กับเรา และแสดงแง่เชิงเป็นว่า เจตนาดีกับเรา แล้วก็ประเล้าประโลม กระทั่งทำให้เราหยุดติเตียน "คนผิด" นั้น ๆ เสียจนได้

นั่นก็คือ กลยุทธ ที่ใช้ยืดชีวิตให้แก่ "ความผิด" ช่วยเลี้ยงชู "คนผิด" หรือ เป็นการกลบเกลื่อนให้แก่ "ความเน่าใน" วิธีการหนึ่ง ที่มีอยู่ดื่นดายในสังคมมนุษย์

ดังนั้น ใครก็ตามที่ห้ามคนอื่นไม่ให้ติเตียน "คนผิด" (ที่ผิดจริง) ถ้าผู้นั้นไม่ใช่ผู้เจตนาจะช่วย "คนผิด" ตามที่กล่าวมาแล้ว เป็นต้น ก็คือ คนที่ยัง **ไม่รู้** "ความจริง" (สัจธรรม) อย่างแทงทะลุแท้ นั้นหนึ่ง

หรือไม่ก็เป็น ผู้ที่ยังเป็นคน **ขี้กลัว** อยู่มาก ๆ *(คือ จิตยังไม่เข้าถึงระดับเป็น "ผู้แกล้วกล้าอาจหาญ")* จนไม่กล้าแตะต้องทัดทานแม้กระทั่งผู้ที่เป็น "คนผิด" แท้ ๆ นั่นเอง

"คนผิด" จึงได้ผงาดใหญ่ในแผ่นดิน !!

ระวัง ! ผู้ที่มีพฤติกรรม มีกิจกรรม เข้าข่ายสร้างเสริมเป็น "ผลพลอยได้" ให้แก่ฝ่าย "คนผิด" โดยไม่รู้ตัว เพราะมันยังไม่รู้แจ้งแทงทะลุรอบถ้วน *(ยังโมหะ ยังอวิชชา)* จึงยังได้ชื่อว่า ผู้นั้นก็ยังช่วย "คนผิด" ให้เป็นใหญ่ในแผ่นดินอยู่ !

ข้อสำคัญ มันจึงอยู่ที่ว่า เราติเตียน "คนผิด" หรือ "คนที่น่าติเตียน" นั้นถูกต้องจริง หรือเปล่า......? เท่านั้น และสมควรแก่กาล สมควรแก่เหตุปัจจัย หรือยังที่จะติ ?

แล้ว ที่ควรระวังในจุดต่อไป ก็คือ ต้อง มีศิลปะวิทยาในการติอย่างเอกอุ ไม่เช่นนั้น ผู้ตินั่นเอง นั่นแหละ จะต้องได้รับความเดือดร้อน หรือถึงขั้นเป็นอันตราย ก็ได้

และคุณเข้าใจอย่างไร ในข้อที่ ว่า.........*ผู้บริสุทธิ์ ผู้เข้าใจรู้ซึ้งถึงพระธรรมนั้น จะไม่มีการว่าใคร จะไม่ยกอุทาหรณ์ จะไม่เห็นความผิดของผู้อื่น*

ชาวเราขอยืนยันว่า ผู้บริสุทธิ์ ผู้เข้าใจรู้ซึ้งถึงพระธรรม นั่นแหละ จะมีการว่าใคร ๆ และเหมาะสมเหมาะควรที่สุดที่จะเป็นผู้ว่าด้วย ผู้ยังไม่บริสุทธิ์ ผู้ยังไม่เข้าใจ ไม่รู้ซึ้งถึงพระธรรม นั่นต่างหาก ที่ไม่เหมาะไม่สมควรจะว่าใคร [*แต่ผู้ไม่รู้ตัว ไม่รู้ตน พอรู้นิดรู้หน่อย ก็หลงตนหลงตัว อยากอวดที่ "รู้" นั้น จึง* ชอบที่จะว่า คนอื่น *ก็มีมาก จริงเสียด้วย*]

และ จะเป็นผู้ยกอุทาหรณ์ได้ดี ๆ ชัด ๆ เจน ๆ ด้วยซ้ำ อีกทั้ง จะเห็นความผิดของผู้อื่น แจ้งชัดยิ่งแน่ ๆ แม่น ๆ เอาด้วย นั่นต่างหาก

ข้อสำคัญ อยู่ที่ว่า เหมาะสมแก่กาล เหมาะสมแก่เหตุปัจจัย แล้วหรือไม่ ? เท่านั้น

และความเข้าใจที่ว่า *ผู้บริสุทธิ์ ผู้รู้ซึ้งพระธรรม ย่อมจะมองเลยผ่านไป ในความผิด ในคนผิด ไม่มีการติเตียน ไม่มีการไปยุ่งเกี่ยวว่ากล่าวคนผิดให้กระทบใจอะไรเลย* นั้น......นั่น–มันเป็น ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ ของ "จอมโจรบัณฑิต" ที่เขาได้พากันใช้จิตวิทยา หลอกชี้โพรงให้กระรอก ไว้ว่าอย่างนั้น แล้วกระรอกที่โง่ ๆ ก็เข้าโพรงง่าย ๆ ตัว "จอมโจร" และบริวารโจรทั้งหลาย ก็สบายแฮไป อันเนื่องมาจาก "ผู้รู้" (*ที่พอรู้บ้างถูกบ้าง แต่ยังไม่ถึงสัจธรรมจริง ๆ แท้ ๆ*) ไม่ทัก ไม่ท้วง ไม่ว่า ไม่ชี้ข้อผิดนั้น ๆ ออกให้คนรู้บ้าง ให้คนระวังตัวบ้าง เอาแต่วางเฉย (*เพราะเชื่อตาม "จอมโจรบัณฑิต" ได้หลอกชี้โพรงให้กระรอกที่ยังโง่ไว้ ดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง*)

และอีก อนึ่ง "ผู้รู้" ในระดับขนาดนี้ คนผู้พอรู้บ้างพอถูกอยู่บ้าง นี่แหละ ก็มีจำนวนมากกว่า ผู้บริสุทธิ์แท้ ผู้รู้ซึ้งแท้ ๆ เสียด้วย ดังนั้น บรรดา "จอมโจร" และบริวารโจรทั้งหลาย จึงเป็นฝ่ายได้เปรียบทางปริมาณ แล้วก็ครอบครองสังคมอย่างปลอดโปร่งยิ่งใหญ่ราบรื่น ด้วยประการฉะนี้เอง

อีกเหตุผลหนึ่ง ก็คือ "ผู้รู้" (ที่พอรู้บ้าง) เหล่านั้น ยัง *ไม่ใช่ผู้บริสุทธิ์แท้* จึงยังไม่ **"อาจหาญแกล้วกล้า" เพียงพอแท้จริง** ยังมีความขี้กลัวอยู่ไม่น้อย **จึงรีบหยิบฉวย** เอาที่ **"จอมโจรบัณฑิต" หลอกชี้โพรงให้กระรอกที่ยังโง่ไว้ นี้** ทันทีและประพฤติตามเสียเลย คือ "วางเฉย" *(ซึ่งเป็นสภาพของความไร้เมตตาแท้ ๆ)* ไม่แตะไม่ต้อง ไม่ยับยั้ง ไม่ทัก ไม่สะกิดกันไว้เลย คนผิด—คนชั่ว จะก่อจะเกิด จะฮึกเหิมเติมเพิ่มมากล้นอย่างไร ก็เฉย ก็ไม่แตะต้อง เพราะกลัวจะโดนว่า ว่าไปว่าคนอื่น แล้วเดี๋ยวเราจะมีด่างมีพร้อย ไม่เป็นผู้บริสุทธิ์ เพราะไปว่าใครอื่นเขาเดี๋ยวจะไม่ได้เป็นคนสูงส่ง ไม่ได้เป็นผู้ดี นี่ก็เป็น **ความขี้กลัว** ชนิดหนึ่ง ในแบบผู้หลงสรรเสริญ *(เป็น "มานสังโยชน์")*

ส่วน "ความขี้กลัว" ตรง ๆ แบบธรรมดา ก็คือ กลัว "คนผิด" เขาจะโกรธเคือง แล้วเขาจะตอบโต้เอา คนผิด—คนพาลนั้น ทำอะไรได้หยาบ ๆ ร้าย ๆ แรง ๆ เอาเสียด้วย ดังนั้น ผู้จะติเตียนผู้อื่นได้ จึงจะต้อง **กล้าหาญ** ด้วย มี **ศิลปะวิทยา** ด้วย และมี **สัปปุริสธรรม**ด้วย ให้ดี ให้เก่ง จริง ๆ

นี้คือ **อวิชชา หรือ มิจฉาทิฏฐิ** จุดหนึ่ง ประเด็นหนึ่ง ที่คนยังรู้ไม่เท่าตามไม่ทัน จึงยังคงทำตนให้เป็นคนที่ต้องนับได้ว่า เป็นบริวาร "คนผิด" ผลจึงทำให้ **"คนผิด" ผงาดยิ่งใหญ่ในแผ่นดินนี้อยู่ !**

ซึ่งชาวเราขอเสนอให้แก่ท่านผู้รักมวลมนุษยชาติทั้งหลาย ได้โปรดพิจารณาแก้ไขกันอย่างเร่งมือด้วย

เราขอยืนยันว่า ผู้มีใจบริสุทธิ์ ผู้เข้าใจรู้ซึ้งถึงพระธรรมแท้จริงนั้น จะ **ไม่ขี้กลัว** จะกล้าว่า "คนผิด" จะ **ไม่ปล่อยปละละเลย** จนไม่โจท ไม่ท้วง "คนผิด" เมื่อถึงกาล ถึงคราวที่สมควร จะทำเป็นอันขาด แต่ **ท่านก็จะมีศิลปะ มีวิทยาในการติเตียน ในการโจทท้วงอยู่ทีเดียว ท่านจะประกอบภาพ—ประกอบเรื่อง ท่านจะทำการจัดภาพ จัดองค์ประกอบ** (compose) **ให้มันสื่อสารสัจจะ อันจะมีผล "รู้" และมีฤทธิ์มีแรงทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข และสรรสร้างอภิวัฒน์พัฒนาขึ้นแก่มนุษยชนจริง ๆ**

ทฤษฎีของพระพุทธเจ้ามีว่า "ติคนที่ควรติ ชมคนที่ควรชม" *(นิคคัณเห นิคคหารหัง ปัคคัณเห ปัคคหารหัง)*

ดังนั้น การติก็ต้องทำ การชมก็ต้องมี ด้วย ทั้ง ๒ อย่าง ต้องชี้ทั้งดำ ทั้งขาว ทั้งผิด ทั้งถูก ศิลปินวาดภาพจึงต้องใช้ทั้งสีดำ—สีขาว ใช้ทั้งสีแดง—สีเขียว ในภาพเดียวกัน เพื่อภาพจะได้แสดงอำนาจสื่ออย่างเด่นชัด ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ว่า สีแดง กับ สีเขียว หรือ สีดำ กับ สีขาวนั้น เป็นสี **ปฏิปักษ์** กัน *แต่ศิลปินก็จะต้องใช้ฝีมือ ใช้ความสามารถ จัดทำส่วนประกอบ, วัตถุประสม (composition) นั้น* ๆ *ให้* สื่อสารสัจจะเป็นที่ชัดแจ้ง กระจ่างดีที่สุด *งานนั้น จึงจะเป็น* งานศิลป์ *ที่ดีมีคุณค่า*

เราจึงต้องลงพิมพ์ทั้งภาพที่ถูกที่ดี (ขาว) และทั้งภาพที่ผิดที่ไม่ดี (ดำ) โดย *ผสมส่วน จัดองค์ประกอบ สอบระดับ ปรับเหลี่ยม ประสานมุม ให้กลมกลืน สัมพันธ์สำคัญร่วมกันอยู่ (compose)* เท่าที่ความประมาณ ความสามารถกำหนดกะเกณฑ์ของเรา จะเห็นว่า เหมาะที่สุด ที่จะให้มีฤทธิ์สื่อรู้ ใน สารสัจจะ ซึ่งมันเป็นศิลปะขั้น นำไป สู่ผลทางนามธรรมระดับโลกุตตรธรรม หรือ ผลพัฒนาทางจิต จนละ—วาง—จาง—คลายได้ หรือ เข้าถึงระดับพัฒนาสัจธรรมได้ **(ABSTRACTART)** กันแท้ ๆ จริง ๆ

งานศิลป์ ที่จะ **ให้ค่าให้คุณมากที่สุด** นั้น ก็จะต้องมี **ฤทธิ์สื่อ** จนเกิดผลแก่ผู้ได้พบ ได้สัมผัสแล้ว เกิดทั้ง มโนธรรมสำนึกสู่สูง สู่ขั้น โลกุตตระ และสู่ความรู้ที่สุด ด้วย **(idealistic)** *คือ มี ญาณทัสสนะ*

และ เกิดทั้ง ความเป็นจริงที่ถูกตรงแท้ อันรู้ได้ชัด ๆ แจ้ง ๆ ง่ายดาย กระจะกระจ่างด้วย **(realistic)** *คือ มิใช่เกิดความอำพราง งงฉงน ซ่อนแฝง ลึกลับ ซับซ้อน จนทำให้ไม่เข้าถึงความจริง อันเป็นที่สุดได้* อย่างนั้นแน่

ทั้ง ๒ ผลนี้ **จะเกิดอยู่สอดคล้องกัน ร่วมกันในตัวอยู่ทีเดียว** *มิใช่จะกลายเป็นเรื่อง ทะเลาะกัน แย้งค้านกัน ดังที่มีผู้เข้าใจผิด แล้วต่างก็หลงยึดหลงถือของตัวของตนอยู่นั้น ไม่ !*

และ จะมิใช่เป็นแค่ "งานศิลป์" ที่ทำเพียงเพื่อขอให้เราได้แสดงออกซึ่งความสามารถที่ทำให้คนอื่นเขายอมรับ ว่าเก่ง ว่า น่าทึ่ง แล้วเราผู้ทำก็พอใจแล้ว ได้เสพผลตอบแทนเป็นการสรรเสริญสมอารมณ์ของตัวของตนนั้นแล้ว อยู่เท่านั้น [*และที่ร้ายนั้น คือ เจ้าตัวก็ยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่า "สิ่งที่แสดงออกของตน" นั้น ๆ จะสื่ออะไร ? มีเป้าหมายอะไร ? อันเป็นสาระแก่นแท้สำคัญแท้ในงานของตน*]

หรือ มิใช่เป็นแค่ "งานศิลป์" ที่ทำเพียงเพื่อบำบัด—บำเรอ--ระบายอารมณ์อะไร ๆ ของตัวของตน แล้วตนก็สมใจบ้าง ไม่สมใจบ้าง อยู่เท่านั้น [*และที่ร้ายนั้น คือ เจ้าตัวก็ไม่รู้ด้วยซ้ำ ว่า "สิ่งที่แสดงออกของตน" นั้น ๆ คือ กิเลสของตนแท้ ๆ*]

ทั้ง ๒ ลักษณะนี้ ล้วนเป็นสภาพของศิลปะชนิดที่มุ่งแต่ ***สนองอารมณ์ตน*** **เท่านั้น ตามจิตที่คิด ที่ยึดที่เห็นไปของตน ถ้าคนอื่นจะได้รับผล ก็รับเอาอารมณ์ระบายออก ของศิลปินผู้นี้ เท่านั้นเอง เป็นศิลปะที่หนักไปข้าง** ***รับใช้ตนเองเพื่อตนเอง*** **อย่างนี้เรียกว่าพวก "จิตนิยม" หรือ "อัตตนิยม" (idealism)**

และ จะมิใช่เป็นแค่ "งานศิลป์" ที่ติดยึดอยู่เพียง ภาพที่เห็น ด้วย ตาเนื้อแค่รูป วัตถุเนื้อหนัง สัตว์ คน ตัวตน ตามรูป ตามแบบ ตื้น ๆ เถนตรง แสดงออกซึ่งกิเลสแท้ ๆ ทื่อ ๆ ง่าย ๆ เช่น เราใช้ภาพคนนั้น คนนี้มาเป็นสื่อ ก็จะหมายเอาแค่ว่า เราทำเพราะโกรธคนนั้น ชอบคนนี้ จึงเอาคนนั้นมาประจาน เพื่อเข่นฆ่าทำลายคนนั้น และ เอาคนนี้มาเชิดชูโฆษณา เพื่อหาพวกหาพ้อง เพื่อตีสนิทชิดเชื้อคนนี้ ตื้น ๆ ตื่อ ๆ ผิวเผิน หยาบ ๆ อยู่เท่านั้น ก็หาไม่

หรือ มิใช่เป็น "งานศิลป์" ที่ทำได้เพียงระดับให้ผลเสพสมสุขสม สุนทรารมณ์วนเวียนอยู่แค่ รูป (*สี, แบบ, ที่, เทคนิค ฯลฯ*)—เสียง—กลิ่น—รส—สัมผัส อยู่เท่านั้นก็หาไม่

ซึ่งทั้ง ๒ เชิง นี้ ล้วนเป็นสภาพของศิลปะชนิดที่อาจจะ*ทำเพื่อประชาชนคนอื่นอยู่บ้าง หรือ มีอุดมการณ์จะช่วยมวลมนุษยชาติ* ก็เป็นได้ แต่ก็เป็นเพียงศิลปะขั้นยังให้*ผลทางเสพสุขเสพสมระดับ โลกียวิสัย หรือ พัฒนากันก็เป็นแค่ระดับ โลกียธรรม* เท่านั้น ยังไม่เข้าถึง โลกุตตรธรรม อย่างนี้เรียกว่า พวก "วัตถุนิยม" หรือ "โลกธรรมนิยม" (materialism)

ส่วนศิลปะของชาวเรานั้น เป็นศิลปะที่รู้เท่าทันทั้ง "จิตนิยม" ทั้ง "วัตถุนิยม" ซึ่งเรามีเจตนาสื่อ**สารสัจจะ**อย่างมี จุดยืน มีเป้าหมาย เพื่อจะให้รู้เห็นความเป็นจริงแท้ ที่ละเอียดชัดแจ้ง คมแม่น ทั้ง "รูปธรรม" ที่เป็นภายนอกภายใน และทั้งลึกหยั่งเข้าไปถึงกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน อันเป็นภาคจิตวิญญาณและอรูปธรรม (**ABSTRACT ART**) อันมิใช่เวิ้งว้าง ว่างลอยพ้อง จับอะไรไม่ติด หรือ วุ่นวนเลอะรกเปี๊ยว ๆ บ้า ๆ ที่ยิ่งพาคนไม่ให้รู้เรื่องแน่

ซึ่งมันแสนที่จะเป็นเรื่องรู้ยาก เห็นได้ยากยิ่ง จึงเป็นงานที่ยากมากหลายอยู่แล้ว ที่จะหาอะไร ๆ มาเป็นองค์ประกอบ เพื่อสื่อรู้กันให้ง่าย ๆ ให้ชัด ๆ

ดังนั้น จะให้เราลงเฉพาะภาพที่มีแต่การกระทำถูก กระทำดีเพียงด้านเดียว ตามความเห็นของคุณนั้น คงไม่ได้แน่ เมื่อเป็นกาละอันสมควร เราก็คงจะต้องลงภาพที่มีการกระทำผิด กระทำไม่ดี อยู่นั่นเอง ด้วยหวังประโยชน์เกื้อกูล เพื่อประกอบงานศิลป์นั้น ให้สื่อได้ชัดเจน และรู้ง่าย ซึ่งอาจจะลงบ่อยๆ ก็เป็นได้ด้วยซ้ำ

คุณลองคิดดูซิว่า ถ้าให้เราเขียนภาพออกมาสื่อให้คนรู้ คนเห็น คนเข้าใจโดยจะให้เราใช้แต่สีขาว หรือ ดินสอสีบาง ๆ ซีด ๆ จะไม่ให้เราใช้สีดำ หรือ สีหนัก ๆ แรเงาบ้าง ตัดเส้นบ้างเลย เขียนภาพอยู่เท่านั้น มันก็ไม่ชัดไม่เจนอยู่นั่นเอง มันก็ยากแก่ "การสื่อ" เพื่อจะให้เกิดรู้ เกิดเห็นได้ชัด เกิดเข้าใจลึกตรงถึงจุดแท้หนักหนาอยู่นา!

และ มันก็ไม่ควรจะปกปิดอำพรางอะไรกันเกินไปนักดอก ถ้ามีการเปิดเผยเสียบ้าง มันกลับจะมีประโยชน์ในบางแง่ ดังได้อธิบายมาแล้ว เสียด้วยซ้ำ

อีกทั้ง เราก็ไม่เห็นด้วย กับ ที่จอมโจรบัณฑิตได้ "หลอกชี้โพรงให้กระรอก" ไว้ อันก็มีอยู่มากแง่มากเรื่อง ซับซ้อน ดังได้กล่าวถึงผ่านมาบ้างแล้ว นั้นด้วย

และอีกทั้ง เราก็ไม่ใช่ศิลปินที่หลงชอบสีขาวสีอ่อน ชังสีดำสีหนัก หรือชอบสีดำสีหนัก ชังสีขาวสีอ่อน จนกลายเป็นคนเอียงซ้าย–เอียงขวา อะไรนั่น จริง ๆ

โดยเฉพาะ เราก็ไม่ได้เป็นคนขี้กลัวจนเกินการ **ไม่ได้กลายเป็นผู้ตกอยู่ใน "อาณาจักรแห่งความกลัว" แต่อย่างใด** ดังนั้น แม้ใครเขาจะโต้ตอบ จะโจมตี จะนินทาว่าร้ายเอาบ้าง ถ้าเป็นเรื่องที่เขายังไม่รู้ถึง **"ความจริง" อันเป็นที่แจ้งไขสว่างกัน** จึงย่อมต้องมี เป็นธรรมดา เมื่อได้โอกาสแถลง**ความจริง** ก็แถลงออกมาให้รู้กัน เช่นที่กำลังทำอยู่ในขณะนี้ เป็นต้น ถ้าไม่มีช่อง ไม่มีโอกาสก็แล้วแต่สัจธรรมจะเป็นไปเอง

เราจึงขอเป็นศิลปินประเภทที่จะต้องใช้ทั้ง**สีดำ** และ **สีขาว** เป็นศิลปินที่จะต้องพูดทั้งคำที่พูดแล้ว **ไม่พอใจผู้ฟัง**บ้าง และทั้งที่พูดแล้ว **พอใจผู้ฟัง**บ้าง ตามกาลเทศะก็แล้วกัน ซึ่งเราก็ได้พยายามระวังระไวทำด้วย**จิตสงบเยือกเย็นเป็นกลาง** (composure) ที่สุดอยู่ ไม่ใช่ทำเพราะตามอารมณ์อยากด่า อยากว่า อยากข่มใครใดเลย จริง ๆ ใช้สัปปุริสธรรม ๗ อย่างสำคัญอยู่แท้ ๆ ประมาทไม่ได้

คุณเห็นใช่ไหมว่า ถ้าสีดำตัดเส้นสีขาวเข้าเมื่อใด นั้น จะเห็นความคมชัดใน "ความแตกต่าง—ความเทียบค่า" หรือ มีประสิทธิภาพในการเน้นชัด ชี้ชัดได้ถนัดถนี่จริง **เรามีเป้าหมายที่จะให้รู้ความจริงอันชัดคม และ ง่าย** จึงจำเป็นต้อง**จัดองค์ประกอบ** ให้มีทั้ง**การตัด**เส้นด้วย และมีทั้ง**การผสมผสาน**ความจริงหลายระดับ ขับเด่นความเทียบความเปรียบหลายชั้นหลายเชิงด้วย อยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ โดยได้พยายามดูให้กลมกลืนกันประนอมปรองดองพร้องไพเราะด้วยความสุขุมประณีตอยู่ (composed) ไม่ได้ประมาทเลย

เราพยายามเป็นผู้ประกอบศิลปะ (composer) ที่ทำวัตถุประสม หรือองค์ประกอบแห่งศิลป์อย่างที่กล่าวนี้อยู่จริง ๆ

และ การทำหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ชนิดที่ **บรรจุรูป บรรจุเรื่องต่าง ๆ นานาผสมผสานลงไป (variety)** อย่าง **หนังสือ "แสงสูญ" นี้** อีกทั้งเป็น **วารสาร**ด้วย คือ เป็นหนังสือที่ต้องพิมพ์ออกมาเป็นประจำตามรายช่วงเวลาที่ได้มีกำหนดไว้นี้ นั้น **มันเป็น "งานศิลปะ" ชนิดมีประโยชน์มหาศาลต่อมนุษยชาติทุกวันนี้เหลือเกิน** เพราะมันสามารถรวมถ่ายทอดศิลปกรรม ที่จะนำพาสื่อให้รู้ ไว้ได้มากมาย ทั้ง **วรรณกรรม** (ศิลปะทางภาษาหนังสือ) เอง ทั้ง**จิตรกรรม** (ศิลปะทางภาพ) ทั้งจำลองเอา**ปฏิมากรรม** (ศิลปะทางรูปปั้น)

จำลองเอาสถาปัตยกรรม (ศิลปะทางการก่อการสร้าง) จำลองเอานาฏกรรม (ศิลปะทางท่าทีลีลาต่าง ๆ) และจำลองเอา คีตกรรม (ศิลปะทางเพลงการดนตรี) มาเป็นองค์ประกอบแห่งศิลป์ (composition) ครบครันหลากหลายได้ อย่างซับซ้อนลึกซึ้งกว้างขวางแนบเนียน คงนาน และอีกอย่าง ทุนการผลิตก็ยังถูกกว่า สื่อสารมวลชน อย่างอื่น ๆ อยู่ จึงเป็น **สื่อสารที่มีประโยชน์ต่อมนุษยชาติ อย่างมหาศาลแท้ ๆ** ถ้าแม้นว่า ใครได้ผลิตมันออกมา ให้เป็น "งานศิลป์" ที่สื่อสารสัจจะกันให้ถึงจริง ๆ [*และมันก็เป็น "จอมมอมเมา" ตัวร้ายกาจที่สุดได้เช่นกัน ซึ่งมี—เป็นอยู่กันดื่นดาษ*]

หากว่า คุณชูพรรณี เข้าใจเหตุผล เท่าที่ได้อธิบายมานั้น (*และโปรดติดตามคำตอบของคนอื่น ๆ ประกอบอีกด้วย ยังมีเหตุผลอื่น ๆ อีก*) ก็คงจะเข้าใจ และคงไม่คิดว่า *ชาวเราเอาแต่ความเห็นของตัวของตน หรือ ดันทุรังดอกนะ......!*

ส่วนประเด็นของ คุณจักรยุทธ์ แซ่จัง กับ คุณวิโรจน์ พรหมวนิช ติงมาว่า *ไม่เห็นด้วย เมื่อได้อ่านเจอบทความ ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ในทำนองโจมตีชาวคณะเรา แล้วชาวคณะเราก็ได้มี จ.ม. ตอบไป* ซึ่งเราได้นำมารวมลงไว้ทั้งหมดใน "แสงสูญ" ฉบับที่ ๒ นั้น คุณจักรยุทธ์ เห็นว่า เป็นการกระทำ ท่าน้องแก้กัน และมองเห็นไปว่า เป็นสงครามหมึก กันทีเดียว

ก่อนอื่นเราขอขอบคุณอย่างยิ่งอีกครั้ง ใน คำติติง ของคุณทั้งสอง เราเข้าใจถึงน้ำใจ ถึงความรู้สึก และ ความมุ่งหมายอยู่ในใจของคุณทั้ง ๒ ดี

กว่าจะมาถึงบรรทัดนี้ คุณทั้ง ๒ ก็คงได้อ่านคอลัมน์ "ที่นี่—ตอบทุกปัญหา" ในฉบับนี้ มาแต่ต้นแล้ว ก็คงจะทำให้คุณทั้งสอง เข้าใจความจริง ที่เรามีเจตนา และมีกิจกรรมอยู่แท้ ๆ ขึ้นบ้างแล้ว ไม่มากก็น้อย ใช่ไหม ? ว่า เรากำลังทำอะไร ? และทำเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร ?

คุณอย่าด่วนตกใจไปเลย เท่าที่เราได้ทำลงไป แม้ในส่วนซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงรูปถึงนามของคุณชายคึกฤทธิ์ ใน "แสงสูญ" ฉบับที่แล้วนั้น ถ้าใครอ่านออกหรือหยั่งถึง "นามธรรม" อันเป็นผลสะท้อนขององค์ประกอบแห่งศิลป์ [เกิด **abstraction** ได้จริง ๆ] จากที่เราได้ทำลงไปใน "แสงสูญ" ฉบับที่แล้ว นั้น

ก็จะเห็นได้ชัดแจ้ง ว่า......มันเป็น "ไมตรี" ธรรมดา ๆ ที่เรามีกับคุณชายคึกฤทธิ์จริง ๆ และจะเห็นลักษณะ **รูป (จิต) โน้มเย็น** หรือ **งานชิ้นนั้นแหละที่มีองค์ประกอบอยู่ในสภาพได้ผสมอารมณ์เย็น ๆ** **(composed, composure)** อันยืนยันว่า เราไม่ได้วู่วาม เราไม่ได้โกรธเคือง หรือ แม้ที่สุดกระทั่งเป็น เกลียดชังจนลงทัณฑ์ ตัดรอนกันขนาด ไม่ยอมติดต่อ ไม่ยอมโยงใยสัมพันธ์กันอีก แล้วลง "พรหมทัณฑ์" กันไปเลย โดยถือเสียว่า ต่างคนก็ต่างอยู่เสียเลย *(เนื่องมาจากโกรธมากที่คุณชายคึกฤทธิ์ เขียนว่าเราแรงๆ สมมุติว่างั้นเถอะ)* เช่นนั้นเราก็ไม่ได้เป็นอย่างนั้น หลักฐานยืนยันในข้อนี้ ก็คือ ทั้ง จ.ม. และทั้งเนื้อหาคำตอบที่เราได้ตอบไปถึงคุณชายคึกฤทธิ์ นั่นเอง

และ คำตอบรับ *(ซึ่งไม่ใช่ "ตอบรุก")* ของเรานั้น มันก็เป็นเพียง คำขออภัยในข้อผิดพลาดของเรา เป็นคำชี้แจงความจริงให้ประจักษ์แก่กันและกัน และ เป็นคำชวนสงบ ดึงเข้าสู่โลกุตตรธรรมแท้ ๆ ด้วยศิลปะของเรา *(ซึ่งอาจจะยังไม่ดี ไม่มีคุณภาพพอ)* จากเรา ที่เรียกว่า "ไมตรี" (ความสัมพันธ์อันดี, ความหวังดีต่อกัน) ก็ออกจะซื่อ ๆ ตรง ๆ เปิดเผยมากไปอยู่สักหน่อย *(ตามบุคคลิกของเรา)* แต่มันก็หาได้เป็นคำติเตียน ว่าร้าย หรือ แม้โต้เถียงแข็งกร้าว อะไร—ไม่นี่! หรือ ใครจะเห็นว่า มันยังไม่งดงามถึงขั้นมีผลตรึงจิตบันดาลใจได้ ก็เป็นได้จริง ว่า ศิลปะของเรายังฝีมือไม่เยี่ยมยอดพอเพียง ถึงขั้นมีรสมีฤทธิ์สำหรับผู้มีคอสูง คอแข็งมาก ๆ หรือ ผู้มีคอที่ยังติดตราตรึงใจในรสอีกชนิดหนึ่งแน่นหนาอยู่ ณ ที่นี้ ก็เลยขอบอกเอกลักษณ์ของเราไว้เสียด้วย ว่า ชาวเราไม่ถนัดคำประโลม คำประจบ คำไม่จริงใจ คำเสร้งคำเส คำอ้อนถ้อย คำอ้อยสร้อยพิลาป และออกจะน้อยมารยาทอยู่จริง แต่ก็ขอบอกอย่างสำคัญว่า เราก็ไม่นิยมความอำมหิตแรง ๆ ร้าย ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นต้นว่า ความอำมหิตเลือดเย็น ดังนี้ อันได้แก่ ผลแห่งการกระทำของคนผู้ "ฉลาด แฝงกิเลส" หรือ "จอมโจรบัณฑิต" นี้คือ ความร้าย ความแรง ทางจิตวิญญาณ ทาง "นามธรรม" ที่บางคนเรียกว่า "ทางอ้อม" อยู่ก็มี แต่แท้ ๆ ก็ยังเป็น "ทางตรง" อยู่นั่นเอง เพราะมันยังเป็น ความร้าย ความแรงคงเดิม เป็นแต่ไม่ทำพรวดพราดด้วยอาการหยาบ ๆ ภายนอกเท่านั้น ส่วนพยาบาทโทสะ โลภะราคะนั้น ยังผนึกออกบทกินแรงอยู่ภายใน และกินนานด้วย เดินงานทำลึก ทำมาก ยิ่ง ๆ กว่าบทบาทหยาบ ๆ ที่กินนอก กินเร็ว นั้นเสียอีก

และเจตนาอีกเสี้ยวหนึ่งของชาวเรานั้น ก็คือ "งานศิลป์" ชิ้นนั้น มันเป็นเพียงองค์ประกอบอีกส่วนที่เราทำเพื่อให้เกิดความครบ (Complement) เท่านั้นจริง ๆ คือ ทั้งแสดงไมตรี ทั้งแสดงความรู้สึกจริงใจของเรา ทั้งเปิดเผยความจริงที่ถูกต้องแท้ มีอยู่แท้ ทั้งทำงานตามหน้าที่ ทั้งยืนยันความจริงเป็นที่สุด

คุณจักรยุทธ์ เข้าใจว่า ......*ชาวคณะเราไหวหวั่นต่อบทความโจมตีเล็ก ๆ น้อย ๆ ......นั้น*

ถ้าคุณจักรยุทธ์ เข้าใจแจ้งชัดในคำตอบของเราตลอดมา จนถึงบรรทัดนี้ คุณจะได้คำตอบแล้วว่า ชาวคณะเราไม่ได้ **ไหวหวั่น** อะไรเลย ไม่ว่าการโจมตีใด ๆ ของใคร เราตรวจรู้ดูใจของเราอยู่เสมอ

การจะ *มีปฏิกิริยาตอบรับ* ทางกายกรรม ทางวจีกรรม จากการโจมตี หรือ *จะไม่มีปฏิกิริยาตอบรับ* โดย *วางเฉย* ไปเสีย จากการโจมตี นั้น ๆ นั่น...... เป็นดุลพินิจของเรา ที่จะเห็นสมควรว่า จะ **วางเฉย** เสีย หรือ ควร **ตอบรับ** ตามความพอเหมาะพอสมเพียงใด ?

เราเคย **วางเฉย** (*คือ วางทั้งใจอยู่แล้ว และ วางทั้งกาย ทั้งวจีอีกด้วย*) มาก็มากเรื่อง ทั้งเรื่องเบา ๆ เรื่องกลาง ๆ หรือ เรื่องแรง ๆ และเรา **ไม่เฉย** *แต่ต้องตอบรับ* ก็มีอยู่เสมอ ทั้งเรื่องเบา ๆ เรื่องกลาง ๆ และเรื่องแรง ๆ

คำว่า "ไหวหวั่น" อันเป็นความ "ไม่มั่นคง ไม่บริบูรณ์ทางจิตวิญญาณ" จึงไม่ได้หมายเอาว่า จะต้องใช้ "การตอบรับ—ตอบโต้" อันเป็นเพียง **กริยาทางกายภาพภายนอก** เท่านั้น เป็นเครื่องวัดตัดสิน และแม้คำว่า "ไม่ไหวหวั่น" อันเป็นความ "มั่นคงเด็ดเดี่ยวบริบูรณ์ทางจิตวิญญาณ" ก็ไม่ได้หมายเอาว่า จะต้องใช้ "**การวางเฉย วางมือ ไม่เกี่ยวไม่ข้อง ไม่ตอบไม่โต้ ทางกริยาภายนอก**" เป็นเครื่องวัดตัดสินกันง่าย ๆ

ระวังเถิด ! ใครก็ตามที่ "วางเฉย" จนตกหลุมพราง หรือ "ทำวางเฉย" มากไป โดยไม่เอาภาระกับเรื่องที่ควรทำ ควรพยายามเสียบ้าง นั้น *นั่นคือความสำเร็จอันซ่อนแฝงแหลมคม ของ "จอมโจรบัณฑิต"* ที่เขาทั้งหลายได้พากันสร้างสมมาจนก่อให้เกิด "อาณาจักรแห่งความกลัว" ขึ้นครอบงำคุณ ๆ ไว้ได้แล้ว

ดังนั้น เรื่องที่ควรตอบบ้าง โต้บ้าง เมื่อเป็นเรื่องเป็นคราวสมควรแท้ ก็ต้องเอาภาระกันบ้าง เรื่องควรติติงกัน ควรสะกิดเตือนให้ผู้ **ไม่รู้ความจริง** ได้รู้กันเสียบ้าง นั้นก็ยิ่งต้องพากเพียรกระทำกันเถิด สังคมมนุษยชาติจะได้อภิวัฒน์พัฒนากันได้บ้าง มนุษย์ทุกวันนี้มันได้ตกอยู่ในห้วง "อาณาจักรแห่งความกลัว" เหลือกลาน กับ จมอยู่กับ "ความเห็นแก่ตัว" จัดล้น จนกลายเป็น *คนอ่อนแอ* **ไม่กล้าแม้ตอบ - โต้ หรือหักท้วงคนผิด ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเอาเสียเลย** *(ปากถูกเย็บ มือถูกมัด)* สังคมอันแสนทุกข์ยากเหลือแล้วนี้ จะเงยหน้าอ้าปากกันได้อย่างไร—เมื่อใด.........? อย่าไปหลงคาถาคำว่า "วางเฉย" ให้มากไป จนไม่รู้ตัวว่า แท้ ๆ นั้นตนเอง ได้ตกเป็น "ผู้ไม่แกล้วกล้าอาจหาญ" ไปเสียแล้วจริง ๆ ได้กลายเป็น "คนผู้ขี้กลัวจนเกินการ" แล้วจริง ๆ เป็นอันขาด

ที่จริง เรารู้ว่า คุณจักรยุทธ์นั้น มีความรู้สึกในใจซับซ้อนในเรื่องนี้อยู่อย่างไร......ที่ได้ติงและกล่าวออกมาอย่างนั้น ซึ่งก็ขอขอบคุณเป็นอย่างมาก และอย่างจริงใจแท้ ๆ ด้วย ในความรู้สึกจริง ๆ ของคุณนั้น

เราบอกคุณได้แต่เพียงว่า *เราพยายามทำด้วยวิจารณญาณอยู่จริงเสมอ เราไม่ได้ "ไหวหวั่น" ดอก! เราพยายาม* ไม่ทำอะไรเพื่อสนองอารมณ์ตน *หรือ พยายาม* ไม่ทำอะไรด้วยกิเล*สอยู่จริง นี่คือ ข้อประพฤติของเรา* เรากล่าวอย่างนี้ ก็คงต้องมีผู้อยากจะพูดว่า "ไม่เชื่อ" ต่อคำกล่าวนี้ หรือ จะรู้สึกยิ่งกว่านั้น ซึ่งก็สุดแท้แต่ ใครจะรู้สึกอย่างไร เราเพียงยืนยันได้แต่ว่า เราบูชาความจริงและ เรามีสิทธิมนุษยชนที่จะกล่าวความจริงใจของเรา แต่เราไม่มีสิทธิ์เลยที่จะบังคับให้ใครเชื่อ

สำหรับปัญหาของ คุณวัลลภ รุ่งแก้วนั้น ก็ไม่มีอะไรมาก ประเด็นใหญ่ก็คล้าย ๆ กัน มาจากจุดเดียวกันทั้งสิ้น ก็ดังได้เปรยตอบพาดพิงถึงคุณวัลลภผ่านมาเสมออยู่แล้วด้วย เมื่อคุณอ่านมา และ จับคำจับความหยั่งสารัตถะได้ มาจนถึงบรรทัดนี้ ก็คงจะใจแข็ง หายตื่นตระหนกหลุดพ้นออกมาจาก "อาณาจักรแห่งความกลัว" และ หายสับสนขึ้นได้บ้าง กระมัง......?

คุณย้ำถามว่า "*......ทำไมนะ ทำไมจะต้องขัดแย้งกัน สงครามทั้งภายนอกและภายในใจ ทำไมจึงจะเกิดสันติสุข ทำไมต้องมีขวามีซ้าย ทำไมมนุษย์ไม่ถือเอาความกลางเป็นทางตรง ทำไมจะต้องถีบหนีหาความเป็นตัวของตัวเองจนเกิดช่องว่างระหว่างปัญญาอันเป็นปัญหา จนกลายเป็นถือตัว ถือตน ถือพรรค ถือพวก แสวงหาความแปลกใหม่...ฯลฯ*"

ก็เพราะคุณยังเป็นตามที่คุณระแวงในตัวเองนั้น จริง ๆ นั่นแหละ คือที่คุณว่า *...อาจเป็นด้วย...ข้าฯ น้อยต่ำต้อยโง่เขลาอยู่ ปัญญาด้อยอยู่ จนตามไม่ทัน–จนไม่สามารถตัดสินลงไปได้–––ฯลฯ*" นั่นเอง คุณจึงมีอาการทุกข์เหลือหลายต่าง ๆ นานา ตามที่คุณได้อ้อนถ้อยอ้อยสร้อยพิลาป ออกมาให้ฟังมากมายนี้

คุณจะไม่ให้มีการขัดแย้ง ไม่ให้มีสงครามในโลกนั้น เป็นไปไม่ได้เลยในโลกอันยังมีกิเลส คุณจงจำไว้ว่า **"ความขัดแย้งที่พอดีนั้นคือความสมดุลที่หมุนแรงและคล่องตัวของโลกที่เป็นอยู่"** สถานที่ ที่ไม่มีความขัดแย้งนั้น ก็คือ ใน ญาณทัสสนะวิเศษ ของพระศรีอริยะแต่ละองค์เท่านั้น ถ้าแดนใด หรือ สังคมใด มีพระศรีอริยะ (อริยบุคคลแท้ ๆ) อยู่มาก ณ แดนนั้น สังคมนั้น ก็จะมีการขัดแย้งน้อย หรือไม่มีเลยตามค่าแห่งกิเลสที่น้อย และ ที่ดับสนิท ของพระศรีอริยะที่อยู่รวมกันในสังคมนั้น ๆ นอกนั้น ขึ้นชื่อว่า โลกอันยังลดกิเลสไม่ลงกันเลย หรือแม้แต่โลกที่ยังไม่สิ้นกิเลสสนิท นั้น ต้องมีความขัดแย้งอยู่ทั้งสิ้น มากน้อยต่างระดับ เท่าที่จะอด จะกด จะทนจะบังคับกันไว้ได้

และ แม้แต่สงคราม ก็เช่นกัน ก็ยังต้องมีอยู่ตลอดนิรันดร์ในโลกที่ยังมีกิเลส นอกจากจะเป็นสงครามที่เอาปืนออกมายิงกัน เอาอาวุธหยาบ ๆ ใหญ่ ๆ ออกมาฆ่ากันแบบวัตถุธรรมแล้ว ก็ยังมีสงครามจิตวิญญาณอยู่ทุกแห่ง แหล่งที่มีมนุษย์ผู้ยังมีกิเลส ซึ่งยังรบฆ่ากันอยู่อย่างไม่ราข้อเลย แม้ในทุกวันนี้

ยิ่งกว่านั้น ขนาดพระศรีอริยเจ้าเองแท้ ๆ ท่านทำงานร่วมอยู่กับมนุษย์ในโลกที่มีกิเลสนี้ ท่านก็ยังต้องทำ "สงคราม" อยู่ตลอดเวลา สงครามนั้น ก็คือ สงครามระหว่าง "เทวะกับ อสูร"

ความเป็นจริง ของ "เทวะ กับ อสูร" ก็คือว่า เป็นสงครามระหว่างพระอริยบุคคลท่านก็พยายามจะสั่งสอนช่วยให้คนปลดปล่อยกิเลส คนก็ต่อต้าน ขัดแย้งแข็งขืน โต้สู้ บางทีถึงขั้นโจมตี เข่นฆ่าเอา ก็เป็นไปได้ ดังนี้ มันมีอยู่จริง ๆ ในโลก มันเป็นสัจจะความจริงที่ผู้มีภูมิปัญญา หรือ มีตาธรรม จะเห็นได้ จะหยั่งรู้ถึงสัจจะนั้น มันเป็นทั้ง **มหาภารตยุทธ** เป็นทั้ง**สงครามรามเกียรติ์** คือ พระศรีอริยเจ้า (อริยบุคคล) ท่านก็จะต้องทำสงครามแย่งเอา **ความขาว, ความบริสุทธิ์, ความเย็น (สีต, สีดา)** คืนมาจาก "ยักษ์" (ใจคน) จาก "มาร" (ใจคน) จากคนใจพาลด้วยกิเลส (อสูร=ยักษ์, มาร)

หรือ อธิบายอีกทีก็ขยายได้ว่า พระอริยะ (เทวะ) ท่านก็จะปราบกิเลส ปราบยักษ์ (ใจกิเลสของคน) ปราบมาร (ใจกิเลสของคน) ให้ตายดับสูญไป จนเหลือแต่ความขาว ความบริสุทธิ์ ความอยู่เย็นเป็นสุขในมนุษย์ (ใจคนที่สูงจริง, สีต) นั่นเอง

ดังนั้น พระอริยเจ้าที่ท่านแจกธรรมเป็นทานให้แก่คน (ที่ยังมีกิเลส) อยู่ทุกวันนี้ก็เท่ากับท่านทำ "สงคราม" ท่านต้องรบต้องต่อสู้ กับ คนที่ท่านจะให้ธรรมแก่เขา แต่เขาก็ยังมีกิเลสอยู่ นั่นแหละ แล้วเขาก็ต่อสู้ ไม่ยอมเอา นั่นก็คือ "สงคราม"

ตามความเป็นจริงแล้ว **คนทุกคนควรได้ธรรม แทนที่จะได้กิเลส คนทุกคนควรมีธรรม แทนที่จะมีกิเลส** แต่คนส่วนมากส่วนใหญ่ [*ที่ไม่ใช่คนที่รู้ดีแล้วยินดีแล้ว ยอมให้แล้ว และเชื่อถือแล้ว หรือ ยังไม่แน่ใจนัก แต่ก็ยอมหลบให้*] ก็จะแข็งขืน ต่อต้าน โต้สู้ต้านสู้เหลือเกิน มีใจเป็นยักษ์ (*คือใจที่กระด้าง, ดื้อด้าน*) มีใจเป็นมาร (*คือใจที่ต่อสู้, ขัดขืน, ขัดขวาง*) ต่อธรรมะ ต่อผู้แจกธรรมเป็นทานแท้ ๆ จริง ๆ ไม่มากก็น้อย ตามความมีจริงเป็นจริง

สมเด็จพระพุทธบิดา จึงได้ตรัสไว้ว่า "ทานัญจ ยุทธัญจ สมานมาหุ" หมายความว่า คนจะทำทาน หรือ ใครก็ตามที่จะฝึกหัดทำทาน (*จะเป็นทานวัตถุ หรือจะเป็นอภัยทานก็ดี*) นั้นก็ต้องรบรา กับ กิเลสของตนนั่นแหละย่ำแย่เลย เช่นเดียวกัน พระอริยเจ้าจะแจกธรรมเป็นทานให้แก่คนบ้าง ก็ต้องรบรา กับ คนผู้ยังมีใจเป็นยักษ์เป็นมารเสียย่ำแย่ เหมือนกัน

แปลสั้น ๆ ก็หมายความว่า "การทำทาน กับ การรบ (สงคราม) นั้น จึงเป็นเรื่องเสมอเหมือนกัน" จริงแท้แล ด้วยประการฉะนี้

ดังนั้น คุณวัลลภ หรือ คุณจักรยุทธ์ ก็ตาม แม้ใคร ๆ อีก ก็ตาม **ที่ไม่อยากให้มี "สงคราม" นั้น** ถ้าได้ทำความเข้าใจมาดี ๆ ตามที่ได้อธิบายมาถึงปานนี้ก็คงจะคลายใจ คงจะปลดความยึดลงได้ แม้ในประเด็นที่จะ**ไม่ให้มนุษย์โลกมี "สงคราม"** ก็ขนาดเราจะให้จะ "**ทาน**" กันแท้ ๆ หรือ การทำ "**ทาน**" จริง ๆ ปานนี้ พระพุทธองค์ยังตรัสว่า มันก็คือ "สงคราม" ดี ๆ นี่เอง แล้วที่เขา "**แย่ง ๆ**" อะไรกันอยู่เต็มโลกนั้น จะไม่ให้เป็น "สงคราม" ได้อย่างไร......? สำหรับชาวเราทำอยู่นี้ เราขอยืนยันว่า **เราทำ "ธรรมทาน" ด้วยใจจริง** เมื่อคุณเกิดปัญญาเข้าใจในความจริงลึกซึ้งได้แท้ ๆ มีที่สุดแล้ว คุณก็จะสบายใจ เบาใจ โปร่งใจ เย็นสงบ เป็นความพ้นทุกข์ เพราะพ้นวิจิกิจฉา พ้นความสับสนสงสัยทีเดียว และ จะมีกำลังใจช่วยปราบอสูร—มาร—ยักษ์กันจริง ๆ เสียด้วย

ใครเอ่ย ? เป็นยักษ์ ! ใครหนอ ? เป็นมาร ! ที่ยังต้านทานธรรมจักรของ พระราม (เทวะ หรือ พระอริยเจ้า) ของ พระกฤษณะ (เทวะ หรือ พระอริยเจ้า) อยู่แท้ ๆ

สันติสุข จะเกิดได้ในผู้ที่เป็น **พระศรีอริยะแท้ ๆ** คุณพากเพียร เรียนจริง ประพฤติจริงเถิด จะได้พบ "สันติสุข" แท้ แล้วจะมีดวงปัญญาวิเศษ ปัญหาอันสับสนทั้งหลายของคุณที่พิลาปรำพันไปทั้งหมดนั้น ก็จะลดถอยลงไปได้จริง ๆ ขณะนี้ ความรู้ของคุณมันล้วนเป็นความห่วง เป็นความโน้มเอนไปข้างมี *เมตตาเลยเถิดมากเกินไป* จนจะโอบอุ้ม จะหอบเอาทุกสัดทุกส่วน ทุกผู้ทุกคน ทั้งยักษ์ ทั้งมาร ก็จะเหลือชีวิตไว้หมด ไม่กล้าปราบ ไม่กล้าทำลาย มันจึงเยอะ และ เลอะไปหมดเมื่อคุณไม่ปราบ คุณก็จงปล่อยให้พระกฤษณะ—พระราม *(ตัวละครแห่งสมมุติธรรม)* ตัวจริง *(แห่งปรมัตถธรรม)* ท่านปราบเถิด คุณเองตั้งหน้าตั้งตา ปราบกิเลส *(อสูร)* ของตัวเองเข้า อย่าไปยุ่งกับภาระหน้าที่อันยังไม่ใช่ภาระของเราก่อน

ในประเด็นที่ คุณวัลลภ ว่า......*ชาวเรานำภาพพระตกเครื่องบินตาย (มรณภาพ) และนำภาพพระที่มีสมณภาพ* มาลง นั้น ในหน้ากระดาษนั้น มีภาพพระที่ "ไม่มีสมณภาพ" อื่น ๆ อยู่ร่วมเปรียบเทียบด้วยอีก และ มีทั้งความประสมประสานของเรื่องราวเนื้อหาภาษาประกอบอีกมากอยู่ ถ้าคุณสัมผัสตลอด ก็จะรู้ว่า เราไม่ได้ข่มพระ แต่เราข่ม "อสูร" ตามเชิงศิลป์ที่เราหมายต่างหาก เราหมายใจจะปราบมาร ปราบยักษ์ นั่นจริง ๆ คุณพอมองเห็นได้ รู้ได้ไหมเอ่ย ?

เราต้องเห็นให้ได้ว่า ความจริงในโลกที่มีอยู่นั้น มีทั้งสิ่งผิด สิ่งถูก ที่แท้จริง มีทั้งการติ การข่ม มีทั้งการชม การยกย่อง ที่แท้จริง จะไม่ติ ไม่ข่มเสียเลยนั้นกระไรได้ จะเอาแต่ชม เอาแต่ยก นั้น มันก็จะกระดกคว่ำคะมำหงาย เพราะคนทั้งหลายส่วนใหญ่ทำกันแต่ชม ทำกันแต่ยกอยู่แล้ว

พระพุทธบิดาก็ยังทรงสอนมัชฌิมาไว้เป็นทฤษฎี ว่า **"นิคคัณเห นิคคหารหัง ปั๊คคัณเห ปั๊คคหารหัง"** [*ที่อยู่บนหัว น.ส.พ. สยามรัฐ ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ นั่นแหละ*] คือ ติ หรือ ข่ม คนที่ควรติควรข่ม ชม หรือ ยก คนที่ควรชมควรยก มิใช่ให้ข่มลูกเดียว หรือ ให้ยกลูกเดียว ดอก!

การจะยกใคร ข่มใคร ในกาละที่ควรทำ ก็ย่อมเป็น ย่อมมี ถ้าเป็นสัจจะเพื่อแสดง เพื่อยืนยัน เพื่อสอน ซึ่งการสอนจะมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมมีพร้อมทั้งหลักฐาน ทั้งอุทาหรณ์ ทั้งเหตุ ทั้งนิทาน สมุทัย ปัจจัย

เราไม่ได้รู้จักกับพระที่ท่านตกเครื่องบินตายเลยสักรูป และรูปที่นำมาลงนั้นเราก็ไม่รู้ว่าเป็นพระรูปไหน เราไม่ได้อาฆาตมาดร้ายอะไรท่านเลย แล้วจะให้เรา "อโหสิกรรม" อะไรให้ท่านอีก เราก็ไม่ได้มีจิตผูกพยาบาทอะไรเลยจริง ๆ หรือจะให้เราอโหสิ เราก็อโหสิอยู่แล้วจริง ๆ **เราขอยืนยันว่า เราจะข่ม "อสูร" อันหมายเอาแต่เฉพาะส่วนเป็น "นามธรรม" (abstract) เท่านั้น** คุณเห็น "อสูร" ที่เราหมายนั้นได้ไหมเล่า? ถ้ายังไม่เห็น ยังไม่รู้ คุณก็ยังสัมผัส "งานศิลป์" นี้ ได้แค่ขั้น "รูปธรรม" หรือ "โลกียธรรม" (material)

"งานศิลป์" ชิ้นนี้ มุ่ง *นำพาคุณไปถึงขั้น "นามธรรม"* และหรือ *แทงทะลุไปถึงโลกุตตรธรรมอันเป็นเป้าหมายสูง* นั้น **ก็ยังไม่ได้** เราหวังนำพาคุณไปถึง **จุดหมายลึกซึ้งเข้าใจได้ยากอันเป็นนามธรรมจริง ๆ (abstractive)** นั้น ด้วยงานศิลป์ชิ้นนี้ แม้เราจะได้พยายามใช้ "สีดำ–สีขาว" ตัดเส้นให้เน้นชัดปานนี้แล้ว **ก็ยังช่วยคุณให้รู้ง่าย เห็นง่ายไม่ได้** คุณกลับไม่เห็นเจตนาดี *ที่เราจะทำให้ง่าย* นี้เสียเลยแถมอุตส่าห์ *ลงโทษลงโพย* เราเอาเสียอีก นี้เพราะคุณยังยึดอยู่แค่รูปหยาบ แค่บุคคลตัวตนเราเขา (materialistically) นั่นเอง

ยังไม่ยอมเข้าใจกันว่า นี่เราไปถึงขั้น "นามธรรม" (abstractness) กันแล้วนะ! เอาขั้น "ไม่มีตัวตน" (ABSTRACT) กันนะ! วางรูปหยาบ วางตัวตนกันเถอะนะ! คุณก็ยังไม่ยอมวาง ยังไม่ยอมนับ ยังไม่ยอมถือเอาแค่ว่า อันนี้เป็นแค่สื่อ แค่เครื่องหมายที่จะให้นำพาไปรู้ "สภาวะที่ไม่มีตัวตน" เท่านั้น ตามกาลเทศะ สำหรับเราไม่มีจิตร้ายจิตเลวที่จะเจตนาข่มขี่ ทับถมกันแต่อย่างใดจริง ๆ

แต่คุณก็ยังไม่ยอมเชื่อที่ว่านี้ นั้นหนึ่ง อีกอนึ่ง คุณเองยังไม่ยอมวางใจ ยังยึดถือในจุดนี้ ว่าเลว ว่าร้าย อยู่ คุณจึงไม่หลุด และ ไม่แล่นไปอย่างอิสระสู่ความละเอียดยิ่ง ๆ ได้ จึงยังสับสน วุ่น หรือ ยังหยาบ ๆ ตื้อ ๆ อยู่ภูมิเก่า ระดับเก่าของคุณ

ก็ต้องขอโอกาสใหม่ ในงานใหม่ ในคราใหม่เถิดนะ!!

แต่ถ้าคุณเห็นสิ่งที่เราหมายใน "งานศิลป์" ชิ้นนั้น ๆ ได้ คุณก็จะหมดข้อข้องใจ และ แถมจะเข้าใจในกรรมวิธี หรือ ศิลปวิทยาในการปราบอสูร วิธีหนึ่งอีกด้วย และ จะได้หยั่งถึงภูมิชั้นขั้น "นามธรรม" ที่ลึกซึ้ง อันเข้าใจยากนั้นยิ่ง ๆ ขึ้นอีกด้วย

การยกอุทาหรณ์ หรือ แม้แต่กล่าวยก ว่า ตัวเองดีตัวเองเลิศ ที่เป็นความสัตย์ความจริงนั้น ในกาละอันควร ก็กล่าว ก็ยกได้ พระศรีอริยเจ้าหลากหลาย ก็ได้เคยกล่าว มีในประวัติศาสตร์มากมาย แม้ พระพุทธบิดาทรงกล่าวว่า *พระองค์ตรัสรู้ด้วยตนเอง พระองค์เป็นผู้รู้ยิ่งในโลกเหนือใคร สอนใคร ๆ ได้เยี่ยมยอด ไม่มีใครเหนือเท่า...ฯลฯ* นั้น พระองค์ก็ตรัสความสัตย์ความจริง ตามกาละอันควร หรือในที่อื่น ๆ เช่น พระองค์ตรัสว่า "......*ถ้าใครจะชมกันว่าใครเป็นผู้มีศีลอันเลิศ มีสมาธิเยี่ยมยอด มีปัญญาปรีชาประเสริฐสุด แล้วละก้อ ต้องชมเรานี่แหละว่าเป็นผู้เลิศสุดกว่าใครในโลก*" ดั่งนี้ ก็เป็นการกล่าวได้ ชมตัวเองก็ได้ ในกาละเทศะอันสมควร ไม่ได้มีกิเลสสลามกอะไร หรือ จะติใคร ๆ ก็เช่นกัน ในคราว ในครั้งที่จะต้องกล่าว ต้องยกอุทาหรณ์ มันก็ต้องทำ

ข้อสำคัญ **ในจิตใจเรานั้นมีกิเลสหรือไม่?** นั่นต่างหาก ถ้ามีกิเลส มีโลภะ มีโทสะ มีโมหะ ไม่ว่าการชมคนอื่น หรือ ชมตนไม่ว่าติผู้อื่น หรือ ติตนเอง ก็เช่นกัน ก็ไม่ดี ก็เลวทั้งนั้น มันต้องมีญาณทัสสนวิเศษหยั่งรู้โลภะ–โทสะ–โมหะ ของตน ให้จริง เพราะมันมีทั้งขั้นหยาบ–กลาง–ละเอียด–ละเอียดยิบสูงสุด อยู่จริง

และที่เรายกตัวอย่างคำกล่าว คำแสดง ของ พระพุทธบิดามานี้ ก็ใช่ว่า เรานั้นจะชมตนเองเหมือนพระองค์ท่าน อย่างท่าน เทียบเท่าท่าน ก็หามิได้ เราก็ยืนยันในส่วน (ชม–ติ) ของเรา แค่ที่เราได้ เรามีนั้น ๆ จริง ๆ ซึ่งจะยังไม่เลิศเท่าพระองค์ท่านแน่ ๆ

เราบอกคุณด้วยความจริงใจได้แต่ว่า เราทำงานนั้น ๆ ออกไป โดย **ไม่ได้มีจิตเป็นกิเลส** หรือ **ทำเพื่อสนองอารมณ์ตน** แต่อย่างใดเลยจริง ๆ และขอยืนยันด้วยว่า ไม่ได้ทำให้พระเสียหาย แต่ทำให้ "อสุร" หรือ มาร–ยักษ์–อมนุษย์ นั่นต่างหากเสียหาย ขอให้หยั่งให้เห็น ตามให้ถึงเถิด อย่าติดอยู่แต่แค่ตาเนื้อ แค่ตัวตนบุคคล–เราเขา ตื้น ๆ เผิน ๆ เท่านั้นเลย

ไม่เช่นนั้น เราจะไม่มีอะไรเป็นสื่อรู้ สื่อนำไปให้เห็นธรรม เห็นอธรรมกันเอาเสียเลย

ศาสนาพุทธนั้น เมื่อค้นกันถึงที่สุดแล้ว จะมีลักษณะเป็น "นิคคัยหวาที เมธาวี" คือ ถ้าได้พูดกันถึงที่สุดแล้ว จะเหลืออรูปเชิงข่มใคร ๆ เขาอยู่ในที ทีเดียว แต่ก็มีนัยะฉลาดปราชญ์เปรื่องประกอบอยู่ด้วยเสมอ ด้วยซ้ำ เป็นดังนี้ จริง ๆ มันจึงจะ คืออรูปธรรมที่ "เหนือ" แท้ ๆ (โลกุตตรธรรม)

ดังนั้น การติ การข่ม ก็อย่าเพิ่งแปลว่า เป็นการก้าวร้าวเลยพ่อคุณเอ๋ย ! และการยกตน ชมตัว ก็อย่าเพิ่งแปลว่า เรามีมานะ ถือดี เราหยิ่งในความถูกต้องเอาเสียจริงเอาเสียจัง ปานนั้นเลย

การยกตน ชมตัว ในคราวในครั้ง ที่ต้องยก ต้องชมนั้น มันย่อมต้องมี ต้องเป็น ภาษาบาลีท่านว่า "อสโฐ โหติ อมายาวี ยถาภูตัง อัตตานัง อาวิกัตตา" ซึ่งหมายความว่า "การไม่ถือว่าอวด ไม่มีการเสแสร้งซ่อนแฝงในจิตจริง นั้น ย่อมมีได้เป็นได้ คือ การเปิดเผยตนเอง ด้วยตัวของตัวเอง ตามจริงของความเป็นจริง"......ไม่ใช่ความผิดอะไร นอกจาก ผู้ได้ฟังแล้วมีความเขม่นอยู่ในใจเอาเอง หรือรู้สึกเพ่งโทษแรงไปเอาเอง จึงขอให้ อย่ารีบด่วน "ไหวหวั่น" ต่อคำติชมเร็ว และ แรงเกินไปนัก.

ABSTRACT ART จะมิใช่ "งานศิลป์" ที่เป็นเพียงความเปี้ยว ๆ บ้า ๆ วุ่นวน เลอะรก หรือจะไม่ใช่ความเวิ้งว้าง ว่างลอยพ้อง จับอะไรไม่ติด เลื่อน ๆ ไหล ๆ ไม่แน่นอน สับสน ไม่มีจุดยืน ไม่มีเป้าหมาย ไม่มีแก่นสาร แท้มั่นเป็นที่สุด ที่ยิ่งพาคนไม่ให้รู้เรื่อง แน่ ๆ

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์ 1030/8-9 ถนนนครไชยศรี กรุงเทพ ฯ
โทร. 2412862 นายประวิทย์ มาสกุลรัตน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2524